

Nr 50

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ökad utbildning av socionomer och gymnastiklärare m. m.; given Stockholms slott den 25 februari 1966.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ragnar Edenman

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås bl. a. inrättande av en socialhögskola och en gymnastik- och idrottshögskola i Örebro.

Vad gäller *socionomutbildningen* förordas i propositionen — med hänsyn till den betydande brist som råder på personal med socionomexamen — att intagningskapaciteten ökas utöver planerad utbyggnad av de befintliga socialhögskolorna genom inrättande av en ny högskola. Förslaget baseras på ett av 1965 års utredning om socialhögskola i Örebro framlagt betänkande. Den nya högskolan avses inleda sin verksamhet vårterminen 1967 med en intagning av 60 elever, varefter utbyggnad beräknas ske successivt intill dess en årlig intagning av 180 elever uppnåtts. Verksamheten vid örebrohögskolan föreslås bli organiserad på samma sätt som vid övriga socialhögskolor. För budgetåret 1966/67 begärs för den nya högskolan anslag till avlöningar med 218 000 kr. och till omkostnader med 102 000 kr.

I fråga om *gymnastiklärarutbildning m. m.* föreslås på grundval av ett betänkande avgett av gymnastik- och idrottsläroverutredningen, att en andra gymnastik- och idrottshögskola upprättas i Örebro den 1 juli 1966. Den årliga intagningskapaciteten förutsätts bli 75 platser under uppbyggnadsskedet, då verksamheten avses förlagd till provisoriska lokaler. Beträffande gymnastiska centralinstitutet föreslås att namnet ändras till gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm. Vidare framläggs förslag om inrättande av en idrottsläroverlinje vid sistnämnda högskola. Slutligen föreslås att det för de båda gymnastik- och idrottshögskolorna skall finnas en gemensam styrelse. För budgetåret 1966/67 begärs vid dessa båda högskolor anslag till avlöningar med 2 094 000 kr., till omkostnader med 424 000 kr. och till materiel, böcker m. m. med 251 000 kr. eller med sammanlagt 2 769 000 kr., vilket jämfört med kostnaderna för gymnastiska centralinstitutet innevarande budgetår innebär en kostnadsökning för statsverket med 882 000 kr.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 25 februari 1966.

N ä r v a r a n d e:

Ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, EDENMAN, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ökad utbildning av socionomer och gymnastiklärare m. m.* och anför.

I statsverkspropositionen (bil. 10 s. 617) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1966/67 beräkna

a) till Gymnastiska centralinstitutet: Avlöningar ett förslagsanslag av 2 075 000 kr.

b) till Gymnastiska centralinstitutet: Omkostnader ett förslagsanslag av 411 000 kr.

c) till Gymnastiska centralinstitutet: Materiel, böcker m. m. ett reservationsanslag av 253 000 kr.

Jag anhåller att nu få anmäla dessa frågor.

1. Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade jag den 23 april 1965 tre sakkunniga för att utreda frågan om ökad utbildning av socionomer. De sakkunniga som antog benämningen *1965 års utredning om socialhögskola i Örebro* (ledamöter överdirektören Jonas Orring, ordf., landstingsdirektören Gothard Nilsson och rektorn Lars Sköld; direktiv se 1966 års riksdagsberättelse s. 249) har den 16 november 1965 framlagt betänkandet »Ökad socionomutbildning» (stencil E 1965:4). Över betänkandet har, efter remiss, yttranden avgetts av statskontoret, riksrevisionsverket, medicinalstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, socialstyrelsen, riks försäkringsverket, statistiska centralbyrån, kriminalvårdsstyrelsen, skolöverstyrelsen, universitetskanslersämbetet efter hörande av berörda universitets- och högskolemyndigheter, samarbetsnämnden för socialhögskolorna efter hörande av styrelserna för socialhögskolorna, styrelsen för regional teknisk magisterutbildning, direktionen över gymnastiska centralinstitutet, länsstyrelsen i Örebro län efter hörande av Örebro stad, riksbibliotekarien, samarbetsnämnden för lokal- och utrustningsprogramkommittéerna för universitet och högskolor (LUP-nämnden), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) efter hörande av Sveriges Läkarförbund, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund, Sveriges socionomförbund, Svensk kuratorsförening, Skolkuratorernas förening, Sveriges förenade studentkårer (SFS), Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Centralförbundet för socialt arbete samt Örebro läns landstingskommuns förvaltningsutskott. Härjämte har Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund inkommit med en skrift i hithörande spörsmål.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade jag vidare den 23 april 1965 fem sakkunniga för att utreda frågan om ökad utbildning av gymnastikdirektörer m. m. De sakkunniga som antog benämningen *gymnastik- och idrottslärarytredningen* (ledamöter riksdagsmannen Henry Allard, ordf., rektorn Paul Högberg, konsulenten Per Lindbo, idrottsdirektören Bengt Schelin och direktören Halvar Sehlin; direktiv se 1966 års riksdagsberättelse s. 252) har den 23 november 1965 framlagt betänkandet »Gymnastik- och idrotts högskola i Örebro m.m.» (stencil E 1965:7). Över betänkandet har, efter remiss, yttranden avgetts av statskontoret, riksrevisionsverket, överbefälhavaren, medicinalstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, socialstyrelsen, riks försäkringsverket, statistiska centralbyrån, skolöverstyrelsen, universitetskanslersämbetet efter hörande av berörda universitets- och högskolemyndigheter, samarbetsnämnden för socialhögskolorna efter hörande av styrelsen för socialhögskolan i Stockholm, länskolnämnden i Örebro län, styrelsen för regional teknisk magisterutbildning, direktionen över gymnastiska centralinstitutet, länsstyrelsen i Örebro län efter

hörande av Örebro stad, riksbibliotekarien, 1962 års ungdomsutredning, SACO, TCO, LO, Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges socionomförbund, SFS, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Skid- och friluftsförbundet, Örebro läns landstingskommuns förvaltningsutskott samt Sveriges riksidsrottsförbund.

Direktionen över gymnastiska centralinstitutet har i vanlig ordning avgett anslagsframställning för verksamheten vid institutet under budgetåret 1966/67.

I det följande tar jag först upp frågan om ökad socionomutbildning. Därefter behandlar jag frågorna om dels ökad gymnastiklärarutbildning, dels idrottslärarutbildning. Slutligen berör jag vissa gemensamma organisatoriska spørsmål m. m. samt anslagsberäkningar för budgetåret 1966/67. På vissa punkter redovisas för sammanhangets skull förslag, som inte kräver beslut av riksdagen.

2. Utbildning av socionomer

2.1. Nuläget

I vårt land finns f. n. fyra socialhögskolor, som samtliga leder sitt ursprung till socialinstitut, startade med stöd av kommunala bidrag och organiserade som fristående stiftelser — i Stockholm år 1921, i Göteborg år 1944, i Lund år 1947 och i Umeå år 1962. Genom statsmakernas beslut (prop. 1963: 79, SU 110, rskr 237) förstatligades instituten den 1 juli 1963. Följande år ombildades instituten till socialhögskolor i samband med att socionomutbildningen fick en ny uppläggning (prop. 1964: 48, SU 71, rskr 190). Utbildningen, som redan från början varit av högskolekaraktär, har inriktats på att förse framför allt kommunerna med personal inom socialvård, kameral verksamhet och allmän administration. Även statliga organ, särskilt inom socialvården, samt enskilda organisationer och företag rekryterar sedan länge personal med socionomutbildning.

Intagningskapaciteten till socionomutbildning har under senare år ökat i snabb takt. Läsåret 1962/63 intogs totalt 380 studerande, läsåret 1963/64 ca 480, läsåret 1964/65 ca 540 samt läsåret 1965/66 ca 600 studerande. Enligt förslag till årets riksdag (prop. 1966: 1 bil. 10 s. 499) avses intagningskapaciteten vid socialhögskolorna läsåret 1966/67 bli 660 platser, varav 210 i Stockholm, 150 i Göteborg, 150 i Lund och 150 i Umeå. I den nyssnämnda prop. 1964: 48 framhöll jag, att en intagningskapacitet av ca 750 platser borde läggas till grund för planeringen av nya lokaler för ifrågavarande högskolor.

Socionomutbildningen omfattar numera — i överensstämmelse med statsmakernas beslut år 1964 — sammanlagt 3 1/2 år, vilken utbildningstid är uppdelad på en ettårig grundkurs i samhällsvetenskapliga ämnen, tre terminers studier i yrkesinriktade examensämnen samt en ettårig studiepraktik. Examensstudierna bedrivs alternativt inom social linje, förvaltningslinje eller teoretisk linje.

Socialhögskolorna är var för sig fristående utbildningsanstalter, vars organisation och verksamhet regleras genom stadgan den 29 juni 1964 (nr 538) för socialhögskolorna (ändrad 1965: 372 och 1965: 901). Högskolorna, som står under ledning av var sin styrelse samt lärarråd och rektor, lyder direkt under Kungl. Maj:t. Genom en särskild samarbetsnämnd samordnas högskolornas verksamhet i viss utsträckning. Vid socialhögskolorna finns anställda bl. a. universitetslektorer i teoretiska ämnen, lektorer i praktiska ämnen samt konsulenter för praktikförmedling m. m.

2.2. Utredningens förslag om ökad socionomutbildning

Utredningen redogör i sitt betänkande inledningsvis (s. 13—86) för reformverksamheten på socionomutbildningens område samt för socionomernas nuva-

rande utbildnings- och arbetsmarknadsförhållanden m. m. I anslutning härtill framläggs (s. 87—123) förslag om en femte socialhögskola, förlagd till Örebro, samt om organisationen av där befintlig och planerad högre utbildning. Därefter berör utredningen (s. 124—175) bl. a. möjligheterna att bättre anpassa socionomutbildningens innehåll till arbetsmarknadens krav. I betänkandet tas härjämte upp (s. 176—193) vissa särskilda utbildningsfrågor, bl. a. rörande tekniska hjälpmedel i undervisningen. Slutligen redovisar utredningen (s. 194—232) i anslutning till förslaget om en socialhögskola i Örebro vissa synpunkter och beräkningar i fråga om behovet av bl. a. lärare och annan personal, biblioteksresurser och undervisningslokaler samt drift- och investeringsanslag. I det följande kommer jag att närmare beröra betänkandet endast i de delar som hänför sig till förslaget om en femte socialhögskola. I övrigt tillåter jag mig att hänvisa till handlingarna i ärendet.

2.2.1. Utgångspunkter

I direktiven till utredningen anförde jag bl. a., att bristen på personal för administrativ och kameral samt kurativ och annan social verksamhet under senare år accentuerats. Av denna anledning borde intagningskapaciteten till socionomutbildning ökas utöver vad som förutsattes i prop. 1964: 48. Då lokalproblemen vid de nuvarande läroanstalterna syntes hindra ytterligare intagningsökningar av nämnvärd omfattning förordade jag, att den tidigare framförda tanken att inrätta en femte socialhögskola skulle prövas mera ingående. Utredningen borde, enligt vad jag uttalade, undersöka förutsättningarna för att åstadkomma den erforderliga kapacitetsökningen genom anordnande av socionomutbildning vid en ny socialhögskola av samma storlek som de befintliga i Göteborg och Lund, dvs. med en årlig intagningskapacitet av ca 150 platser. Av de tre linjer som förekommer vid socialhögskolorna — social linje, teoretisk linje och förvaltningslinje — borde de båda förstnämnda anordnas vid den nya högskolan. För att skolväsendets växande behov av personal för elevvårdande uppgifter skall kunna tillgodoses borde de sakkunniga undersöka möjligheterna att inom socialhögskolan få till stånd en utbildningsgång lämplig för blivande skolkuratorer.

Vidare förutsatte jag, att de sakkunniga i vissa frågor skulle bedriva sitt arbete gemensamt med de samtidigt tillkallade sakkunniga för utredning rörande ökad utbildning av gymnastikdirektörer m. m. Till dessa frågor hörde bl. a. utbildningens förläggning samt möjligheterna till sambruk av lokaler och lärarkrafter. De sakkunniga borde överväga lokalisering till en ort i Mellansverige utanför de nuvarande universitets- och högskolestäderna — i första hand Örebro.

Som bakgrund till sina förslag redovisar och kommenterar utredningen visst statistiskt material rörande socionomernas utbildnings- och arbetsmarknadsförhållanden. Därvid berörs bl. a. frågan om elev-

underlaget vid de befintliga socialhögskolorna. Medan år 1956 varannan sökande kunde beredas plats, kunde — enligt tillgängliga uppgifter — år 1965 av sammanlagt 1946 sökande antagas endast 640, dvs. ungefär var tredje sökande. Denna utveckling ter sig enligt utredningen anmärkningsvärd och beklaglig mot bakgrunden av en samtidigt ökande efterfrågan på socionomer. De sökande som avvisats från socialhögskolorna har också — i varje fall under de senaste åren — till övervägande del utgjorts av sådana som varit behöriga att vinna inträde. Från allmänt utbildningspolitiska synpunkter kan det enligt utredningen inte anses vara rationellt att utestänga ett så stort antal utbildningssökande från en målinriktad utbildning. Olägenheterna härav framträder än starkare genom att åtskilliga studenter, som avvisas från en eftersträvad socionomutbildning, i stället utan hinder övergår till universitetens allmänna, icke målinriktade akademiska utbildning inom det samhällsvetenskapliga området.

Enligt vad utredningen understryker har den sociala linjens dominans alltmer betonats; numera finns på denna linje mer än 75 % av antalet studerande. Förvaltningslinjens andel har samtidigt sjunkit och motsvarar i dag inte fullt 20 % av elevantalet. Elevkåren består till mer än 60 % av kvinnliga studerande, något som enligt utredningen torde komma att påverka graden av yrkesverksamhet bland de examinerade. Vidare har, framhåller utredningen, en förskjutning mot lägre genomsnittsålder bland de studerande, framför allt på social linje, kunnat iakttagas.

I detta sammanhang pekar utredningen på den låga examinationen vid socialhögskolorna under perioden 1956—1963, som inneburit att inte fler än i runt tal 200 studerande per år avlagt examen. Examinationen vid de fyra högskolorna ökade betydligt under åren 1964 och 1965. Enligt tillgängliga uppgifter omfattade examinationen sistnämnda år sammanlagt 305 socionomer, varav 246 vid social linje, 41 vid förvaltningslinje och 18 vid teoretisk linje. Den ökning av examinationen som kan väntas från år 1967 är enligt utredningens uppfattning inte tillräcklig för att svara mot det växande behovet av socionomer.

Efterfrågan på socionomer, särskilt sådana med examen från social linje, har enligt utredningen ökat väsentligt från början av 1960-talet. Då tillgången på personer med socionomutbildning varit otillräcklig, har inom flera typiska socio-
nomyrken en betydande del av personalen måst rekryteras från andra utbildningsvägar eller utbildats på arbetsplatsen.

Enligt beräkningar av *samarbetsnämnden för socialhögskolorna* uppgår antalet yrkesverksamma socionomer f. n. till ca 3 500. Av dessa har ungefär 1 800 sociala arbetsuppgifter inom socialvård, anstaltsvård, sjukvård och personaladministration, medan drygt 1 300 har administrativa och kamerala uppgifter inom kommunal och i viss begränsad utsträckning statlig förvaltning. Ett par hundra socionomer beräknas vara anställda inom fackliga och ideella organisationer samt inom pressen.

Samtliga under åren 1960—1964 publicerade undersökningar rörande arbetsmarknadsläget i här aktuellt hänseende har enligt utredningen redovisat brist

på examinerade socionomer från såväl sociala linjen som förvaltningslinjen; bristen har i flertalet enkäter betecknats som utpräglad.

Utredningen erinrar därefter om att *socialstyrelsen* i mars 1965 framlagt en prognos för tiden 1964—1969 över personalutvecklingen inom vad styrelsen betecknar som den sociala administrationen, nämligen socialstyrelsen, konsulentorganisationen och kommunernas socialvård. I fråga om den statliga sociala administrationen — socialstyrelsen och konsulentorganisationen — räknar styrelsen med en ökning av personalbeståndet från ca 280 år 1964 till ca 370 år 1970. Beträffande personalutvecklingen inom den kommunala socialvården — socialnämnder, barnvårdsnämnder och nykterhetsnämnder — utgår styrelsen på grundval av en kommunenkät från en ökning av socialt utbildad personal på chefs- och assistentbefattningar med ca 780 personer under perioden; däri inräknas även personer med akademisk examen eller med examen från Svenska diakonanstaltens (det s. k. Sköndalsinstitutets) sociala linje. Av de förvärvsarbetande socionomerna beräknas ca 60 % vara i kommunernas tjänst, därav 45 % inom den sociala administrationen. Med tillämpning av dessa proportioner på en antagen examination av 2 000 socionomer under tiden 1964—1969 skulle den sociala administrationen inom kommunerna under samma period tillföras 612 socionomer. Socialstyrelsen beräknar vidare, att 115 personer med social examen från Sköndalsinstitutet kommer att träda i kommunernas tjänst på det sociala verksamhetsområdet under den angivna perioden. Totalt skulle sålunda den sociala administrationen erhålla ett tillskott av ca 730 socialt utbildade personer. Socialstyrelsen reserverar sig i vissa avseenden mot de bedömningsgrunder som den nyssnämnda kommunenkäten vilar på men räknar med att efterfrågan på socialt administrativ personal inom kommunerna skall bli ungefär så stor som enkäten utvisar. En sådan utveckling skulle enligt styrelsen kräva ett årligt tillskott av ca 155 chefer och assistenter under perioden 1964—1969. Med hänsyn till den del av dessa befattningar, som kommunerna kan väntas besätta med socionomer, räknar styrelsen med ett årligt behov av ca 130 socionomer inklusive de från Sköndalsinstitutet examinerade. Enligt socialstyrelsen innebär prognosen att »utexamineringen från socialhögskolorna och från Sköndalsinstitutet skall räcka till för att täcka behovet».

Utredningen konstaterar, att socialstyrelsens prognos — för att kunna bilda underlag för en bedömning av utbildningsbehovet av socionomer inom den sociala administrationen — bör kompletteras med analyser av efterfrågan på socionomer inom andra verksamhetsområden. Den balans mellan beräknad tillgång och uppskattad efterfrågan på socionomer inom den sociala administrationen, som socialstyrelsen redovisar för perioden 1964—1969, kan enligt utredningen betecknas som högst osäker. Socialstyrelsens undersökning illustrerar enligt utredningen svårigheterna att utarbeta detaljerade prognoser över utbildningsbehovet, i synnerhet när prognoserna inskränks till ett begränsat avsnitt av arbetsmarknaden. Starka skäl talar enligt utredningens mening för att den kommunala socialvården kommer att utsättas för hård konkurrens om den vid

socialhögskolornas sociala linje utbildade arbetskraften. Utredningen erinrar om den väntade ökningen av efterfrågan på skolkuratorer och exemplifierar marknadssituationen i övrigt genom att hänvisa till sådana företeelser som sjukvårdens och personaltjänstens växande behov av socionomer. För att bilda sig en uppfattning om behovet av skolkuratorer m. m. har utredningen inhämtat vissa uppgifter från kommunala och regionala skolmyndigheter. Inom skolkurativ verksamhet finns i dag — uttryckt i heltidstjänster — ca 110 tjänster som kurator. Med stöd av dels de uppgifter som skolmyndigheterna lämnat, dels gymnasieutredningens bedömningar räknar utredningen med en ökning av antalet dylika heltidstjänster till drygt 300 år 1970.

Efterfrågan på socionomutbildad arbetskraft kommer enligt utredningens uppfattning sannolikt att öka under den återstående delen av 1960-talet. I fråga om utvecklingen därefter kommer en rad okända faktorer in i bilden. Såvitt nu kan bedömas — framhåller utredningen — torde samma tendenser mot ökad efterfrågan på fackutbildad arbetskraft komma att göra sig gällande. Utredningen betonar dock, att utbildningsverksamheten vid andra läroanstalter än socialhögskolorna kan komma att förändra förutsättningarna för avnämarnas personalrekrytering inom vissa socionomyrken. Om en betydande ökning sker av den vid universiteten i samhällsvetenskapliga ämnen utbildade arbetskraften, skulle socionomerna sålunda kunna utsättas för en hårdare konkurrens om arbetstillfällena än tidigare. Å andra sidan erbjuder enligt utredningen den yrkesinriktade socionomutbildningen ett i förhållande till icke-specialiserad samhällsvetenskaplig utbildning vid universiteten konkurrenskraftigt alternativ, som ger förutsättningar för en ytterligare utvidgning av socionomernas yrkesområden. En annan faktor som enligt utredningen bör uppmärksammas i samband med bedömningen av socionomernas framtida arbetsmarknadssituation är den förändrade bilden av de yrkesverksamma socionomernas ålderssammansättning. Hittills har avgången från yrkesutövning på grund av pensionering varit ringa. Från 1970-talet inträder en markerad förändring härvidlag, innebärande en successiv ökning av åldersgrupperna över 60 år.

Utredningen berör i detta sammanhang ett förslag av socialstyrelsen om att brist på fackutbildad arbetskraft inom den aktuella sektorn bör mötas med ökad fortbildning av personer med praktisk erfarenhet av socialt arbete. Detta förslag förtjänar i och för sig att understrykas, anser utredningen, som likväl finner att ansträngningarna bör koncentreras på i första hand en utbyggnad av socionomutbildningen.

2.2.2. Utbildningens dimensionering och förläggning

Utbildningskapaciteten vid de befintliga socialhögskolorna bör enligt utredningens mening ökas väsentligt mer och i snabbare takt än som planerats. Utredningen har emellertid enligt sitt uppdrag inte haft att undersöka förutsättningarna för ökad utbildning vid dessa högskolor. I överensstämmelse

med direktiven har utredningen prövat möjligheterna att uppnå kapacitetsökning genom inrättande av en ny socialhögskola. Vidare har utredningen — lika så på grundval av direktiven — upprättat ett organisationsförslag för en högskola omfattande två linjer, social linje och teoretisk linje, med en intagningskapacitet av ca 150 platser per år fr. o. m. läsåret 1966/67. Detta förslag betecknas som alternativ I. Utredningen har emellertid upprättat även ett alternativ II, som avser en högskola med såväl social linje och teoretisk linje som förvaltningslinje.

Under sina överväganden beträffande utbildningsplatsernas fördelning på linjer har utredningen ansett sig kunna räkna med intagning vid en ny högskola av högst 20 studerande per år på den teoretiska linjen. Inom alternativ I medför detta, att den sociala linjen ges en intagningskapacitet av ca 130 platser per år. Vid utarbetandet av förslag till undervisningsplaner för en högskola med en sådan fördelning mellan linjer har utredningen kunnat konstatera betydande praktiska olägenheter vid uppläggningsplaneringen av betygsundervisningen. Det enligt utredningen mest ändamålsenliga sättet att nå bättre balans i undervisningen och effektivare utnyttjande av lärarkrafterna är att även en förvaltningslinje anordnas vid högskolan. I samband med uppgörandet av alternativa undervisningsplaner har utredningen vidare funnit, att en förvaltningslinje skulle i vissa ämnen underlätta organisationen av undervisningen i grupper. Merkostnaderna för anordnande av en förvaltningslinje är enligt utredningen relativt små.

Utredningen finner en förvaltningslinje motiverad även med hänsyn till arbetsmarknadens behov. Den utveckling som de administrativa och ekonomiska förvaltningsuppgifterna inom kommunerna genomgått under senare år har enligt utredningen medfört ökade krav på de anställda i fråga om såväl specialisering som överblick. Förvaltningslinjen vid socialhögskolorna synes — enligt vad utredningen framhåller — genom den där utvecklade kombinationen av målinriktade teoretiska studier och praktik f. n. bättre än andra utbildningsvägar kunna tillgodose dessa krav.

Övervägande skäl talar sålunda enligt utredningen för att en ny socialhögskola organiseras med samtliga tre linjer. Intagningskapaciteten vid högskolan bör i detta fall — alternativ II — redan från den planerade starten läsåret 1966/67 bli 180 platser per år, varav 130 på social linje, 30 på förvaltningslinje och 20 på teoretisk linje. Enligt detta alternativ — utredningens huvudförslag — kommer högskolan vid full utbyggnad att få sammanlagt ca 650 studerande, av vilka i runt tal 160 kommer att vara utplacerade på praktikplatser.

Enligt direktiven har utredningen haft till uppgift bl. a. att undersöka möjligheterna att inom den nya socialhögskolan anordna en utbildningsgång lämplig för blivande skolkuratorer. Därvid skulle övervägas dels att förlägga studiepraktiken till skolor av skilda slag, dels att kombinera alternativkurser i examensämnena på lämpligt sätt. Med anledning av detta uppdrag framhåller utredningen, att nya utbildningsbehov som ligger inom ramen för socialhög-

skolornas verksamhet — exempelvis utbildning av sjukvårdsadministratörer, personaladministratörer och skolkuratorer — så långt möjligt bör tillgodoses. Detta bör enligt utredningen i betydande utsträckning kunna ske genom införande av nya alternativkurser till befintliga ämnen och genom anordnande av fortbildningskurser. Däremot avvisar utredningen tanken på en ytterligare linjeindelning för att speciella yrkesutbildningskrav skall kunna tillgodoses. Vad gäller skolkuratorerna menar utredningen, att kursplanerna vid socialhögskolorna på lämpligt sätt bör anpassas till detta yrkes särskilda utbildningsbehov. Lämpliga ämnen för skolkuratorerna är i första hand rättskunskap, social metodik, psykologi och sociologi; i vissa kursplaner bör enligt utredningen modifieringar åstadkommas. I ämnet rättskunskap bör sålunda ett nytt moment om skolväsendet föras in, i ämnet psykologi ett moment om skolans mål och organisation komma till samt avsnittet om barn- och ungdomspsykologi utvidgas. Under förutsättning att nämnda åtgärder vidtas bör enligt utredningen utbildningen vid socialhögskolornas sociala linje i stort sett svara mot skolkuratorernas behov av teoretiska kunskaper. Denna utbildning bör dock — framhåller utredningen — kompletteras med fortbildningskurser om skolväsendets organisation och utveckling. I fråga om studiepraktiken finner utredningen, att en successiv ökning av antalet praktikplatser inom skolkurativ verksamhet kan väntas i samband med utbyggnaden av kuratorsorganisationen.

Lokaliseringen av en ny socialhögskola har av utredningen bedömts mot bakgrund av en undersökning beträffande de lokala förutsättningarna för decentraliserad akademisk utbildning, som lagts fram av särskilda experter inom ramen för den av 1963 års universitets- och högskolekommitté bedrivna verksamheten (jfr SOU 1965: 12 s. 455). Undersökningen ger i fråga om städerna i Mellansverige till resultat att Linköping och Örebro — med beaktande av utvecklingstendenserna in på 1970-talet — i förhållande till andra tänkbara orter utanför kretsen av befintliga universitetsstäder ligger i centrum för de största gymnasierregionerna. Experternas undersökning visar därjämte bl. a., att det råder särskilt god tillgång på akademiskt utbildad arbetskraft i de båda nämnda städerna. Resultatet av undersökningen är enligt utredningen av intresse vid val av lokaliseringsort inom området för all högre utbildning av akademisk karaktär.

Sedan planerna på att förlägga en teknisk högskola och en medicinsk utbildnings- och forskningsenhet till Linköping efter hand tagit fastare form har utredningen utgått från att denna stads resurser i hög grad kommer att tas i anspråk för dessa ändamål. Utredningen har därför — även med utgångspunkt i de åt utredningen givna direktiven — koncentrerat sitt arbete på att närmare undersöka betingelserna för förläggning av en ny socialhögskola till Örebro, i synnerhet som utredningen på ett tidigt stadium kunnat konstatera att denna stad har synnerligen goda mark- och lokalresurser. Utredningen förordar med hänsyn till resultatet av sina undersökningar, att den nya socialhögskolan för-

läggs till Örebro. Statsmakernas beslut att inrätta en universitetsfilial i Örebro och att ge den till staden förlagda tekniska magisterutbildningen en fastare status (prop. 1965: 141, SU 173, rskr 411) har för utredningen framstått som ytterligare ett skäl att förlägga en ny socialhögskola till denna stad.

2.2.3. Lokaler

I syfte att undersöka möjligheterna till lokalförsörjning för en socialhögskola i Örebro har utredningen haft överläggningar med företrädare för stadens drättselkammare. Därvid orienterades utredningen om det markområde — Tybble-Östra Mark — som reserverats för universitets- och högskoleändamål liksom om de provisoriska lokaler socialhögskolan skulle kunna få disponera under läsåren 1966/67—1969/70. Staden har vidare förklarat det möjligt att tillgodose behovet av dels bostäder för lärare och studerande, dels kårlokaler.

Utredningen föreslår, att byggnadsstyrelsen ges i uppdrag att omedelbart påbörja programmering av en högskoleanläggning. Det synes därvid — enligt utredningen — lämpligt och rationellt att samordna planeringen med hänsyn till de totala lokalbehov som betingas av de olika utbildningsorganisationer på högskolenivå som kan beräknas bli förlagda till Örebro, dvs. socionomutbildning, gymnastiklärarutbildning, teknisk magisterutbildning samt utbildning vid universitetsfilial.

Provisoriska lokaler för socialhögskolan — avseende såväl undervisnings- som biblioteksändamål — kan enligt utredningen under läsåren 1966/67—1969/70 disponeras i Medborgarhuset. För administrationen kan utrymme beredas till att börja med i Medborgarhuset och senare i en fastighet inte långt därifrån.

2.2.4. Personal

Utredningens förslag beträffande studiernas uppläggning och undervisningsvolymens omfattning överensstämmer i allt väsentligt med förhållandena vid de befintliga socialhögskolorna. Behovet av fast anställda lärare — dvs. universitetslektorer och lektorer i praktiska ämnen — under högskolans uppbyggnadsperiod åren 1966/67—1969/70 har framräknats ur det för vart och ett av berörda läsår beräknade totala antalet undervisningstimmar. Ungefär 1/4 av undervisningen har förutsatts bli tillgodosedd av timarvoderade lärarkrafter.

Rekryteringen under de två första läsåren av fast anställda lärare till en ny socialhögskola torde enligt utredningen inte komma att bli nämnvärt svårare än vid nu befintliga socialhögskolor. Under de följande läsåren, 1968/69 och 1969/70, kan det däremot — framhåller utredningen — bli svårt att i vissa ämnen, främst psykologi och rättskunskap, möta behovet av fast anställda lärare. De olägenheter som följer härav kan dock enligt utredningens mening i stort sett bemästras genom särskilda åtgärder. I första hand bör sålunda antalet timarvoderade lärare ökas. Utredningen pekar därjämte på andra vägar, som över-

gångsvis kan erbjuda en godtagbar lösning i en akut bristsituation. Den av utredningen framlagda undervisningsplanen förutsätter en intensiv undervisning som utredningen anser väl avvägd inom ramen för en normalplan med tillfredsställande tillgång på lärarpersonal. Planen ger dock enligt utredningen utrymme för jämkningar i fråga om undervisningsgruppernas storlek och antalet undervisningstimmar per elev. Med bibehållande av utbildningens kvalitet torde sålunda undervisningsgruppernas storlek kunna något ökas i flera ämnen och undervisningsvolymen per studerande något minskas under betygsstudierna. Utredningen anser, att man vidare bör kunna räkna med att särskilt de studerande för högre betyg i stor utsträckning kan bedriva sina studier självständigt.

Enligt direktiven har utredningen haft att tillsammans med gymnastik- och idrottslärarytredningen undersöka möjligheterna till sambruk av lärarkrafter vid utbildningen av socionomer resp. gymnastikdirektörer. Dessa undersökningar har emellertid lett fram till konstaterandet, att möjligheterna till gemensamt utnyttjande av lärare är begränsade; i ämnet psykologi bör dock enligt utredningen finnas förutsättningar för ett sådant sambruk såvitt gäller grundundervisningen.

Viss samverkan mellan socialhögskolan och den tekniska och naturvetenskapliga utbildningen i Örebro torde enligt utredningen kunna komma till stånd. Sålunda torde lärare verksamma inom sistnämnda utbildning kunna ställas till förfogande för undervisning i ämnet statistik i grundkursen vid socialhögskolan. Med hänsyn till att Örebro är jämförelsevis väl rustat i fråga om akademisk arbetskraft torde det finnas förutsättningar för att anlita lokala lärarkrafter vid undervisningen även i vissa andra ämnen. Utredningen utgår dock från att den timarvoderade undervisningen under de första verksamhetsåren i viss utsträckning måste bedrivas med anlitande av lärarkrafter från Uppsala universitet samt från universiteten och socialhögskolorna i Stockholm och Göteborg. Vad gäller lärarerekryteringen i ämnet kommunal ekonomi och planering kan det enligt utredningen bli nödvändigt att vidtaga särskilda rekryteringsåtgärder. I detta sammanhang uttalar utredningen, att ett betydande utbyte av lärare bör kunna äga rum mellan socialhögskolan och den decentraliserade samhällsvetenskapliga universitetsutbildning, som enligt riksdagens beslut i anledning av prop. 1965: 141 skall anordnas i Örebro.

Med hänsyn till bristen på lämpliga platser för studiepraktik, speciellt för studerande från social linje, måste enligt utredningen särskilda ansträngningar göras redan från högskolans start för att säkra tillgången på sådana platser. Utredningen föreslår därför, att vissa tjänster som *k o n s u l e n t* redan från början inrättas vid den nya högskolan. Det är enligt utredningen nödvändigt, att man skapar förutsättningar för en grundlig planering av praktikutbildningen och därvid upprättar kontakter med nya praktikinstitutioner samt organiserar utbildning av praktikhandledare. Konsulenterna skall även lämna de studerande studieorientering och individuell yrkesvägledning i samband med praktikförmedlingen.

Det administrativa arbetet under högskolans uppbyggnadsperiod kan enligt utredningen förutsättas bli omfattande. Med hänsyn till den organisatoriska planeringen föreslår utredningen, att flertalet av de administrativa tjänster som erfordras vid högskolan inrättas redan vid början av det första verksamhetsåret. Därvid utgår utredningen från att högskolan erhåller en beträffande de administrativa resurserna självständig ställning. I sitt betänkande lägger utredningen även fram vissa förslag om en större högskoleorganisation i Örebro, vilken skulle omfatta samtliga till staden förlagda utbildningslinjer på högskolenivå. Vid ett förverkligande av en sådan organisation skulle det enligt utredningen vara ändamålsenligt att upprätta ett gemensamt kansli. I det följande redogörs för sistnämnda förslag.

Utredningen anser det nödvändigt att ett särskilt referensbibliotek anordnas för socialhögskolan. Även i fråga om bibliotekspersonalen föreslår utredningen, att flertalet tjänster skall tillkomma från högskolans start. En preliminär undersökning, som utredningen gjort beträffande förutsättningarna att i Örebro samordna biblioteksfunktionen vid de olika utbildningsgrenarna av högskolekaraktär, redovisas i det följande.

Den av utredningen beräknade utvecklingen av personalorganisationen vid socialhögskolan i Örebro under dess fyra första verksamhetsår framgår av följande sammanställning, i vilken redovisas utvecklingen för såväl alternativ I, dvs. social linje och teoretisk linje, som alternativ II, dvs. social linje, förvaltningslinje och teoretisk linje.

Tjänst	B u d g e t å r							
	1966/67 Alternativ		1967/68 Alternativ		1968/69 Alternativ		1969/70 Alternativ	
	I	II	I	II	I	II	I	II
Rektor (Bp 1)	1	1	1	1	1	1	1	1
Universitetslektor	1	1	3	6	9	12	13	16
Förste bibliotekarie	1	1	1	1	1	1	1	1
Lektor (Ae 25)	1	1	3	3	3	3	3	3
Bibliotekarie (Ae 23)	—	—	—	—	—	—	1	1
Konsulent (Ae 21)	2	3	2	3	3	4	3	4
Förste byråsekreterare (Ae 21)	1	1	1	1	1	1	1	1
Assistent (Ae 17)	1	1	1	1	1	1	1	1
Biblioteksassistent	1	1	1	1	1	1	1	1
Förste biblioteksbiträde	1	1	1	1	1	1	1	1
Kontorist	—	—	—	—	1	1	1	1
Kanslibiträde	1	1	2	2	3	3	3	4
Kontorsbiträde	1	1	1	1	1	1	2	2
Förste expeditionsvakt/expeditions- vakt	2	2	2	2	2	2	2	2
Summa	14	15	19	23	28	32	34	39

Enligt utredningen bör en sakkunnig tillkallas för att fr. o. m. den 1 mars 1966 planlägga och organisera utbildningen inför det första verksamhetsåret samt förbereda lokalutrustning m. m. Den sakkunnige förutsätts utföra sitt arbete i nära samverkan med samarbetsnämnden för socialhögskolorna, som enligt utredningen bör få i uppdrag att ledigförklara tjänster, avge förslag till tjänsteinnehavare samt i övrigt handlägga därmed sammanhängande ärenden i avvaktan på att rektor och styrelse för högskolan utses.

2.2.5. Övriga frågor

Utredningen berör i sitt betänkande en rad spörsmål av allmänt intresse för socionomutbildningen. Av dessa bör särskilt nämnas frågorna om anordnande av studiepraktik och om utnyttjande av vissa tekniska hjälpmedel i undervisningen.

Beträffande studiepraktiken framhåller utredningen, att tillgången på lämpliga praktikplatser redan nu är knapp, framför allt inom kommunal socialvård. En förutsättning för att socialhögskolorna skall kunna genomföra sitt utbildningsprogram är — betonar utredningen — en nära samverkan mellan socialhögskolorna och berörda kommunala och statliga myndigheter. Enligt utredningen är det angeläget, att praktikanter placeras på även andra arbetsområden än dem som hittills varit vanliga, exempelvis inom arbetsvård, ungdomsvård, nykterhetsvård och kriminalvård samt vid försäkringskassor och kurators-expeditioner. De blivande skolkuratorernas praktikutbildning bör enligt utredningens mening kunna förläggas till — förutom skolkuratorsexpeditioner — bl. a. barnavårdsnämnder, ungdomsvårdsskolor och yrkesvägledningsverksamhet.

Utredningen erinrar vidare om det uppdrag samarbetsnämnden för socialhögskolorna tidigare erhållit att undersöka de praktiska förutsättningarna för anordnande av försök med särskilda undervisningscentra för praktikutbildningen. Enligt utredningens mening är det angeläget att sådana undervisningscentra nu kommer till stånd inom såväl statliga som kommunala förvaltningar, företrädesvis på större orter med väl utbyggd socialvård och sjukvård. Det synes utredningen önskvärt, att samarbetsnämnden ges resurser att redan under budgetåret 1966/67 anställa en expert för att utreda vilka åtgärder som fordras för en upprustning av socialhögskolornas praktikresurser; därvid bör behandlas bl. a. frågan om upprättande av undervisningscentra.

Undervisningen vid socialhögskolorna bör enligt utredningen kunna effektiveras och konkretiseras genom ökad användning av moderna tekniska hjälpmedel. Bandinspelade radioprogram liksom undervisningsfilmer bör enligt utredningen kunna tjäna som diskussionsunderlag och även vara av värde för kunskapsförmedling. Dylikt material tillhandahålls för uthyrning av en rad centraler för audio-visuella hjälpmedel. Socialhögskolan i Örebro bör enligt utredningens mening på försök anslutas till en sådan central. Inköp av film-

kopior bör samordnas mellan högskolorna genom ett för dessa gemensamt arkiv. Utredningen föreslår vidare, att försök med s. k. sluten krets-television anordnas vid örebrohögskolan. Erfarenheterna från andra länder visar — hävdar utredningen — att ett sådant system lämpligen kan användas vid brist på kvalificerade lärare. Även övriga socialhögskolor bör erhålla motsvarande utrustning, anser utredningen. Högskolorna förutsätts kunna i betydande utsträckning utnyttja program från Sveriges radios ordinarie sändningar. I viss mån bör enligt utredningen program kunna produceras vid socialhögskolorna, varvid produktion och utlåning samordnas mellan högskolorna. Detta undervisningssystem förutsätter att högskolorna ges tillgång till flyttbara televisionsanläggningar, omfattande bl. a. kamera, mikrofon, videobandspelare och monitor. För framställning av stillbildsmateriel bör enligt utredningen dessutom tillkomma utrustning för bl. a. reproduktionsfotografering. Här angivna förslag förordas av utredningen bli genomförda för örebrohögskolans del i samband med att permanenta lokaler kan tas i bruk. Det bör därför enligt utredningen uppdragas åt byggnadsstyrelsen att vid projekteringen av dessa lokaler reservera utrymmen för televisionsundervisning m. m. Viss försöksverksamhet anser utredningen böra komma till stånd redan i de för högskolan föreslagna provisoriska lokalerna.

2.2.6. Kostnader

De totala kostnaderna för ett genomförande av utredningens förslag — vilket av de sakkunniga beräknats ske under budgetåren 1966/67—1969/70 — framgår av följande sammanställningar.

Kostnader enligt alternativ I

Ändamål	Budgetår			
	1966/67	1967/68	1968/69	1969/70
Avlöningar	510 000	894 000	1 395 000	1 714 000
Omkostnader	147 000	179 000	225 000	230 000
Inredning av lokaler m. m.	271 000	118 000	129 000	13 000
Summa kr.	928 000	1 191 000	1 749 000	1 957 000

Kostnader enligt alternativ II (utredningens huvudförslag)

Ändamål	Budgetår			
	1966/67	1967/68	1968/69	1969/70
Avlöningar	592 000	1 096 000	1 672 000	1 993 000
Omkostnader	158 000	181 000	228 000	235 000
Inredning av lokaler m. m.	275 000	129 000	132 000	13 000
Summa kr.	1 025 000	1 406 000	2 032 000	2 241 000

Utredningens bedömning av personalbehovet under uppbyggnadsperioden framgår av en sammanställning som förut redovisats. En närmare specifikation av de beräknade avlöningskostnaderna under det första verksamhetsåret lämnas i det följande. Därvid redovisas också utredningens motiveringar till vissa förslag. Omkostnadsbeloppen har av utredningen beräknats med ledning av uppgifter från de befintliga högskolorna. I beloppen för inredning av lokaler m. m. har räknats in även kostnader för utrustning, undervisningsmateriel m. m. Den medelsanvisning för hjälpmedel som tagits upp i en till betänkandet fogad utrustningsplan för högskolan utgör enligt utredningen ett minimibehov för en rationellt anordnad undervisning. Kostnadsberäkningarna för inredning och utrustning av biblioteket samt för bokinköp redovisas närmare i det följande. Övriga utrustningskostnader upptas av utredningen till 131 000 kr., vilket belopp fördelats med 65 000 kr. på det första verksamhetsåret och 33 000 kr. på vardera av de båda följande. Kostnaderna för inredning av administrationslokaler och tjänsterum m. m. kan enligt utredningen uppskattas till 48 000 kr. under det första verksamhetsåret. Utredningen har vidare beräknat 14 000 kr. till inredning av vissa lokaler för de studerande. Under de närmast följande åren väntas uppkomma behov av endast mindre belopp för inredningsändamål. De provisoriska undervisningslokalerna avses bli förhyrda möblerade, varför medel för inredning av sådana lokaler f. n. inte erfordras.

2.3. Remissyttrandena

Utredningens förslag att ökad utbildning av socionomer snarast bör komma till stånd tillstyrks av nära nog samtliga remissinstanser. Från åtskilliga håll framhålls dock som en förutsättning för ökad utbildningskapacitet att behovet av lämpliga praktikutbildningsplatser kan tillgodoses. När det gäller det sätt på vilket en kapacitetsökning skall kunna genomföras finns bland remissinstanserna förespråkare för såväl inrättande av en ny socialhögskola som utbyggande av de befintliga högskolorna.

Arbetsmarknadens behov av socionomer understryks av bl. a. *statskontoret, medicinalstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, socialstyrelsen, riksför-säkringsverket, skolöverstyrelsen, universitetskanslersämbetet, rektorsämbetet och samhällsvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Stockholm, rektorsäm-betet och filosofiska fakulteten vid universitetet i Umeå, samarbetsnämnden för socialhögskolorna, styrelserna för socialhögskolorna, SACO, TCO, LO, Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund, Sveriges socionomförbund, SFS, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet och Svenska lands-tingsförbundet*, vilka samtliga betonar angelägenheten av en snar ökning av utbildningskapaciteten. Flera remissinstanser, bl. a. *statskontoret* och *arbetsmarknadsstyrelsen*, framhåller, att en ökning av socionomutbildningen bidrar till en önskvärd avlänkning av studerande från de samhällsvetenskapliga fakul-

teterna. Arbetsmarknadsstyrelsen anser det sannolikt, att den rådande bristen på socionomer kommer att ytterligare accentueras, om inte utbildningskapaciteten ökas. *Socialstyrelsen* tillstyrker ökad intagning under hänvisning till dels det stora behovet av en framtida utbyggnad av den sociala verksamhetens olika grenar, framför allt den öppna social- och sjukvården, dels den lämpliga grund socionomutbildning utgör för verksamhet i offentlig och enskild tjänst på andra områden än de rent sociala.

Utredningens bedömning av det framtida behovet av socionomer kritiseras av *statistiska centralbyrån* som framhåller att utredningen inte preciserat efterfrågeökningen i kvantitativa termer och inte heller studerat relationerna på tillgångs- och efterfrågesidan mellan socionomerna och närliggande utbildningsgrupper såsom civilekonomer och samhällsvetare m. fl. Enligt centralbyrån bör arbetsmarknadsutvecklingen på hela det aktuella området ses i ett sammanhang. *Rektorsämbetet vid universitetet i Uppsala* anser, att en utförligare analys av hur behovet av socionomer kommer att kunna täckas genom den ökade examinationen från de samhällsvetenskapliga fakulteterna hade varit av värde.

Enligt *universitetskanslersämbetets* mening bör en översyn göras av socionomutbildningen i syfte att utbildningskapaciteten skall kunna vidgas väsentligt. I avvaktan härpå bör den av utredningen föreslagna ökningen snarast genomföras. *Skolöverstyrelsen* och *TCO* framhåller att socionomutbildningen, kompletterad med praktisk lärarutbildning, bör kunna utgöra en god grund för vissa lärarbefattningar i gymnasiet och fackskolan.

I vad avser den lämpligaste formen för genomförande av kapacitetsökningen råder som nyss framhållits delade meningar bland remissinstanserna. Till dem som tillstyrker — eller förklarar sig lämna utan erinran — förslaget om inrättande av en ny socialhögskola hör *statskontoret, arbetsmarknadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, kriminalvårdsstyrelsen, skolöverstyrelsen, rektorsämbetet vid universitetet i Göteborg, styrelsen för regional teknisk magisterutbildning, länsstyrelsen i Örebro län, drätselkammaren i Örebro, TCO, LO, Sveriges socionomförbund, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Centralförbundet för socialt arbete samt Örebro läns landstingskommuns förvaltningsutskott*. Vissa remissinstanser, bl. a. *medicinalstyrelsen, styrelsen för socialhögskolan i Stockholm* och *SFS*, förordar i första hand utbyggnad av befintliga socialhögskolor, dock utan att ställa sig avvisande till alternativet med en ny högskolenhet.

I flera yttranden avstyrks förslaget om ny socialhögskola och förordas i stället intagningsökning vid de befintliga högskolorna. I denna riktning uttalar sig *universitetskanslersämbetet, rektorsämbetena och de samhällsvetenskapliga fakulteterna vid universiteten i Lund och Stockholm, rektorsämbetet och filosofiska fakulteten vid universitetet i Umeå, samarbetsnämnden för socialhögskolorna, styrelserna för socialhögskolorna i Göteborg,*

Lund och Umeå, SACO, Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund samt Svensk kuratorsförening.

Riksrevisionsverket anser att en utredning bör komma till stånd angående möjligheterna att öka utbildningskapaciteten även vid de befintliga högskolorna. En utbyggnad innebärande dels inrättande av en ny högskola, dels ökad elevintagning vid befintliga socialhögskolor förordas vidare av *statskontoret*, *arbetsmarknadsstyrelsen*, *Sveriges socionomförbund* och *Centralförbundet för socialt arbete*. Statskontoret anser därvid att möjligheterna till en ökad intagning vid de befintliga högskolorna bör prövas av lokal- och utrustningsprogramkommittéerna.

Som skäl för inrättande av en ny socialhögskola skulle enligt *styrelsen för socialhögskolan i Stockholm* kunna anföras behovet av en på något längre sikt nödvändig och mer omfattande expansion av socionomutbildningen. Vid bedömningen av denna fråga bör enligt styrelsen beaktas även tillgången på och möjligheterna att bygga undervisningslokaler och studentbostäder.

De remissinstanser som avstyrker förslaget om en ny socialhögskola framhåller genomgående att utredningen bort göra en avvägning mellan möjligheterna att öka kapaciteten vid befintliga högskolor och att inrätta en ny enhet. Sålunda borde lokalfrågorna vid de nuvarande högskolorna ha undersökts närmare. Enligt flertalet av nu ifrågavarande remissinstanser skulle det bli betydligt billigare att öka intagningen vid de befintliga läroanstalterna. Vidare framhålls att studerandeantalet vid de nuvarande socialhögskolorna från utbildningssynpunkt är alltför lågt. *Samarbetsnämnden för socialhögskolorna* anser att en från nämnda synpunkt lämplig intagning vore 250 elever per högskola och år. Denna intagningskapacitet skulle enligt nämnden kunna uppnås vid de befintliga socialhögskolorna i början av 1970-talet. *Styrelsen för socialhögskolan i Umeå* understryker, att alla möjligheter bör tas tillvara att på ett från driftsynpunkt optimalt sätt utnyttja de befintliga högskolorna. De nuvarande högskolornas underoptimala storlek framgår enligt styrelsen bl. a. av att marginalkostnaderna för en intagningsökning ligger väsentligt under de genomsnittliga årskostnaderna för driften. Också från utbildningssynpunkt är, framhåller styrelsen, en ökning vid befintliga högskolor angelägen, inte minst med hänsyn till gällande timplaner. *SFS* anser att lämpligt elevunderlag skulle erhållas med ett årligt intag av ca 200 studerande vid varje socialhögskola.

Styrelsen för socialhögskolan i Lund kritiserar — liksom flera andra remissinstanser — utredningens konstaterande att lokalfrågorna inte kan lösas vid en ökad utbildningskapacitet vid de befintliga högskolorna. *Styrelsen för socialhögskolan i Göteborg* framhåller att — med hänsyn till den ringa årliga studerandeökning på varje ort som skulle bli följden av en utbyggnad av de befintliga högskolorna — studentbostadssynpunkterna saknar betydelse vid avvägningen av huruvida kapacitetsökningen skall ske genom inrättande av en ny socialhögskola eller ej.

I anslutning till frågan om hur utbildningskapaciteten vid socialhögskolorna lämpligen bör ökas för flera remissinstanser fram tanken på en framtida integration av socionomutbildningen i universitetsorganisationen. *Rektorsämbetet vid universitetet i Lund* finner att en dylik integration skulle medföra fördelar av undervisningsorganisatorisk och ekonomisk art samt möjliggöra en nära kontakt mellan utbildning och forskning. Enligt *samhällsvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Göteborg* kan särskilt hänsynen till ett optimalt utnyttjande av de begränsade personella resurserna vid de samhällsvetenskapliga institutionerna motivera att socionomutbildningen i framtiden inordnas i universitetsorganisationen. Till förmån för en framtida integration uttalar sig även bl. a. *rektorsämbetet vid universitetet i Stockholm, rektorsämbetet och filosofiska fakulteten vid universitetet i Umeå, styrelsen för socialhögskolan i Umeå, SACO, TCO, Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund och SFS.*

TCO anser att den nuvarande särskilda socialhögskoleorganisationen försvårar en ändamålsenlig samordning av all samhällsvetarutbildning och medför ett orationellt utnyttjande av utbildningsresurserna. Enligt *Svenska arbetsgivareföreningens* och *Sveriges industriförbunds* mening bör inga beslut beträffande specialhögskolor av typen socialhögskola fattas förrän den nyligen tillsatta utredningen rörande fasta studiegångar getts tillfälle att närmare pröva i vilken utsträckning den nya studieordningen vid filosofisk fakultet kan inrymma även sådan direkt yrkesinriktad specialutbildning.

Styrelsen för socialhögskolan i Umeå, SACO och TCO uttalar sig för en utredning rörande möjligheterna till en integration av socionomutbildningen i universitetsorganisationen. *Svenska landstingsförbundet* föreslår att den av universitetskanslersämbetet tillsatta utredningen för en översyn av den samhällsvetenskapliga utbildningen vid universitetet får i uppdrag att i sitt arbete beakta även utbildningen av socionomer.

En lokalmässig integration mellan universitetet och socialhögskolorna i resp. Stockholm, Göteborg och Umeå planeras redan i samband med förestående nybyggnader, påpekar *LUP-nämnden*.

Vad gäller utbildningsplatsernas fördelning på linjer tillstyrks utredningens förslag att en ny socialhögskola skall omfatta såväl social och teoretisk linje som förvaltningslinje av ett stort antal remissinstanser, däribland *statskontoret, riksrevisionsverket, arbetsmarknadsstyrelsen, socialstyrelsen, kriminalvårdsstyrelsen, styrelserna för socialhögskolorna i Stockholm och Lund, länsstyrelsen i Örebro län, TCO, LO, SFS, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet*. Från många håll, bl. a. *LO, Svenska stadsförbundet och Svenska kommunförbundet*, understryks därvid att kommunerna har stort behov av socionomer med examen från förvaltningslinje.

I anslutning till den förut redovisade kritiken av utredningens bedömning av

socionombehovet föreslår *statistiska centralbyrån* att vid en ny socialhögskola inrättas endast social linje. På det rent sociala området föreligger nämligen, anser centralbyrån, inga större möjligheter till substitution av socionomer med arbetskraft tillhörande andra utbildningsgrupper.

Styrelserna för socialhögskolorna i Stockholm och Lund finner det med hänsyn till undervisningsunderlaget nödvändigt att en ny socialhögskola omfattar såväl social linje som förvaltningslinje. Intagningskapaciteten på förvaltningslinjen bör enligt *styrelsen för socialhögskolan i Stockholm* vara 60 platser per år.

Utredningens förslag att utbildningsbehovet i fråga om skolkuratorer, sjukvårdsadministratörer m. fl. skall tillgodoses genom införande av alternativkurser till befintliga ämnen samt anordnande av fortbildningskurser — och inte genom en ytterligare linjeindelning — tillstyrks av bl. a. *medicinalstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, skolöverstyrelsen, universitetskanslersämbetet, styrelserna för socialhögskolorna i Stockholm och Umeå, SACO, TCO, Sveriges socionomförbund, Skolkuratorernas förening, SFS, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet och Örebro läns landstingskommuns förvaltningsutskott. Socialstyrelsen* betonar samtidigt att det är mycket svårt att nu beräkna det framtida behovet av skolkuratorer med hänsyn bl. a. till att det f. n. råder brist på andra befattningshavare inom skolsocial verksamhet, exempelvis skolpsykologer. *Styrelsen för socialhögskolan i Lund* anser att, om en förstärkning av utbildningen rörande skolområdet skall komma till stånd vid socialhögskolorna, denna bör vara av mera allmän karaktär och inte utgå från enbart de blivande skolkuratorernas utbildningsbehov. *Sveriges läkarförbund* finner det tveksamt om den av utredningen föreslagna fortbildningen av sjukvårdsadministratörer bör påbörjas innan en utredning rörande sjukvårdsadministrationens hela utbildningsbehov på högskolenivå företagits. I nu aktuellt sammanhang framhåller *LO* att det hade varit värdefullt om utredningen närmare behandlat frågan om vidareutbildning och kompletterande utbildning av personer med praktisk erfarenhet av socialt arbete men utan socionomutbildning.

Frågan om lokaliseringen av en ny socialhögskola till Örebro berörs av ett flertal remissinstanser. *Byggnadsstyrelsen*, som framhåller att Örebro erbjuder goda förutsättningar i fråga om möjligheterna att anskaffa lokaler, anser att inflyttning i nybyggda permanenta lokaler kan ske tidigast under år 1971. Intill dess kan dock lämpliga provisoriska lokaler få disponeras. *LUP-nämnden* betonar vikten av att permanenta lokaler snarast kommer till stånd och understryker — i likhet med bl. a. *Örebro läns landstingskommuns förvaltningsutskott* — möjligheterna till lokalmässig integration med samhällsvetenskapliga ämnen vid universitetsfilialen. *Arbetsmarknadsstyrelsen* finner det värdefullt med den anknytning till akademisk utbildning i samhällsvetenskapliga ämnen, som kan komma till stånd för en socialhögskola i

Örebro. Angelägenheten av att en ny socialhögskola, om en sådan skall inrättas, anknyts till en ort med universitetsfilial betonas av bl. a. *statskontoret*. *Svenska stadsförbundet* och *Svenska kommunförbundet* tillstyrker Örebro som lokaliseringsort under hänvisning till att staden erbjuder möjligheter till samordning av socialhögskolan med annan högskole- och universitetsutbildning. Enligt *TCO* innebär ett inrättande av en socialhögskola i Örebro en önskvärd breddning av utbildningsmöjligheterna i staden.

Universitetskanslersämbetet hävdar å sin sida att det inte är klarlagt, att Örebro kommer i första rummet som lokaliseringsort för en ny socialhögskola. En närmare utredning rörande lokaliseringen erfordras enligt *samarbetsnämnden för socialhögskolorna*. Därvid får, anför nämnden, inte endast lokal-tillgången vara avgörande för valet. Med hänsyn till vikten av nära samverkan mellan socionomutbildningen och annan högre utbildning och forskning bör enligt nämnden i första hand Uppsala eller Linköping komma i fråga. Även enligt *SACO* skulle Uppsala kunna vara aktuell som lokaliseringsort. *Riks-bibliotekarien* anser, att framför allt från bibliotekssynpunkt en förläggning av socialhögskolan till Västerås vore att föredraga.

Åtskilliga remissinstanser, såsom *rektorsämbetet vid universitetet i Lund*, *samhällsvetenskapliga fakulteterna vid universitetet i Lund* och *Göteborg*, *samarbetsnämnden för socialhögskolorna*, *styrelserna för socialhögskolorna i Stockholm*, *Lund* och *Umeå*, *SACO* och *SFS*, uttrycker farhågor för att svårigheter skall uppstå att rekrytera lärare till en socialhögskola i Örebro och menar att utredningen underskattat problemen härvidlag. Enligt *SFS* bör man, bl. a. på grund av nämnda svårigheter inrätta en socialhögskola i Örebro tidigast budgetåret 1967/68. Därvid bör möjligheterna till samundervisning och integration med universitetsfilialen beaktas.

Som i det föregående framhållits anser nära nog samtliga remissinstanser att möjligheterna att anordna studiepraktik är av avgörande betydelse för huruvida utbildningskapaciteten vid socialhögskolorna skall kunna ökas. De av utredningen föreslagna åtgärderna för att öka möjligheterna till praktikutbildning hälsas med tillfredsställelse av bl. a. *medicinalstyrelsen*, *socialstyrelsen*, *kriminalvårdsstyrelsen*, *styrelserna för socialhögskolorna i Stockholm*, *Göteborg* och *Umeå*, *SACO*, *TCO*, *Sveriges socionomförbund*, *Svensk kuratorsförening*, *Skolkuratorernas förening* och *Svenska landstingsförbundet*. *Arbetsmarknadsstyrelsen* delar utredningens uppfattning att ökade praktik-möjligheter borde kunna åstadkommas bl. a. inom den statliga förvaltningen. *Socialstyrelsen*, som tillstyrker utredningens förslag i nu aktuellt avseende, framhåller emellertid samtidigt, att ett genomförande av desamma kommer att kräva personalförstärkningar vid berörda institutioner och inrättningar.

Ett alternativt förslag till lösning av praktikproblemen framläggs av *universitetskanslersämbetet*, som anser att man i den teoretiska undervisningen vid socialhögskolorna skulle kunna föra in kurser med mera direkt praktiskt

stoff och meddelade av lärare från fältet. Ett dylikt system skulle enligt ämbetet möjliggöra bl. a. en ökad intagningskapacitet ävensom gemensam intagning på samtliga linjer. Praktik enligt nuvarande former skulle även kunna förekomma, dock avsevärt förkortad. Ett i huvudsak likartat förslag läggs fram av SFS, som förordar utredning och försöksverksamhet i syfte att »standardisera» praktikutbildningen och få denna »teoretiska praktik» förlagd till socialhögskolorna.

Utredningens förslag rörande användning av tekniska hjälpmedel i undervisningen vid socialhögskolorna tillstyrks av bl. a. statskontoret, rektorsämbetet vid universitetet i Uppsala, TCO, SFS och Centralförbundet för socialt arbete. Statskontoret anser, att möjligheterna till samarbete i nu aktuellt avseende med angränsande ämnesområden inom samhällsvetenskaplig fakultet bör undersökas. Enligt rektorsämbetet vid universitetet i Uppsala är det angeläget, att resultaten av försöksverksamhet med televisionsundervisning studeras av pedagogisk expertis. LUP-nämnden framhåller, att frågan om televisionsutrustning måste lösas gemensamt för samtliga utbildningsenheter på orten och med beaktande av erfarenheter från samtliga utbildningsområden.

2.4. Departementschefen

Utbildningen vid socialhögskolorna skiljer sig från annan samhällsvetenskaplig utbildning främst genom att den syftar direkt mot yrkesverksamhet inom vissa bestämda områden, i första hand kommunal administration samt kurativ och annan social verksamhet. Antalet inträdessökande till socialhögskolorna, vilket mer än tredubblats under perioden 1962—1965, bär vittne om att socio-
nomutbildning utgör ett konkurrenskraftigt alternativ till den icke specialiserade samhällsvetenskapliga utbildningen vid universiteten. Samtidigt kan emellertid konstateras, att av dem som sökte in vid socialhögskolorna förra året mindre än en tredjedel — ca 640 — kunde beredas plats.

Framför allt den kommunala men även den statliga och den enskilda arbetsmarknadens behov av socialhögskoleutbildad personal har under senare år ökat i allt snabbare takt. Enligt tillgängliga uppgifter råder f. n. ett betydande underskott på socionomer med examen från social linje resp. förvaltningslinje. Även på områden där socionomer hittills använts endast i mindre utsträckning, exempelvis inom skolväsendet, kan enligt en rad samstämmiga omdömen avsevärd efterfrågan på socionomer väntas uppstå under de närmaste åren.

Det var mot denna bakgrund jag i april 1965 tillkallade särskilda sakkunniga för att utreda frågan om ökad utbildning av socionomer. I samband med statsmakternas beslut år 1964 om reformering av socio-
nomutbildningen (prop. 1964: 48, SU 71, rskr 190) förutsattes, att intagningskapaciteten vid socialhögskolorna i Stockholm, Göteborg, Lund och Umeå skulle ökas till sammanlagt 750 platser per år. Med hänsyn till de lokalproblem som kunde förutses följa av en utvidgning därutöver av dessa högskolors intagningskapacitet gavs de sakkunniga upp-

draget att pröva förutsättningarna för att inrätta en *ny socialhögskola*. Därvid borde övervägas att förlägga ifrågavarande högskola till någon ort i Mellansverige utanför de nuvarande universitets- och högskoleorterna — i första hand Örebro.

De sakkunniga, som antog benämningen 1965 års utredning om socialhögskola i Örebro, har föreslagit, att en socialhögskola inrättas i Örebro fr.o. m. budgetåret 1966/67. Den bör enligt utredningens huvudförslag ges en årlig intagningskapacitet av 180 platser, fördelade på social linje, förvaltningslinje och teoretisk linje. Under åberopande av bristen på socionomer tillstyrker remissinstanserna — med något enstaka undantag — den sålunda föreslagna ökningen av antalet utbildningsplatser. Däremot råder skilda uppfattningar om hur denna kapacitetsökning bör ske. I stort sett alla de myndigheter och organisationer som företräder avnämarna av socialhögskoleutbildad arbetskraft tillstyrker förslaget om inrättande av en ny läroanstalt. Socialhögskolornas styrelser samt flertalet berörda universitetsmyndigheter finner däremot, att i första hand de befintliga högskolorna bör byggas ut. Dessa instanser hävdar, att man genom större elevunderlag skapar bättre förutsättningar för anordnande av undervisning i samtliga examensämnen.

För egen del vill jag gärna understryka angelägenheten av att 1964 års program för utbyggnad av socialhögskolorna genomförs så snart lokalmässiga förutsättningar föreligger. Det kan noteras att alla de förslag om ökad intagningskapacitet inom ramen för detta program, vilka hittills framlagts av styrelserna för socialhögskolorna, godkänts av statsmakterna. Utöver redan genomförda eller tidsbestämda utvidgningar återstår av nämnda program utbyggnadsmöjligheter motsvarande endast ett nittiototal intagningsplatser. Med hänsyn till den allmänt påtalade bristen på socionomer finner jag det nödvändigt, att föreliggande möjligheter tas tillvara att med kort förberedelsetid kraftigt öka socionomutbildningskapaciteten genom utnyttjande av lokalmässiga och övriga resurser på en ny utbildningsort. I likhet med utredningen och ett flertal remissinstanser — däribland byggnadsstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen och kommunförbunden — finner jag, att goda förutsättningar för att snabbt åstadkomma en erforderlig kapacitetsökning föreligger i Örebro. Enligt statsmakternas beslut förra året (prop. 1965: 141, SU 173, rskr 411) kommer en universitetsfilial med bl. a. samhällsvetenskaplig utbildning att vara i verksamhet i Örebro fr. o. m. budgetåret 1967/68. Om även en socialhögskola förläggs till denna stad synes det mig möjligt att åstadkomma ett rationellt samutnyttjande av lärarresurser, utrustning och lokaler m. m. Jag förordar därför, att en ny socialhögskola — landets femte — upprättas i Örebro. Verksamheten vid högskolan bör inledas vårterminen 1967. Jag räknar med en intagning av 60 elever första terminen, varefter utbyggnaden torde få ske successivt intill dess den av utredningen förutsatta intagningskapaciteten uppnåtts. Såsom vissa av remissinstanserna påpekar kommer utbyggnadstakten att bli beroende av bl. a. tillgången på lärare i de för socionomutbildningen specifika ämnena. De rekryteringssvårigheter som därvidlag

kan tänkas uppstå under högskolans första verksamhetsår torde emellertid kunna bemästras genom särskilda åtgärder av det slag som utredningen rekommenderat. Nyss antydda möjligheter att utnyttja tillgänglig lärarpersonal gemensamt vid olika högre utbildningslinjer i Örebro bör självfallet tas tillvara.

De största svårigheterna i samband med en ökning av socialhögskolornas utbildningskapacitet synes sammanhånga med de begränsade möjligheterna att anskaffa lämpliga utbildningsplatser för den ettåriga studiepraktik som är obligatorisk för studerande på social linje och förvaltningslinje. Såväl utredningen som många remissinstanser understryker nödvändigheten av att detta problem — framför allt vad gäller bristen på praktikplatser för elever från social linje — ägnas särskild uppmärksamhet. Liksom utredningen finner jag, att hit hörande frågor måste lösas i samråd mellan berörda statliga och kommunala organ. Därvid bör beaktas inte minst möjligheterna att anordna praktikutbildning på sådana verksamhetsområden som hittills endast i mindre utsträckning utnyttjats för detta ändamål. Utredningens förslag om inrättande av s. k. undervisningscentra — där praktikutbildning anordnas gruppvis — har vunnit starkt gensvar bland remissinstanserna. Jag vill med anledning härav erinra om att samarbetsnämnden för socialhögskolorna i maj 1964 erhöi uppdrag att undersöka de praktiska förutsättningarna för anordnande av försök med undervisningscentra vid sociala institutioner.

Utredningens förslag att det vid örebrohögskolan skall finnas såväl social linje och teoretisk linje som förvaltningslinje tillstyrks nästan genomgående i remissyttrandena. Även jag biträder detta förslag. Vid avvägningen av frågan hur utbildningsplatserna vid denna högskola bör fördelas på linjer måste hänsyn tas till en rad faktorer. Enligt min mening kan vissa invändningar riktas mot den av utredningen föreslagna fördelningen — 130 på social linje, 20 på teoretisk linje samt 30 på förvaltningslinje. Den sociala linjens expansion vid övriga högskolor — en ökning med ca 60 utbildningsplatser om året under de senaste läsåren — medför under den närmaste framtiden starkt ökat behov av praktikplatser vid sociala institutioner. Möjligheterna att i detta läge finna lämpliga praktikplatser för ytterligare 130 studerande med social inriktning förefaller mycket begränsade. Några svårigheter att placera ett ökat antal praktikanter från förvaltningslinje synes däremot — enligt vad jag inhämtat — inte behöva uppstå. Därtill kan noteras en starkt stigande tendens vad gäller efterfrågan på socionomer med examen från förvaltningslinje. Såsom bl. a. LO och kommunförbunden betonar, förutsätter kommunernas ökande administrativa och planerande uppgifter allt större tillgång på arbetskraft av den typ som utbildas vid socialhögskolornas förvaltningslinje. Styrelsen för socialhögskolan i Stockholm hävdar vidare, att undervisningsresurserna vid en socialhögskola kan utnyttjas effektivt endast under förutsättning att elevintagningen till förvaltningslinjen motsvarar ca 60 utbildningsplatser om året, dvs. dubbelt så många som utredningen förordat för högskolan i Örebro. Enligt min mening talar övervägande skäl för att utbildningsplatserna vid denna högskola — sedan den förutsatta

totala intagningskapaciteten av 180 nybörjarplatser per år uppnåts — fördelas med ca två tredjedelar på social linje och en tredjedel på förvaltningslinje. Några särskilda utbildningsplatser vid teoretisk linje synes f. n. inte behöva reserveras, då erfarenhetsmässigt endast ett fåtal sökande kan väntas välja denna linje. Samarbetsnämnden för socialhögskolorna, som enligt gällande bestämmelser svarar för antagningen av studerande vid högskolorna, gör den slutliga fördelningen på linjer.

Enligt sina direktiv har utredningen haft att pröva möjligheterna att inom socionomutbildningens ram anordna utbildning av blivande skolkuratorer. Med anledning härav framhåller utredningen, att utbildningsbehovet vad gäller bl. a. skolkuratorer, sjukvårdsadministratörer och personaladministratörer bör tillgodoses genom alternativkurser i de ämnen som nu ingår i socionomexamen. I likhet med utredningen avvisar en enhällig remissopinion tanken på att vid socialhögskolorna föra in ytterligare utbildningslinjer för att tillmötesgå speciella yrkesutbildningskrav. Även enligt min uppfattning är den nuvarande linjeindelningen och examensordningen avvägd så, att vitt skilda önskemål om yrkesinriktning av utbildningen kan tillgodoses, bl. a. genom alternativkurser i examensämnen. Jag ansluter mig till utredningens förslag och avser att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t att uppdraga åt samarbetsnämnden för socialhögskolorna att närmare precisera skolkuratorsutbildningens utformning. Det är en uppgift för samarbetsnämnden att i övrigt ta de initiativ som fordras för att rimliga önskemål om speciell yrkesinriktning inom socionomexamen skall kunna uppfyllas, exempelvis för personal inom sjukvårdsadministrationen.

I sitt betänkande framlägger utredningen vissa ganska vittsyftande förslag om tekniska hjälpmedel i undervisningen. Utredningen redovisar bl. a. en plan för anordnande av televisionsundervisning vid i första hand socialhögskolan i Örebro. Jag vill i detta sammanhang erinra om att liknande förslag väckts på andra håll inom utbildningsväsendet. Med hänsyn till att bl. a. de pedagogiska och kostnadsmässiga konsekvenserna av att systematiskt använda olika former av radio- och televisionsundervisning ännu inte blivit tillräckligt utredda, är jag inte beredd att nu ta ställning till utredningens förslag i detta avseende. Då frågan om reguljärt utnyttjande av radio och television i undervisningen är av stort utbildningspolitiskt intresse, torde det emellertid bli aktuellt att relativt snart — från allmänna utgångspunkter — komma tillbaka till hithörande problem. Utredningens förslag att örebrohögskolan skall dels anslutas till en central för audi-visuella hjälpmedel, dels ges möjlighet att i betydande omfattning hyra undervisningsfilm m. m. finner jag böra genomföras såsom försöksverksamhet redan vid högskolans start. Behovet av ett för alla socialhögskolor gemensamt filmarkiv ankommer det i första hand på samarbetsnämnden att närmare pröva.

Genom tillmötesgående från Örebro stad kommer provisoriska lokaler för den nya högskolan att upplåtas i Medborgarhuset, vilket nyligen uppförts i stadens centrum. Jag vill erinra om att utgifterna för förhyrning av dessa lokaler —

vilka enligt staden kan disponeras av högskolan längst intill utgången av budgetåret 1970/71 — enligt gällande ordning skall bestridas med medel som står till byggnadsstyrelsens förfogande. I annat sammanhang avser jag att föreslå Kungl. Maj:t att ge berörda myndigheter i uppdrag att börja planera för permanenta lokaler åt högskolan med beaktande av föreliggande möjligheter till samordning med den blivande universitetsfilialen och annan högre utbildning i Örebro.

Till frågorna om de organisatoriska och administrativa anordningarna samt biblioteksresurserna för örebrohögskolan återkommer jag i ett följande avsnitt.

Under återopande av vad jag anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att besluta att den 1 januari 1967 inrätta en socialhögskola i Örebro i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag förordat i det föregående.

3. Utbildning av gymnastiklärare m. m.

3.1. Nuläget

De allmänna bestämmelserna för gymnastiklärarutbildningen återfinns i kungörelsen den 5 juni 1959 (nr 397) om gymnastiska centralinstitutet (ändrad 1961: 403, 1964: 534, 1965: 864). Utbildningen till gymnastiklärare omfattar två år. F. n. intas årligen vid gymnastiska centralinstitutet 150 studerande, hälften manliga och hälften kvinnliga. För behörighet att antagas som elev fordras dels att äga god fysik samt besitta god färdighet i gymnastik och idrott, dels att ha avlagt studentexamen eller folkskolläraryxamen eller att eljest ha förvärvat sådan teoretisk utbildning som erfordras för att tillgodogöra sig undervisningen vid institutet. Såsom erforderlig teoretisk utbildning skall godtagas att ha avlagt realexamen eller erhållit betyg om normalskolekompetens samt att därutöver ha i särskild prövning enligt fordringarna för studentexamen erhållit lägst vitsordet Godkänd i ämnet biologi med hälsolära och i ett främmande levande språk. Den som erhållit slutbetyg från grundskola äger tillgodoräkna sig detta enligt särskilda bestämmelser. Den som före det kalenderår då inträde söks uppnått 29 års ålder kan antagas endast om särskilda skäl föreligger.

Undervisning meddelas i dels teoretiska, dels praktiska ämnen. Teoretiska examensämnen är anatomi, fysiologi, gymnastikens teori, lekens och idrottens teori, psykologi och pedagogik samt hälsolära. Praktiska examensämnen är gymnastikens praktik samt lekens och idrottens praktik. De teoretiska ämnena är i vissa ämnen uppdelade i grundkurser och överkurser, så att olika betyg motsvarar olika kursfordringar. Insikterna i teoretiskt examensämne prövas genom tentamen efter avslutad lärokurs, medan färdighet i praktiskt examensämne samt undervisningsskicklighet prövas i samband med praktiska övningar under utbildningens gång. Övningsundervisning med skolungdom försiggår periodvis under andra, tredje och fjärde terminerna varannan dag under två timmar, sammanlagt 150 timmar.

Det ungefärliga timtalet för de i utbildningen ingående ämnena framgår av följande sammanställning.

Anatomi (inkl. hållningslära)	125
Fysiologi	165
Psykologi och pedagogik (inkl. kroppsövningarnas historia och allmänna teori)	200
Hygien	32
Samaritlära och idrottspatologi	16
Röstundervisning	12
Gymnastikens teori	60
Gymnastikens metodik och praktik	540 ¹ el. 600 ²
Lekens och idrottens teori	140
Lekens och idrottens metodik och praktik	710 ¹ el. 650 ²
Övningsundervisning i gymnastik	150
Övningsundervisning i idrott	100

¹ Manliga elever

² Kvinnliga elever

Det totala timantalet för gymnastiklärarutbildningen är ca 2 250. Den praktiska utbildningen i gymnastik samt lek och idrott skiljer sig något för manliga och kvinnliga elever i fråga om timtal och inriktning. Manliga studerande utbildas således i ytterligare några idrottsgrenar, medan kvinnliga studerande får en mer omfattande utbildning i fristående gymnastik och folkdans.

Avlagd gymnastiklärarexamen medför rätt till titeln gymnastikdirektör.

Vetenskaplig forskning bedrivs vid institutets fysiologiska institution, vars arbete enligt utredningen i hög grad berikat och stimulerat undervisningen. Forskningen har inriktats på sådana frågor som arbetsförmågens variation med ålder och kön, träningens fysiologi, arbetsförmågens beroende av kost och vätsketillförsel, acklimatiseringsfrågor samt testmetoder. Vid institutionen finns f.n. följande personal, nämligen en professor i kroppsövningarnas fysiologi och hygien, en laborator i fysiologi, särskilt kroppsövningarnas fysiologi (personlig tjänst), en universitetslektor i samma ämne, en assistent, två amanuenser, en laboratorieassistent och en instrumentmakare samt ett kanslibitråde. Härjämte har bl. a. en docenttjänst i idrottsfysiologi knutits till institutionen genom en särskild, tidsbegränsad donation. Ett intimt samarbete sker också med arbetsfysiologiska institutet, vid vilket tills vidare finns inrättad en personlig professur i arbetsfysiologi. Denna tjänst bekostas f.n. av Stiftelsen arbetsfysiologiska institutet. Samarbete sker slutligen med viss personal hos den flygmedicinska forskargruppen.

Gymnastiska centralinstitutets styrelse och förvaltning omhändersas av dess direktion, rektor och lärarkollegium. *Direktionen* utgörs av sex av Kungl. Maj:t för fyra år utsedda ledamöter samt institutets rektor som självskriven ledamot. En av ledamöterna förordnas av Kungl. Maj:t att vara direktionens ordförande. En av lärarkollegiet utsedd lärarrepresentant äger delta i direktionens överläggningar. Direktionens allmänna uppgift är att ha överinseende över alla institutets angelägenheter. Den skall vaka över att gällande bestämmelser efterlevs. Den har att själv vidtaga eller hos Kungl. Maj:t föreslå författningsändringar eller andra åtgärder, som kan främja institutets bästa eller befordra dess ändamål. Direktionen äger utfärda instruktioner och andra föreskrifter för reglering av verksamheten vid institutet samt har att avge årliga anslagsframställningar.

Rektor tillsätts av Kungl. Maj:t bland de ordinarie lärarna vid institutet genom förordnande för en tid av högst sex år, sedan direktionen efter hörande av lärarkollegiet avgett förslag.

Lärarkollegiet utgörs av rektor som ordförande och samtliga lärare vid institutet utom timlärare. Lärarkollegiets uppgifter finns angivna i nyssnämnda kungörelse om gymnastiska centralinstitutet. Professuren i kroppsövningarnas fysiologi och hygien tillsätts av Kungl. Maj:t efter förslag av vederbörande myndighet vid karolinska institutet. Tjänsten som universitetslektor tillsätts av

Kungl. Maj:t efter förslag av direktionen. Övriga lärartjänster tillsätts direkt av direktionen. Icke-ordinarie tjänst som lärare i gymnastik eller i lek och idrott tillsätts genom förordnande för fyra år. Förordnandet kan förnyas två gånger för två år i sänder.

Vid institutet finns också en *utbildningsnämnd*. Den skall som lärarkollegiets särskilda organ för utbildningsfrågor ägna uppmärksamhet åt studieförhållandena, följa de studerandes studieresultat, samverka med vederbörande studiemedelsnämnd, bereda alla på lärarkollegiets prövning ankommande ärenden rörande utbildningens innehåll och organisation samt hos kollegiet föreslå de åtgärder, som kan vara påkallade eller annars lämpliga. Nämnden består av rektor som ordförande samt ytterligare sju ledamöter, av vilka tre skall vara lärare och väljas av lärarkollegiet, en väljas av institutets assistenter och amanuenser samt tre väljas av elevkåren på sätt denna beslutar. För var och en av de valda ledamöterna väljs en suppleant.

Studerande vid gymnastiska centralinstitutet har rätt till studiemedel. Eleverna skall obligatoriskt tillhöra institutets *elevkår*, som är ansluten till Sveriges förenade studentkårer. Elevkåren står under inseeende av en av lärarkollegiets ledamöter såsom inspektor.

3.2. Utredningens förslag om ökad gymnastiklärarutbildning

3.2.1. Behovet av gymnastiklärare

Genom den omfattande utbyggnaden av skolväsendet har bristen på utbildade gymnastiklärare för varje år blivit alltmera kännbar. Intagningskapaciteten vid gymnastiska centralinstitutet var ännu så sent som år 1957 knappt 70 platser per år. Läsåret 1961/62 ökades mellertid den årliga intagningen till omkring 100 elever. Det dröjde dock inte länge, förrän nästa intagningsökning aktualiserades. På grundval av förslag i prop. 1964: 1 (bil. 10 s. 576) beslutade riksdagen (SU 45, rskr 132), att intagningen fr. o. m. läsåret 1964/65 skulle omfatta 150 elever årligen. Bl. a. genom att institutet vid denna tidpunkt erhållit en plathall för inomhusidrott fanns lokalmässiga förutsättningar för en sådan expansion.

Av betydelse för bedömningen av utbildningsbehovet av gymnastiklärare är den prognos, som år 1964 framlades av arbetsmarknadsstyrelsen, avseende framtida behov av och tillgång på bl. a. gymnastiklärare.

Det sammanlagda antalet utbildade gymnastikdirektörer under 65 år i landet har arbetsmarknadsstyrelsen beräknat till ca 2 600, av vilka 700 manliga och 1 900 kvinnliga. Av dessa är omkring 1 500 verksamma som gymnastiklärare i skolor, därav 600 manliga och 900 kvinnliga lärare.

På grund av de organisatoriska förändringarna inom skolväsendet under 1960-talet har arbetsmarknadsstyrelsen i sina behovsberäkningar utgått från

lärarbehovet år 1972, vid vilken tidpunkt den nya skolorganisationen av styrelsen förutsätts vara helt genomförd. Den totala undervisningsvolymen i alla skolformer för ämnet gymnastik har arbetsmarknadsstyrelsen för nämnda år beräknat till ca 77 500 veckotimmar. Om detta timantal omräknas till antal heltidstjänster för gymnastiklärare med utgångspunkt i en fastställd undervisningsskyldighet om 30 veckotimmar, behövs enligt arbetsmarknadsstyrelsen år 1972 för denna undervisningsvolym ca 2 600 gymnastiklärare. Någon bedömning av behovet av gymnastiklärare utanför skolans område har arbetsmarknadsstyrelsen inte ansett möjligt att göra f. n. Såsom arbetshypotes har arbetsmarknadsstyrelsen antagit, att ca 10 % av gymnastikdirektörskåren eller ca 400 gymnastikdirektörer läsåret 1972/73 kommer att vara verksamma som gymnastiklärare utanför skolans område.

Viktig vid bedömningen av skolväsendets gymnastiklärarbehov är emellertid frågan, om man kan räkna med att de blivande gymnastiklärarna kommer att fullgöra hel tjänstgöringsskyldighet. Arbetsmarknadsstyrelsen erinrar om att yrket erbjuder stora möjligheter för t. ex. gifta kvinnor att ha deltidsarbete. Styrelsen har närmare undersökt yrkesverksamhetsgraden på grundval av viss statistik avseende oktober 1960. Det visade sig därvid, att av alla gymnastiklärare ca 11 % hade mindre än halv tjänstgöring och att ca 50 % hade mer än full tjänstgöring. Medianen för samtliga låg vid en tjänstgöring omfattande ca 30 veckotimmar, för de yngre kvinnliga lärarna dock något lägre. Hänsyn måste tas till detta förhållande vid bedömandet av behovet av kvinnliga gymnastikdirektörer. Det är därför enligt arbetsmarknadsstyrelsen motiverat att vid behovsberäkningar räkna med en genomsnittlig tjänstgöring om 25 veckotimmar för kvinnliga gymnastikdirektörer, medan man för manliga bör kunna utgå från en full tjänstgöring om 30 veckotimmar. Utifrån dessa förutsättningar beräknas behovet av gymnastiklärare inom skolan läsåret 1972/73 till 1 325 manliga och 1 541 kvinnliga gymnastikdirektörer, dvs. totalt 2 866 lärare. För läsåret 1980/81 behövs enligt samma beräkningsgrunder 1 465 manliga och 1 709 kvinnliga gymnastiklärare, dvs. totalt 3 174 lärare.

Med utgångspunkt i dels gymnastikdirektörskårens nuvarande ålderssammansättning, dels tre alternativa antaganden om den årliga utbildningskapaciteten redovisar arbetsmarknadsstyrelsen det beräknade antalet gymnastikdirektörer och det beräknade antalet gymnastikdirektörer verksamma som gymnastiklärare i skolor läsåret 1972/73. Tillgången enligt de olika utbildningsalternativen framgår av följande sammanställning.

Intagning/år fr. o. m. 1965/66	Antal gymnastikdirektörer			Därav antal gymnastiklärare		
	totalt	män	kvinnor	totalt	män	kvinnor
Alt. 1 (150)	3 265	1 226	2 039	2 092	1 049	1 043
» 2 (200)	3 564	1 375	2 189	2 340	1 181	1 159
» 3 (250)	3 862	1 523	2 339	2 586	1 311	1 275

Motsvarande tillgång läsåret 1980/81 anger arbetsmarknadsstyrelsen enligt de tre utbildningsalternativen på följande sätt.

Intagning/år fr. o. m. 1965/66	Antal gymnastikdirektörer			Därav antal gymnastiklärare		
	totalt	män	kvinnor	totalt	män	kvinnor
Alt. 1 (150)	3 720	1 717	2 003	2 674	1 490	1 184
» 2 (200)	4 403	2 050	2 353	3 221	1 789	1 432
» 3 (250)	5 100	2 397	2 703	3 775	2 096	1 679

Vid en jämförelse med det nyss angivna lärarbehovet framgår, att en oförändrad utbildningskapacitet medför ett betydande lärarunderskott såväl läsåret 1972/73 som läsåret 1980/81. Detta gäller framför allt i fråga om kvinnliga gymnastiklärare. Inte ens arbetsmarknadsstyrelsens alternativ 3 resulterar i full behovstäckning 1972/73. För att en någorlunda god balans mellan efterfrågan och tillgång på gymnastiklärare för skolväsendet läsåret 1972/73 skall kunna uppnås, räknar arbetsmarknadsstyrelsen med att en ökning av utbildningskapaciteten med ca 100 studerande är nödvändig.

Utredningen finner, att ett ökat behov av gymnastiklärare är klart dokumenterat. Enligt de sakkunniga torde behovet av gymnastiklärare komma att öka ytterligare, om det i framtiden blir möjligt att i lärartjänst förena läroämne med övningsämne. Antalet undervisningstimmar i ämnet gymnastik per lärare kommer enligt utredningen självfallet att bli mindre vid en sådan ämneskombination. Utredningen framhåller vidare, att det finns påtagliga tendenser till en ökad efterfrågan på gymnastikdirektörer även utanför skolans område.

3.2.2. Utbildningens förläggning och dimensionering

Enligt direktiven skulle utredningen i första hand överväga en förläggning av den nya utbildningsanstalten till Örebro. De skulle samtidigt undersöka förutsättningarna för att vid läroanstalten tillgodose behovet av personal för idrotts-, fritids- och turistverksamheten. Planeringen för den nya utbildningsanstalten borde ske utifrån en beräknad intagning av ca 125—150 elever per år.

Utredningen anser sig kunna konstatera, att förutsättningar finns att till Örebro förlägga en permanent gymnastikhögskola liksom även att där påbörja verksamhet i provisoriska lokaler hösten 1966. Utredningen har därför inte ansett sig böra pröva andra alternativ i förläggningsfrågan utan förordar, att den nya högskolan förläggs till Örebro.

Utredningen föreslår, att den årliga intagningskapaciteten på längre sikt ökas med 125 platser, varav 25 på en utbildningslinje för idrottslärare. Denna

kapacitetsökning kan nås först när den nya högskolan erhållit permanenta lokaler. Vid utredningens undersökning har det framgått, att under en provisorietid intagningskapaciteten kan ökas med högst 75 platser. Utredningen föreslår, att utbildning av till en början 75 gymnastikdirektörer per år anordnas i Örebro med en första intagning hösten 1966. Vad gäller utbildning av idrottslärare föreslår utredningen, att sådan utbildning anordnas i Stockholm vid gymnastiska centralinstitutet. Intagningen vid institutet, som fr. o. m. läsåret 1964/65 omfattar 75 manliga och 75 kvinnliga studerande på gymnastikdirektörslinje, föreslås minskad på den manliga linjen till 50 läsåret 1966/67 för att bereda utrymme för en intagning av 25 studerande på en särskild utbildningslinje för idrottslärare. Med beaktande av den minskade intagningen i Stockholm skulle den totala ökningen av utbildningskapaciteten för gymnastikdirektörer läsåret 1966/67 bli 50 platser per år, varav 25 för manliga och 25 för kvinnliga studerande. Förslaget om idrottsläroverutbildning i Stockholm kommer att behandlas särskilt i det följande.

I gymnastikdirektörutbildningen omfattar varje klass (en s. k. kurs) 25 studerande. Vid den nya utbildningsanstalten förordar utredningen ett system med växlande intagning av manliga och kvinnliga elever på följande sätt: läsåret 1966/67 intas 50 manliga och 25 kvinnliga elever, läsåret 1967/68 25 manliga och 50 kvinnliga elever, läsåret 1968/69 50 manliga och 25 kvinnliga elever, dvs. vartannat år dubbelt så många manliga som kvinnliga elever och omvänt. Fr. o. m. andra läsåret kommer den nya högskolan att enligt förslaget ha totalt 150 elever. Sedan provisorietiden upphört och intagningen ökat till 125 elever, föreslås den växlande intagningen av manliga och kvinnliga elever fortsätta med vartannat år 50 manliga och 75 kvinnliga och vartannat år 75 manliga och 50 kvinnliga. Andra året efter inflyttning i egna permanenta lokaler beräknas högskolan ha sammanlagt 250 elever.

Den utbildning av gymnastikdirektörer, som enligt utredningens förslag skall bli huvuduppgiften för den nya högskolan i Örebro, föreslås i allt väsentligt bli anordnad på samma sätt som vid gymnastiska centralinstitutet i Stockholm.

3.2.3. Lokaler

Utredningen har funnit att högskolans elevantal måste begränsas till 150, därav 75 i vardera årskursen, under den tid, som provisoriska lokaler måste användas. Lokalbehovet är enligt utredningen ungefär lika stort för första som för andra årskursen. I det följande kommer det sammanlagda lokalbehovet och möjligheterna att tillgodose detta behov under provisorietiden att redovisas. Utredningen räknar med att den planerade högskolan skall kunna förfoga över permanenta lokaler fr. o. m. läsåret 1969/70.

Utredningen har sökt finna provisoriska lokaler inom ett så begränsat område som möjligt, för att inte alltför mycket tid skall behöva gå åt vid förflyttningar mellan olika platser. De sakkunniga har funnit lämpligt att föreslå en förlägg-

ning av högskolans verksamhet till Örebro stads idrottshus, till idrottsanläggningarna i dess omedelbara närhet, till den närbelägna centrala verkstadsskolan samt till stadens badhus. Laborationer i fysiologi föreslås bli förlagda till region-sjukhusets laboratorium för klinisk fysiologi.

Hur än administrationsfrågan för den allmänna högskoleorganisationen i Örebro slutligen löses, anser utredningen, att vissa administrationslokaler kommer att bli nödvändiga för den nya gymnastikhögskolan vid dess start hösten 1966. F. n. disponerar Arbetarnas bildningsförbund (ABF) vissa lokaler i idrotts-huset. Dessa skall utrymmas under läsåret 1965/66 och kan enligt vad utredningen inhämtat ställas till högskolans förfogande. I dessa finns möjlighet att erhålla dels administrationslokaler, dels mindre referensbibliotek, kollegierum och lärarrum.

Vad gäller undervisningen i teoretiska ämnen föreslås denna förlagd dels till idrottshuset, dels till centrala verkstadsskolan. I de av ABF disponerade lokalerna finns f. n. en lärosal lämplig för 25 elever. Ytterligare en lärosal av denna storlek behöver enligt utredningen ställas i ordning, vilket kan ske genom viss ombyggnad. Större lärosalar för hel eller halv årskurs kan erhållas i den närbelägna centrala verkstadsskolan, som enligt vad utredningen erfarit skall flytta från sina lokaler.

För undervisningen i metodik och praktik, som kräver mest lokaler, föreslår utredningen följande.

Undervisningen i gymnastik förläggs till idrottshuset. Där finns en gymnastiksal samt en tennishall, som med relativt små ändringar kan inredas till en användbar gymnastiksal. Dessa två salar skulle vid ett elevantal av 150 komma att tas i anspråk praktiskt taget alla timmar mellan kl. 8 och 16, under 74 timmar per vecka. Under förutsättning att tennishallen inreds och att de akustiska förhållandena förbättras, skulle en sådan lösning vara godtagbar som ett provisorium. Av schematekniska skäl är det nödvändigt att redan första året ha tillgång till två gymnastiksal.

Undervisningen i idrott delas upp i perioder med hänsyn till årstiderna och ställer därför olika krav på lokaler och övningsplatser under olika delar av terminerna. Viss del av idrottsutbildningen bedrivs i form av koncentrationsundervisning, då hela dagarna är ägnade åt idrott.

Lokalbehovet för bollspel inomhus kan tillgodoses i idrottshusets idrottshall. Med hänsyn till att gymnastiksalarna kommer att utnyttjas hårt är det av schematekniska skäl viktigt, att högskolan får möjlighet att välja tid för sina lektioner i idrottshallen. Idrottshallen bör kunna disponeras sammanlagt 24 timmar för ifrågasvarande ändamål mellan kl. 8 och 16.

Simundervisningen förläggs till stadens badhus, där det finns en för ändamålet lämplig 25-meters bassäng. Högskolans lokalbehov för denna undervisning motsvarar 12 timmar per vecka och undervisningen bör helst kunna försiggå mellan kl. 13 och 16. De sakkunniga tillägger, att simundervisningen viss del av året möjligen kan förläggas till Gustavsviksbadet, där det utomhus finns bl. a. en 50-metersbassäng och stora bassänger för nybörjarundervisningen.

Undervisningen i ishockey, bandy, konståkning och hastighetsåkning förläggs till vinterstadion, som ligger i direkt anslutning till idrottshuset. Där finns bl. a. en konstfryst bandybana och inomhusbana för ishockey. Anläggningen behöver utnyttjas under tiden 10 januari—15 mars, bandybanan under 14 timmar per vecka och ishockeybanan under 14 timmar per vecka.

Undervisning i fri idrott och utomhusbollspel sker framför allt under koncentrationsperioden 20 maj—20 juni och under september månad. Undervisningen i dessa grenar föreslås i första hand förlagd till Eyravallen, som också ligger i direkt anslutning till idrottshuset. För utbildningen kommer man att behöva nyttja även tennisbanor och bordtennislokaler. Med hänsyn till de goda möjligheterna till fri idrott och bollspel vid ifrågavarande anläggning torde det åtminstone under det första året inte vara nödvändigt att förlägga någon del av utbildningen till särskilt idrottsinternat, vilket måste ske vid gymnastiska centralinstitutet i Stockholm på grund av brist på lämpliga idrottsanläggningar i institutets närhet.

Orienteringsundervisningen bedrivs under månaderna september och oktober samt på våren. Den praktiska delen av ämnet förläggs till Kilsbergen, där goda orienteringsmarker finns på kort avstånd från Örebro. Här finns även med bastu och dusch försedda anläggningar, som kan utnyttjas för start och mål i den praktiska utbildningen. Kilsbergsterrängen är också mycket lämplig för övningar i friluftsliv. Skid- och friluftsförbundets anläggning är för denna utbildningsgren ett bra centrum.

Beträffande utbildningen i skidåkning bör längdloppningen också förläggas till Kilsbergen, där terrängen är utmärkt och snötillgången god för Mellansverige. Backhoppningen förläggs till skidbacken i Sörby, som ligger några kilometer från idrottshuset. I anslutning till hoppbacken finns en slalombacke med belysning och s. k. replift. Utbildningen i utförsåkning och turteknik bör förläggas till fjällterräng, såsom sker för de studerande vid gymnastiska centralinstitutet. Staden har för denna utbildning erbjudit sig att ställa sin fritidsgård i Åre till förfogande.

Till sist tar utredningen upp vissa andra lokalbehov. Enligt utredningen kan lämpliga mässlokaler erhållas i idrottshuset. Här finns bl. a. köksutrymmen, som tillåter lunchservering. Samlingsrum för de studerande bör kunna inredas antingen i de lokaler, som nu används för förskoleverksamhet i idrottshuset eller i en tvåplansvilla intill idrottshuset, vilken enligt utredningen kan ställas till den föreslagna högskolans förfogande av staden.

Utredningen har under sitt arbete haft kontakt med representanter för Örebro stad om disposition för högskolans räkning av föreslagna lokaler och övningsplatser. Staden har därvid ställt garantier för att dessa lokaler skall stå till högskolans förfogande fr. o. m. höstterminen 1966. Enligt utredningen bör det ankomma på byggnadsstyrelsen att i samråd med högskolans ledning avge förslag till ombyggnad av vissa utrymmen och att i huvudsaklig överensstämmelse med utredningens riktlinjer förhåra lokaler för högskolan.

Dimensioneringen av de permanenta lokalerna bör enligt utredningen grunda sig på en intagning av 150 elever per år och ett totalt elevantal

av 300 studerande. En lokalbehovsberäkning och projektering bör snarast göras av byggnadsstyrelsen och avse hela den till Örebro förlagda högskoleundervisningen. Utredningen understryker, att vid projekteringen av anläggningarna för föreslagen högskolas praktiska undervisning hänsyn också bör tas till övriga studenters fritids- och motionsbehov. Utredningen har kalkylerat med det utrymmesbehov, som redovisas i följande sammanställning.

Fyra gymnastiksalarna, 14×28 m.

Två inomhuslokaler för idrott, 42×22 m och 30×20 m med omklädningsrum. Fyra rum för styrketräning, brottning och bordtennis, två 10×10 m och två 14×10 m.

Tolv omklädningsrum för elever i anslutning till gymnastiksalarna.

Fyra omklädningsrum för andra studenter som kan tänkas använda salarna för motion.

Tolv omklädningsrum för lärare i praktik.

Simhall med bassäng i storlek $25 \times 12,5$ m och nybörjarbassäng $12,5 \times 10$ m samt anordningar för simhopp.

Aula för 350 personer.

En större föreläsnings- och skrivsal för 150 personer.

Två föreläsningssalar för 75 personer.

Två föreläsningssalar för 50 personer.

Fyra mindre rum för seminarieövningar.

Fyra rum för administrationen.

Kollegierum.

Lärarrum.

Samlingsrum för 300 studenter.

Matsalar för lärare och studenter.

Undervisningslaboratorier för anatomi, fysiologi och pedagogik samt arbetsrum för lärarna i dessa ämnen.

Idrottsplats för fri idrott och bollspel.

Träningsplan för bollspel, vintertid för isspel.

Konstfrost ishockeybana.

Sex asfaltbanor för tennis.

Två asfaltbanor för basketboll.

Två asfaltbanor för volleyboll.

Två asfaltbanor för handboll och badminton.

Hopp- och kastbanor.

3.2.4. Personal

I fråga om personalbehovet för den nya högskolan betonar utredningen först värdet av att lärarna i teoretiska ämnen håller kontakt med forskningen inom sitt ämnesområde. Vad gäller rekryteringen av lärare för undervisningen i de enskilda ämnena föreslår utredningen, att undervisningen i *anatomi* fullgörs av timplärare från regionsjukhuset under den tid provisoriet kommer att bestå. Vid regionsjukhuset finns enligt utredningen välkvalificerad lärarpersonal, som förklarar sig villig att meddela undervisning i ämnet.

För ämnet *fysiologi* förordar utredningen, att ett ordinarie universitetslektorat inrättas den 1 januari 1967, då undervisningen i detta ämne enligt förslaget skall ta sin början vid högskolan. Däremot föreslås inte någon särskild forskningsorganisation i fysiologi; det förutsätts, att den nya högskolan skall kunna utnyttja de resurser, som i detta hänseende finns vid gymnastiska centralinstitutet. Den forskning, som bedrivs vid institutets fysiologiska institution i Stockholm, skiljer sig från sjukhusens däri, att den tar sikte på den friska människans fysiska aktivitet. Utredningen anser, att den forskningsanknytning som bedöms nödvändig för örebrohögskolans del vad gäller fysiologiundervisningen bäst sker, om specialister vid fysiologiska institutionen i Stockholm under någon tid får bestrida undervisningen i Örebro och innehavaren av det föreslagna universitetslektoratet i fysiologi vid örebrohögskolan under motsvarande tid får tillfälle att deltaga i stockholmsinstitutionens forskningsarbete. Det bör enligt utredningen ankomma på de båda högskolornas ledning att finna former för ett sådant utbyte. Enligt vad utredningen erfarit finns också viss möjlighet för ifrågavarande universitetslektor att bedriva forskning i arbetsfysiologi vid laboratoriet för klinisk fysiologi vid regionsjukhuset i Örebro. Utredningen anser, att frågan om fysiologiundervisningens anknytning till fysiologisk forskning kan få en tillfredsställande lösning under provisorietiden.

En lärare i *pedagogik* avses tillsammans med lärare i gymnastikens och idrottens metodik bli ansvarig för gymnastiklärarutbildningens utveckling i metodiskt hänseende. Utredningen föreslår, att en ordinarie universitetslektorstjänst i pedagogik inrättas läsåret 1966/67. Innehavaren bör enligt de sakkunniga ha intresseinriktning mot fysisk fostran.

För ämnena *hygien* och *samaritlära* finns goda företrädare vid regionsjukhuset. Utredningen har förvissat sig om att dessa är villiga att medverka i utbildningen vid högskolan. Möjligheterna att rekrytera lärare i *metodik* och *praktik* bedömer utredningen som mycket goda.

Behovet av lärare och övrig personal under läsåren 1966/67 och 1967/68 framgår av följande sammanställning, som avser den s. k. provisorietiden. Den årliga intagningen är därvid beräknad till 75 studerande, fördelade på tre klasser.

Utredningens förslag.

Ämne	Personalbehov 1966/67	Ökning av personalbehov 1967/68
Anatomi	Rektor	
Fysiologi	Timlärare 150 timmar	Timlärare 38 timmar
	1 universitetslektor 1/1—30/6	1 universitetslektor 1/7—31/12
	1/2 amanuens tjänst 1/1—30/6	1/2 amanuens tjänst 1/7—31/12
Pedagogik	1 universitetslektor	1/2 amanuens tjänst
Hygien		Timlärare 48 timmar
Samaritlära	Timlärare 36 timmar	
Röstundervisning	Timlärare 130 timmar	
Musik	Timlärare 192 timmar	1 lärare (med bortfall av kostnader 1966/67 för timlärare i musik och röstundervisning)
Gymnastik	3 lärare	2 lärare
	Timlärare 60 timmar	Timlärare 135 timmar
	Pianister 160 timmar	Pianister 224 timmar
Idrott	3 lärare	2 lärare
	Timlärare 135 timmar	Timlärare 180 timmar
	3 extra lärare under koncentrationsperioder	2 extra lärare under koncentrationsperioder
Övningsundervisning	Handledare 1 000 timmar	Handledare 6 000 timmar
	1 kanslist	
	1 kontorist	
	1/2 tjänst som skrivhjälp	
	1 vaktmästare	

Utredningen har även beräknat behovet av lärare vid den slutliga utbyggnaden av högskolan. När denna flyttat in i permanenta lokaler, förutsätts som tidigare nämnts intagningskapaciteten kunna öka med 50 platser per år. Under det första året som denna ökning sätter in kommer det att finnas 200 studerande vid högskolan och under påföljande år 250. För detta första år föreslås nya tjänster inrättade i *anatomi* (en universitetslektor), i *gymnastik* (två lärare i lönegrad Ao 23) samt i *idrott* (två lärare i lönegrad Ao 23). Det därpå följande läsåret föreslås lärartjänster tillkomma i *fysiologi* (ytterligare en universitetslektor), i *gymnastik* (en lärare i lönegrad Ao 23) samt i *idrott* (en lärare i lönegrad Ao 23). Utredningen räknar med att lärarbehovet i övrigt skall kunna tillgodoses genom timlärare.

Vad gäller personalbehov för administration utgår utredningen från att behovet i princip är detsamma som för gymnastiska centralinstitutet. Utöver den personal som enligt den föregående uppställningen föreslås inrättad under provisorieskedet (en kanslist, en kontorist, skrivhjälp motsvarande halvtidstjänst) föreslår utredningen därför endast, att arvudet till tillfällig skrivhjälp utbyts mot en kanslibiträdestjänst.

Vid den slutliga utbyggnaden av högskolan tillkommer vidare behov av personal för gymnastiksalar, idrottshall, simhall och utomhusanläggningar. För skötsel av gymnastiksalarna och idrottshallen föreslås tre tjänster som vaktmästare. Simhallen, som enligt utredningens uppfattning bör stå till förfogande för studentkåren i Örebro och därför måste betjänas även på kvällstid, fordrar en stor personaluppsättning. Med utgångspunkt i den beräkning som gjorts för gymnastiska centralinstitutets simhall föreslås en badföreståndare, två badmästare, ett kanslibitråde med huvudsaklig uppgift som kassör, två badskötare, två maskinister samt extra personal till en kostnad av 30 000 kr. Behovet av personal för utomhusanläggningarna, idrottsplats, bollplaner och isbanor uppskattar utredningen till en intendent och två vaktmästare.

3.2.5. Övriga frågor

Enligt direktiven för utredningen skulle gymnastikdirektörsutbildningen i Örebro i allt väsentligt ske på samma sätt som nu sker vid gymnastiska centralinstitutet i Stockholm. På grund av att antalet handledare för *övningsundervisningen* är lägre i Örebro än i Stockholm, förordar utredningen emellertid en annan uppläggning av denna undervisning vid högskolan i Örebro. För närvarande finns i Örebro endast 19 examinerade gymnastiklärare. Enligt det system som praktiseras vid gymnastiska centralinstitutet försiggår övningsundervisning med skolungdom periodvis under andra, tredje och fjärde terminerna varannan dag under två timmar, sammanlagt 150 timmar för varje studerande. Undervisningen är förlagd dels till gymnastiska centralinstitutets övningsskola (statens normalskola), dels till andra skolor. Behovet av handledare och undervisningsavdelningar är störst under vårterminen, då både första och andra årskurserna bedriver övningsundervisning. Vid gymnastiska centralinstitutet med 300 studerande behövs 65 handledare utöver de vid institutet anställda lärarna. Vid en högskola i Örebro med 250 studerande skulle behovet av handledare enligt motsvarande uppläggning av övningsundervisningen uppgå till ca 40 handledare.

Utredningen föreslår, att övningsundervisningen vid högskolan i Örebro koncentreras till tre sammanhängande perioder: en vecka under andra terminen, ungefär tre veckor under tredje terminen och två veckor under fjärde terminen. Lärarkandidaterna skall under dessa perioder auskultera och leda undervisningen vid en skola, varvid kandidaten handleds av skolans gymnastiklärare. Tjänstgöringen föreslås bli 5—6 timmar per dag, varför antalet lektioner skulle bli detsamma som enligt det nuvarande systemet, dvs. ca 150. Det föreslås vidare, att två lärarkandidater skall placeras hos varje handledare.

Under läsåret 1966/67 skall enligt förslaget övningsundervisning förekomma endast en vecka under vårterminen. Utredningens förslag till principlösning av handledarfrågan framgår därför bäst om man ser på läsåret 1967/68, då två årskurser finns vid högskolan. Under höstterminen förekommer ingen övningsundervisning i första årskursen. I andra årskursen skall däremot övningsundervisning

genomföras under tre veckor för 75 elever, av vilka 50 manliga och 25 kvinnliga. Om man utgår från att varje handledare skall ha två lärarkandidater under övningsundervisningsperioden, skulle enligt utredningen behovet bli 25 manliga och 13 kvinnliga handledare. Om emellertid årskursen i stället delas upp i två avdelningar och dessa fullgör övningsundervisningen under två efter varandra följande tidsperioder, skulle behovet bli 13 manliga och 7 kvinnliga handledare och den sammanlagda tiden för dessas verksamhet sex veckor. Under vårterminen föreslås första årskursen bedriva övningsundervisning under en vecka och andra årskursen under två veckor. I varje årskurs finns 75 elever. Om man delar vardera årskursen i två avdelningar och lägger dessas övningsundervisningsperioder efter varandra, kommer enligt utredningen det totala behovet inte heller nu att bli mer än 20 handledare och den sammanlagda tiden för dessas verksamhet likaledes sex veckor. Behovet av manliga och kvinnliga handledare kommer dock att variera från år till år beroende på det antal manliga eller kvinnliga elever, som skall bedriva övningsundervisning under året i fråga. Eftersom de studerande under själva övningsundervisningsperioden inte nödvändigtvis behöver vistas vid högskolan, kan övningsundervisningen enligt utredningen efter behov förläggas till ort i Örebro närhet, t. ex. Kumla eller Hallsberg. Ett utnyttjande av lärarkrafterna på dessa orter kompletterar utmärkt Örebro resurser i fråga om handledare och gör det lättare att för gymnastiklärarutbildningen i Örebro erhålla en stab av goda handledare.

Utredningen föreslår att en *sakkunnig* tillkallas den 1 mars 1966 med uppgift att förbereda verksamheten vid örebrohögskolan under det kommande läsåret. Den sakkunnige bör enligt utredningen utföra sitt arbete i samverkan med direktionen över gymnastiska centralinstitutet i Stockholm, som bör få i uppdrag att ledigförklara tjänster, avge förslag till innehavare av dessa och i övrigt handlägga därmed sammanhängande ärenden i avvaktan på att rektor och styrelse för örebrohögskolan utses.

Utredningen behandlar även *namnfrågor*. Den utbildningsanstalt för gymnastiklärare, som Per Henrik Ling grundade år 1813, har sedan begynnelsen namnet Kungl. gymnastiska centralinstitutet. Namnet var under de första åren helt adekvat, eftersom utbildningen nästan uteslutande bestod av frisk- och sjukgymnastik. Det idrottsliga inslaget var mycket ringa och utgjordes nästan helt och hållet av fäktning. Genom att idrotten fått ett allt större utrymme inom skolans gymnastikundervisning har den också fått en mycket starkare ställning i gymnastiklärarutbildningen än tidigare och har numera där ett avsevärt större timtal än gymnastiken. Den nuvarande benämningen på utbildningsanstalten har enligt utredningen mycken tradition bakom sig och är väl känd såväl inom som utom landet men motsvarar inte längre utbildningens uppläggnings. Om institutet även i fortsättningen förblivit det enda i landet av denna art, skulle knappast frågan om namnändring ha blivit aktuell. När nu förslag framläggs till

ännu en utbildningsanstalt, anser emellertid utredningen, att man inte kan överföra det inadekvata namnet gymnastiska centralinstitutet på den nya högskolan. De båda utbildningsanstalterna i Stockholm och Örebro bör enligt utredningen ha samma namn och endast infogandet av ortnamnet skilja dem åt. Vid utredningens ställningstagande har valet stått mellan »Gymnastik- och idrottshögskolan» i Stockholm resp. i Örebro och »Högskolan för fysisk fostran» i Stockholm resp. i Örebro. Även om denna senare benämning i internationella sammanhang är lättöversatt (jfr »Physical Education», »Education Physique», »Leibeserziehung»), föredrar utredningen dock namnet »Gymnastik- och idrottshögskolan». Detta namn återger enligt utredningen klart och sakligt, vad verksamheten vid högskolan omfattar. Utredningen föreslår, att benämningen på gymnastiska centralinstitutet ändras till *Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm* och att den nya högskolan får namnet *Gymnastik- och idrottshögskolan i Örebro*.

I direktiven anges, att de sakkunniga inte skall beröra gällande *intagningsbestämmelser* för gymnastiklärarutbildning i annan mån än som kan föranledas av behovet av utbildning av personal för idrotts-, fritids- och turistverksamhet. Utredningen förutsätter därför, att samma intagningsbestämmelser skall gälla för elevintagning till högskolan i Örebro som till det nuvarande institutet i Stockholm. Utredningen föreslår, att intagningen samordnas för de båda högskolorna och att intagningen för det första året görs av kollegiet vid högskolan i Stockholm, varvid rektor för högskolan i Örebro adjungeras.

På den korta tid, som stått till buds för utredningens arbete, har utredningen inte funnit möjligt att ta ställning till frågan om ny *stadga för gymnastik- och idrottshögskolorna* i Stockholm och Örebro. Utredningen förordar därför, att det får ankomma på direktionen över gymnastiska centralinstitutet att i samråd med den särskilde sakkunnige, som föreslås tillkallad den 1 mars 1966 för att medverka i upprättandet av gymnastik- och idrottshögskola i Örebro, avge förslag till gemensam stadga för nämnda högskolor. I avvaktan härpå och på stadgans utfärdande anses nuvarande stadga för gymnastiska centralinstitutet böra tills vidare i tillämpliga delar användas jämväl för gymnastik- och idrottshögskolan i Örebro. Liksom vid gymnastiska centralinstitutet bör enligt de sakkunniga vid gymnastik- och idrottshögskolan i Örebro finnas ett lärarkollegium och en utbildningsnämnd med i princip samma sammansättning och uppgifter som motsvarande organ vid institutet i Stockholm.

Övriga bestämmelser för verksamheten, vilka för gymnastiska centralinstitutets del utfärdas av antingen direktionen eller lärarkollegiet, bör enligt utredningen tills vidare i tillämpliga delar kunna gälla även för örebrohögskolan. Det bör dock snarast ankomma på den nya högskolans styrelse och rektor att utarbeta direkt för högskolan gällande bestämmelser.

Utredningen förutsätter, att för elevkåren vid gymnastik- och idrottshögskolan i Örebro skall med vissa modifikationer gälla samma bestämmelser som för gymnastiska centralinstitutets elevkår. I Örebro bör redan under högskolans provisorietid skapas en för alla högre utbildningsanstalter i staden gemensam studentkår.

3.2.6. Kostnader

De sakkunniga har redovisat sammanfattande beräkningar av *driftkostnaderna* för föreslagen gymnastik- och idrottshögskola i Örebro. Dessa beräkningar avser dels provisorietiden (läsåren 1966/67, 1967/68 och 1968/69), dels den slutliga utbyggnaden vid en årlig intagning av 125 studerande (läsåren 1969/70 och 1970/71). Avlöningskostnaderna har beräknats enligt 1965 års löneläge. Vad gäller administrationen har utredningen i sina beräkningar utgått från samma administrationskostnader som vid gymnastiska centralinstitutet. Eftersom utredningen förutsatt ett särskilt högskolebibliotek i Örebro, ingår inte kostnader för bibliotekspersonal och böcker i nedanstående sammanställning.

Läsår	Avlöningar, kr.	Omkostnader, kr.	Materiel m. m., kr.	Total kostnad, kr.
1966/67	475 000	88 000	115 000	678 000
1967/68	795 000	117 000	32 000	944 000
1968/69	795 000	117 000	32 000	944 000
1969/70	1 244 000	470 000	50 000	1 764 000
1970/71	1 479 000	533 000	60 000	2 072 000

Utredningen har funnit, att *hyreskostnaderna* för föreslagna lokaler och övningsplatser under provisorietiden kommer att uppgå till inte fullt 100 000 kr. per år. Kostnaderna avser fullt utbyggt provisorium med två årskurser om sammanlagt 150 studerande.

Byggnadskostnaderna för den permanenta anläggningen har utredningen inte sökt uppskatta, eftersom lokalbehovsberäkning och projektering för slutlig utbyggnad måste ske utifrån behovet för hela den till Örebro förlagda högre utbildningen. *Kostnaderna för inredning och utrustning* av högskolans permanenta lokaler beräknar utredningen till 635 000 kr.

3.3. Utredningens förslag om idrottslärarutbildning

3.3.1. Utgångspunkter

Utredningen nämner inledningsvis, att viss utbildning av idrotts- och fritidsledare f. n. förekommer. Riksidrottsförbundet och dess medlemsförbund bedriver kursverksamhet, som årligen omfattar ca 15 000 deltagare. Dessa

kurser anordnas lokalt, regionalt och centralt. De centrala kurserna förläggs vanligen till Riksidrottsförbundets idrottsinstitut Bosön på Lidingö och Olandergården i Vålådalen. Utbildningen av instruktörer och specialidrottsfunktionärer ombesörjs av Riksidrottsförbundets 46 specialförbund. Riksidrottsförbundet har nyligen tillsatt en utredning angående särskild utbildning av ledare och instruktörer.

Vid den av Svenska gymnastikförbundet ägda folkhögskolan Lillsved utanför Stockholm anordnas i form av en folkhögskolekurs bl. a. utbildning av ledare för den frivilliga gymnastiken. Årligen intas 80 elever. Riksidrottsförbundets idrottsinstitut Bosön fungerar f. n. som filialfolkhögskola till Lillsved med en andra årskurs om ca 60 elever. Målet för denna senare utbildning är bl. a. att idrottsrörelsens behov av ledare skall kunna tillgodoses. Enligt vad utredningen erfarit har vidare läsåret 1965/66 startats en särskild utbildning av ungdoms- och idrottsledare vid Östersund-Frösöns Ungdomsledarinstitut. Utbildningen är ettårig och uppdelad på en allmän linje och en idrottslinje. Utbildningen på idrottslinjen omfattar ca 1 600 timmar, därav idrotts- och instruktörsutbildning i relativt stor utsträckning.

Även andra organisationer bedriver utbildning av ledare för idrotts- och fritidsändamål. Sålunda anordnas i Skid- och friluftsförbundets regi en omfattande utbildning av ledare och instruktörer för skidåkning och andra former av friluftsliv. Svenska turistföreningen bedriver också kursverksamhet av detta slag.

I utbildningen vid gymnastiska centralinstitutet var det idrottsliga inslaget länge ringa. I och med att idrotten fick ett allt större utrymme i skolans gymnastikundervisning fick den också en mycket starkare ställning i gymnastiklärarutbildningen och omfattar f. n. ett timal som är större än gymnastikens. För manliga studerande innefattar utbildningen sammanlagt 850 timmar lek och idrott (teori, metodik, praktik) och för kvinnliga studerande 790 timmar.

Den praktiska utbildningen för manliga studerande framgår av följande utbildningsprogram.

1. *Smålekar*: Svenska och internationella folkdanser samt sånglekar. Instruktionsövningar.
2. *Stora lekar*: Uppövande av den personliga färdigheten (tekniska övningar och lagspel samt instruktionsförmåga i bollspel: fotboll, handboll, basketboll, tennis, volleyboll, boboll, långboll, rundboll). Domarskap.
3. *Terränglekar och orientering*: Terränglekar och orienteringsövningar, lämpliga för skolornas friluftsdagar. Instruktionsövningar. Orienteringstävlingar. Ledaruppgifter.
4. *Fri idrott*: Uppövande av den personliga färdigheten och instruktionsförmågan i den fria idrottens olika grenar. Tävlingar. Tjänstgöring som ledare och funktionär vid märkesprov och tävlingar för skolorna.
5. *Simning*: Uppövande av den personliga färdigheten i olika simsätt, livräddning och simhopp. Prov för magistervärdigheten och simlärardiplom. Instruktionsövningar i simskola. Ledar- och funktionärsverksamhet.
6. *Skididrott*: Uppövande av den personliga färdigheten i längdloppning, utförsäkning och backhoppning. Utbildning till domare i backhoppning. Ledare av funktionärsverksamhet.
7. *Skridsko*

idrott: Uppövande av den personliga färdigheten i bandy, ishockey och hastighetsåkning. Instruktionsövningar. Domarskap. 8. *Brottning*: De elementära greppen och paraderna i grekisk-romersk brottning. 9. *Tennis*, 10. *Bordtennis*. 11. *Badminton*. 12. *Friluftsverksamhet*: Planläggning och ledning av friluftsdagar vid statens normalskola.

I betänkandet behandlar de sakkunniga behovet av en särskild idrottsläraryt- bildning. De har funnit, att välutbildade idrotts- och fritidsledare efterfrågas av idrottsrörelsen, industrin och kommunerna. Utredningen uppskattar det årliga behovet av vad utredningen benämner idrottslärare till ett antal av 60. Industrin har i viss utsträckning anställt gymnastikdirektörer som idrottslärare. Enligt utredningen är emellertid gymnastikdirektörer med nuvarande utbildning inte tillräckligt specialiserade och kan därför inte anses vara fullgoda lärare i idrott på elitnivå eller tillräckligt kvalificerade ledare för friluftsliv och annan fritidsverksamhet.

Enligt direktiven skulle det ingå i de sakkunnigas arbete att undersöka förut- sättningarna för att vid den nya läroanstalten i Örebro utbilda personal för idrotts-, fritids- och turistverksamhet. Eftersom skolöverstyrelsen avser att se över befintliga utbildningslinjer inom turistområdet, anser de sakkunniga det inte erforderligt att inom ramen för gymnastik- och idrottshögskolornas verk- samhet inrymma annan utbildning för turistverksamheten än den idrottsläraryt- bildning, som utredningen föreslår.

3.3.2. Utbildningens utformning

De teoretiska ämnen, som f. n. ingår i gymnastikläraryt- bildningen, bör enligt de sakkunniga även ingå i idrottsläraryt- bildningen. Ämnet röstbehandling om 12 timmar föreslås dock utgå, medan ämnet samaritlära och idrottspatologi föreslås bli tilldelat ytterligare 4 timmar. Utredningens förslag innebär i stort, att idrottsläraryt- bildningen jämfört med gymnastikläraryt- bildningen erhåller två nya moment, nämligen dels samhällsvetenskapliga ämnen, dels specialutbild- ning i idrottsgren.

Den samhällsvetenskapliga utbildningen bör enligt utredningen omfatta 205 timmar. Följande timplan föreslås: statskunskap 30 timmar, statistik 40 timmar, samhällsekonomi med socialpolitik 40 timmar, sociologi 25 timmar, allmän och kommunal administration och organisation 70 timmar. Undervisningen i dessa ämnen bör enligt utredningen vara förlagd till gymnastik- och idrottshögskola och bestridas av lärare från socialhögskola. För att det inom ramen för den två- åriga utbildningen skall kunna beredas plats för studiet av samhällsvetenskapliga ämnen föreslås, att timtalet för ämnet gymnastik minskas i motsvarande mån. Eftersom de studerande på idrottsläraryt- bildningslinje i stort föreslås läsa samma ämnen som blivande gymnastikdirektörer, måste de båda linjernas timplan i största möjliga utsträckning anpassas till varandra. Detta medför enligt utredningen, att undervisningen i de samhällsvetenskapliga ämnena måste fördelas på samt-

liga fyra utbildningsterminer och att en i och för sig önskvärd koncentration av undervisningen inte är möjlig. Den samhällsvetenskapliga utbildningen för idrottslärare motiveras med bl. a. följande. Uppgiften som utbildningsledare och instruktör är förenad med långa resor, obekvämt arbetstid och krav på att ständigt kunna entusiasmera. Verksamheten är ansträngande och därför inte lämplig som livstidsyrke. Genom att den blivande idrottsläraren utbildas även administrativt får han efter en tid som aktiv idrottslärare möjlighet att övergå till administrativa befattningar inom idrottsrörelsen eller närallgiggande arbetsområden.

Vad gäller *specialutbildningen i idrottsgren* anser utredningen, att denna bör omfatta en eller högst två idrottsgrenar. I de stora idrottsgrenarna pågår verksamheten numera året runt, varför en specialist i en sådan gren är sysselsatt med denna hela året. Vidare är utbildningen i t. ex. fri idrott, de stora bollspelen eller skidåkning så omfattande, att det inom den beräknade studietiden inte är möjligt att hinna med specialisering i mer än en gren. Däremot kan det enligt utredningen ibland vara lämpligt att kombinera två grenar, som inte förutsätter samma tidskrävande utbildning. Utredningen framhåller, att specialisering bör kunna väljas inte bara i de vanliga idrottsgrenarna, utan även i t. ex. friluftsliv, korporationsidrott och handikappidrott. Varje år bör undervisning i minst fem grenar komma till stånd. I specialutbildningen föreslås även ingå ett enskilt arbete, som bör väljas i samråd med lärarna i anatomi, fysiologi eller pedagogik. Specialutbildningen bör enligt utredningen omfatta sammanlagt 120 timmar under terminstid och 60 timmar under ferietid. För att det på timplanen skall kunna beredas plats för föreslagen specialutbildning under terminstid, bör enligt utredningen timtalet för ämnet gymnastik minskas i motsvarande mån. Gymnastikämnet omfattar på gymnastiklärarlinjen 600 timmar för manliga studerande, 660 för kvinnliga. På idrottslärarlinjen föreslås ämnet bli tilldelat sammanlagt 250 timmar.

I gymnastiklärarutbildningen ingår *övningsundervisning* med skolungdom, dels i gymnastik 150 timmar, dels i idrott m. m. 100 timmar. Utredningen föreslår den ändringen, att gymnastiklärarlinjens övningsundervisning i gymnastik för idrottslärarnas del skall motsvaras av övningsundervisning i gymnastik med skolungdom under 90 timmar samt övningsundervisning och praktik inom idrottens och friluftslivets område under 60 timmar. Därjämte föreslås under ferietid övningsundervisning och praktik inom idrottens område under 90 timmar.

De blivande idrottslärarna får enligt utredningens förslag i viss utsträckning sin utbildning förlagd till Riksidrottsförbundets idrottsinstitut på Bosön, dels under terminstid (specialutbildning i idrottsgren, viss övningsundervisning), dels under ferietid (fortsatt specialutbildning i idrottsgren, fortsatt övningsundervisning m. m.).

3.3.3. Utbildningens förläggning och dimensionering m. m.

Enligt utredningen bör idrottslärarytbildningen genomföras i nära kontakt med Riksidrottsförbundet, Skid- och friluftsförbundet, Svenska turistföreningen m. fl. organisationer, som förfogar över experter i olika idrottsgrenar. Specialförbundens experter bör såsom timplärare anlitas i utbildningen. Dessa speciallärare är vanligen knutna till förbundens kanslier i Stockholm. Vidare är det enligt utredningen angeläget, att föreslagen utbildning kommer till stånd under samarbete med fysiologiska institutionen vid gymnastiska centralinstitutet. En anknnytning till nämnda institution anses vara av stort värde inte bara för undervisningen och de studerande utan även för den fysiologiska forskningen. Av dessa skäl förordar utredningen, att utbildningen av idrottslärare förläggs till Stockholm och inte, såsom angetts i direktiven, till Örebro.

På grund av den svåra lokalsituationen vid gymnastiska centralinstitutet anser de sakkunniga, att det inte är möjligt att öka den totala intagningen av studerande i Stockholm. F. n. tas 75 manliga och 75 kvinnliga studerande in på gymnastikdirektörslinje vid gymnastiska centralinstitutet. Utredningen föreslår, att 25 studerande tas in på en särskild idrottslärlinje och att samtidigt intagningen av manliga studerande på gymnastikdirektörslinjen minskas från 75 till 50 läsåret 1966/67. Utredningen har inte velat kvotera intagningen av manliga och kvinnliga studerande på idrottslärlinjen. Specialutbildningen förutsätts i stort kunna ske gemensamt.

Enligt utredningens mening är det varken möjligt eller önskvärt att nu bestämma, för vilka befattningar idrottslärarcompetens är erforderlig. Av naturliga skäl kommer avnämarna att vara mycket heterogena. Utredningen diskuterar emellertid utbildningens kompetensvärde på ett område, nämligen skolans. En gymnastiklärare är enligt utredningen allmänt gymnastiskt utbildad och specialiserad på skolgymnastik, medan en idrottslärare är allmänt gymnastiskt utbildad och specialist i en idrottsgren. Även om det föreligger en viss skillnad i den praktiska och metodiska utbildningen, föreslår utredningen, att idrottslärexamen skall ge behörighet till ordinarie och extra ordinarie lärartjänst i gymnastik.

På idrottslärlinjen avses teoretiska ämnen förekomma i samma utsträckning som på gymnastiklärlinjen. Utredningen förordar därför, att de intagningsbestämmelser, som f. n. gäller för gymnastiklärlinjen, tills vidare också skall gälla för idrottslärlinjen, men förutsätter en relativt frikostig dispensgivning vid den nya utbildningens start.

3.3.4. Kostnader

De sakkunniga framhåller, att organisationen av specialutbildning m. m. på idrottslärlinjen kommer att fordra en stor administrativ arbetsinsats inte bara under terminerna utan även under ferietid. Utredningen föreslår därför, att en

lärare vid gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm biträder rektor med detta arbete och förordnas som kursföreståndare för idrottslärarutbildningen.

Undervisningen i samhällsvetenskapliga ämnen, som enligt utredningen bör försiggå i gymnastik- och idrottshögskolans lokaler, föreslås meddelad av lärare från socialhögskolan. Den totala kostnaden för denna undervisning inklusive skrivningsrättning och examination beräknas till 19 000 kr., varav 10 000 kr. för läsåret 1966/67.

Utredningen har föreslagit sammanlagt 180 timmar för specialutbildning i idrottsgren. Av dessa beräknas 120 förlagda till terminstid. Hälften av dessa 120 timmar bör enligt utredningen kunna omhänderhas av de idrottslärare, som finns vid gymnastik- och idrottshögskolan. Återstående 60 timmar samt föreslagna 60 timmar under ferietid bör omhänderhas av speciallärare, förordnade som timlärare. Vid utbildning i fem idrottsgrenar utgår utredningen från ett timlärarbehov av 600 timmar till en total kostnad av 27 000 kr., dock 15 000 kr. för läsåret 1966/67. Utredningen föreslår vidare, att en orienteringskurs i turism förläggs till andra årskursen. Denna kostnadsberäknas dock inte.

För övningsundervisning och praktik inom idrottens område beräknas för handledararvoden en kostnad vid full utbyggnad av 29 000 kr. och för läsåret 1966/67 15 000 kr. För speciell idrottsmateriel samt för viss materiel för de samhällsvetenskapliga ämnena föreslås 5 000 kr. för budgetåret 1966/67. Enligt utredningens beräkningar kommer den särskilda idrottslärarutbildningen att kosta sammanlagt 50 000 kr. under det första året. Kostnaden beräknas bli ungefär densamma för utbildningens andra år.

3.4. Remissyttrandena

3.4.1. Gymnastik- och idrottshögskola i Örebro

Utredningens förslag om en ny utbildningsanstalt för gymnastiklärare i Örebro har i allmänhet mottagits mycket positivt av remissinstanserna, som starkt understryker behovet av en ökad utbildning av gymnastikdirektörer. I fråga om utbildningens förläggning har emellertid också en avvikande mening anförts. *Universitetskanslersämbetet* finner sålunda, att behovet av samarbete mellan gymnastiklärarhögskola och universitetsinstitutioner i anatomi, fysiologi och hygien inte kan tillgodoses i Örebro och föreslår därför en förläggning av utbildningen till Umeå eller Lund. Enligt *SACO* bör en utbyggd lärarutbildning lokaliseras till ort med lärarhögskola. Organisationen föreslår Umeå eller Uppsala.

Mot bakgrund av den akuta gymnastiklärarbristen anser *arbetsmarknadsstyrelsen* det särskilt tillfredsställande, att ökningen av utbildningskapaciteten kan påbörjas med så kort tidsutdräkt som utredningen föreslagit. 1962 års ungdomsutredning framhåller betydelsen av en fortlöpande prognos-

verksamhet rörande tillgång och efterfrågan på gymnastiklärare och delar utredningens uppfattning om en ökad efterfrågan på gymnastikdirektörer från andra avnämare än skolväsendet. *Länsskolnämnden i Örebro län* anser, att utredningen i sin bedömning av gymnastiklärarbehovet inte tillräckligt beaktat, att det i framtiden kan bli möjligt att kombinera övnings- och läroämne i samma tjänst. Detta påverkar i sin tur behovet av utbildningsplatser vid gymnastik- och idrottshögskolorna, som enligt nämnden redan nu bör planeras för ett större antal studerande än vad utredningen tänkt.

Ett flertal remissinstanser har tagit upp frågan om den nya högskolans l o k a l e r. *Byggnadsstyrelsen*, som besiktigtat de för provisorietiden föreslagna lokalerna, konstaterar att dessa i stort sett är lämpliga att under en övergångstid tas i anspråk för avsett ändamål. *Örebro läns landstingskommuns förvaltningsutskott* vitsordar, att landstinget är villigt att, i den omfattning som är möjlig med hänsyn till sjukvårdens behov, låta de studerande fullgöra vissa laboratorieuppgifter i regionsjukhusets lokaler. *Örebro stads drätselkammare* uttalar, att den liksom stadens övriga organ är beredd att lämna den nya läroanstalten allt det bistånd, som särskilt under uppbyggnadsskedet kan komma att visa sig erforderligt. *Direktionen över gymnastiska centralinstitutet* påpekar, att det under provisorietiden föreligger behov av lokaler för filmvisning och bandinspelning i den metodiska och praktiska utbildningen samt av lärarrum med dusch och toalett för den praktiska undervisningen. Det är också enligt direktionen nödvändigt, att högskolan vid särskild metodik- och teknikundervisning disponerar simhallens bassäng ensam och inte i sambruk med allmänheten. Utöver det framräknade timbehovet för den metodiska och praktiska undervisningen erfordras enligt direktionen också gymnastik- och idrottshallstimmar för såväl de studerandes som lärarnas enskilda träning och förberedelsearbete. Vid förhyrning av lokaler bör hänsyn tas till nämnda behov. *SFS* understryker behovet av lokaler för de studerandes förövningar.

Vad gäller den slutliga utbyggnaden anför *byggnadsstyrelsen*, att den f. n. utreder förutsättningarna att förlägga skilda utbildningsgrenar av högskolekaraktär till ett av Örebro stad för ändamålet reserverat markområde. Med hänsyn till den tid, som kan beräknas åtgå för utarbetande av utbyggnadsplanen samt projektering och uppförande av erforderliga lokaler, anser byggnadsstyrelsen, att man inte bör räkna med att gymnastik- och idrottshögskolan i Örebro kan flytta in i egna lokaler förrän tidigast under år 1971. Sedan numera en särskild organisationskommitté för Örebro tillsatts för att samordna den statliga planeringen av den beslutade universitetsfilialen i staden, bör enligt byggnadsstyrelsen nämnda kommitté omhänderha frågor rörande lokalplanering för såväl universitetsfilialen som andra utbildningsgrenar på högskolenivå.

Remissinstanserna understryker över lag, att effektiv gymnastiklärarutbildning förutsätter en nära kontakt med medicinsk och psykologisk-pedagogisk forskning. *Rektorsämbetet vid karolinska institutet* framhåller, att det inte bör vara någon skillnad mellan de båda högskolorna härvidlag. *Direktionen över*

gymnastiska centralinstitutet anser, att medel bör ställas till förfogande för att forskare vid stockholms högskolans fysiologiska institution skall kunna besöka örebrohögskolan och där hålla föreläsningar. Enligt direktionen bör också universitetslektorernas forskningsmässiga anknytning till regionsjukhuset garanteras såsom utredningen förutsatt. *Lärarkollegiet vid gymnastiska centralinstitutet* framhåller, att psykologisk-pedagogisk forskning med speciell inriktning på fysisk fostran är försummad i vårt land. En institution i psykologi och pedagogik med inriktning på fysisk fostran föreslås inrättad vid örebrohögskolan redan under provisorietiden.

Länsstyrelsen i Örebro län anser, att örebrohögskolan redan från början bör planeras så att möjlighet finns att här upptaga såväl fysiologisk forskning som utbildning av idrottslärare. Härigenom kan enligt länsstyrelsen de båda högskolorna på längre sikt göras lika attraktiva och skickade att meddela fullgod undervisning.

1962 års ungdomsutredning understryker, att den långsiktiga forskningsanknytningen behandlats alltför summariskt i betänkandet. Utredningen vill för sin del inte utesluta tanken på att örebrohögskolan vid den slutliga utbyggnaden bör kompletteras med forskningsinstitutioner för vissa ämnesområden, som har central ställning i undervisningen.

Den föreslagna koncentrationen av övningsundervisningen till tre kortare perioder under andra, tredje och fjärde terminerna om en, tre resp. två veckor tillstyrks av *direktionen över gymnastiska centralinstitutet*, medan *länskolnämnden i Örebro län* ifrågasätter, om inte denna övningsundervisning bör utsträckas till åtta veckor och helt koncentreras till de två sista terminerna. *1962 års ungdomsutredning*, som betraktar den praktiska lärarutbildningen såsom mycket betydelsefull, anser förslaget mindre ändamålsenligt från pedagogisk synpunkt. Lärarkandidaternas utbyte av övningsundervisningen torde enligt denna utredning bli sämre på förslaget sätt än om den fördelas över längre perioder. *Lärarkollegiet vid gymnastiska centralinstitutet* önskar förlängd tid för elevernas auskultation och övningsundervisning under den andra terminen och föreslår, att utredningens förslag om övningsundervisning endast införs på försök med möjlighet till de förändringar, som från pedagogiska och praktiska synpunkter kan anses påkallade. *Svenska gymnastiklärarsällskapet* finner det angeläget, att undervisningsövningarna med skolungdom i möjligaste mån följer nuvarande mönster med längre perioder och att, om detta av organisatoriska skäl ej helt kan genomföras, en kombination av det nämnda systemet med den föreslagna koncentrationsundervisningen prövas. *Direktionen över gymnastiska centralinstitutet* förutsätter slutligen, att en kurs för utbildning av handledare anordnas i Örebro under höstterminen 1966.

3.4.2. Idrottslärarutbildning

Beträffande förslaget om särskild idrottslärarutbildning är remissinstanserna inte eniga. Idrottslärarutbildningen tillstyrks av åtskilliga instanser,

bl. a. av *Sveriges Riksidrottsförbund*, som anser att ett förverkligande av förslaget kommer att innebära en avsevärd förbättring av den svenska idrottsrörelsens möjligheter att höja den idrottsliga standarden, samtidigt som idrottsrörelsens egen administration stärks. Förbundet understryker nödvändigheten av att utbildningen får en sådan utformning, att denna kategori lärare kan jämföras med gymnastiklärare i traditionell bemärkelse och erhålla behörighet att inneha tjänst vid allmänna läroanstalter eller inom andra offentliga organ. Enligt förbundet bör det nämligen förutsättas, att åtskilliga idrottslärare, som erhåller tjänst inom idrottsrörelsen, friluftorganisationerna eller turistväsendet, på grund av dessa tjänsters speciella art efter viss tid kan vilja erhålla annan befattning. För att underlätta övergången från den fria sektorn till allmän tjänst är det enligt förbundet angeläget, att tjänsteår inom t. ex. en idrottsorganisation får officiellt meritvärde vid sökande av statlig eller kommunal tjänst.

Socialstyrelsen och *samarbetsnämnden för socialhögskolorna* ifrågasätter, om den föreslagna idrottslärarutbildningen är ändamålsenlig för kvalificerade administrativa uppgifter i samband med organisation och samordning av idrotts- och friluftsvksamhet eller för blivande fritidsintendenter och fritidskonsulenter i kommunal tjänst, vilka har till huvuduppgift att med olika medel stimulera utvecklingen av en varierad fritidsverksamhet inom kommunen, anpassad till den allmänna samhällsutvecklingen och invånarnas behov.

Riksrevisionsverket ifrågasätter nödvändigheten av att utbildning i samhällsvetenskapliga ämnen meddelas idrottslärare i den omfattning utredningen föreslår. Denna mening framförs även i flera andra yttranden. Med hänsyn till den relativt stora arbetsbelastningen för de studerande bör det enligt *skolöverstyrelsen* övervägas, om inte omfattningen av det samhällsvetenskapliga utbildningsinslaget kan beskäras. Den föreslagna uppdelningen av stoffet på ett flertal ämnen förefaller överstyrelsen föga rationell, eftersom denna anordning medför, att samma innehåll ibland blir behandlat inom olika ämnen. Överstyrelsen föreslår, att det sammanlagda antalet timmar för samhällsvetenskapliga studier minskas från 205 till ca 100 timmar samt att de fem ämnena med samhällsvetenskapligt innehåll sammanslås till ett enda, förslagsvis kallat samhällsvetenskap.

Statistiska centralbyrån anser, att den föreslagna samhällsvetenskapliga utbildningen är varken specialiserad i fråga om idrottsadministration och idrottsorganisation eller tillräcklig för att ge erforderliga administrativa kunskaper för administrativa poster på andra områden. Eftersom idrottslärarna föreslås få möjlighet att bli ordinarie gymnastiklärare vid de allmänna skolorna efter de första årens arbete som instruktörer och utbildningsledare, finns enligt denna instans knappast anledning att ge denna kategori en allmän administrativ utbildning. Centralbyrån föreslår, att idrottslärarutbildningens samhällsvetenskapliga innehåll antingen helt utgår eller starkt specialiseras till att avse idrottens administration och organisation.

Statskontoret avstyrker utredningens förslag till särskild idrottslärarutbildning och förordar i stället, att detta behov tillgodoses genom lämplig vidareutbildning av gymnastiklärare. Samtidigt förordas att den nya läroanstalten i Örebro

med anledning av föreliggande brist på yrkesverksamma kvinnliga gymnastiklärare under uppbyggnadsskedet får en utbildningskapacitet av 50 kvinnliga och 25 manliga studerande per årskurs.

Skid- och friluftsförbundet anser det inte möjligt att genom en mindre variation av gymnastiklärarutbildning få fram lämpliga ledare för idrotts- och fritidsverksamhetens vitt skilda behov. I stället föreslås vidareutbildningskurser om en eller två terminer, dels en kurs för administratörer inom idrottens och friluftslivets organisationer, dels en kurs för idrotts- och fritidsledare i kommuner, dels en kurs för riksinstruktörer i specialidrottsförbund. I den senare borde enligt förbundet ingå utlandsstudier, eftersom det i flertalet specialidrotter inte är möjligt att i landet få den bästa utbildningen. *SFS* ställer sig tveksam till idrottslärarutbildningens innehåll och utformning. Undervisningen i samhällsvetenskapliga ämnen anses av denna organisation bli alltför bristfällig för att kunna motsvara avnämarnas behov. Organisationen föreslår i stället, på basis av den gemensamma grundutbildningen och specialutbildningen i idrottsgren, möjligheter till en flexibel fortbildning och vidareutbildning i form av påbyggnadskurser vid universitet och högskolor med kombinationsmöjligheterna anpassade till idrottslärares skiftande yrkesverksamhet.

1962 års ungdomsutredning framhåller, att det för idrottslärarlinjen unika är den samverkan som förutsätts ske mellan högskolan och idrotts- och friluftslivets organisationer. För de förbund, som berörs av specialutbildningen, innebär detta samarbete en ny typ av åtagande, som kan antagas bli både tids- och arbetskrävande. Ungdomsutredningen förutsätter, att kursföreståndaren för idrottslärarlinjen får möjlighet att med berörda organisationer ingående diskutera deras medverkan, så att de görs helt införstådda med utbildningens syfte.

De remissinstanser som tillstyrker den föreslagna idrottslärarutbildningen ställer sig överlag positiva till utbildningens förläggning till Stockholm. Samma instanser tillstyrker också utredningens förslag om intagningsbestämmelser för linjen samt om idrottslärarexamens kompetensvärde. Benämningen gymnastik- och idrottshögskola för ifrågasvarande utbildningsanstalter tillstyrks av *rektorsämbetet vid universitetet i Stockholm, direktionen över gymnastiska centralinstitutet* samt *Sveriges Riksidrottsförbund*.

3.5. Departementschefen

Utbildningen av gymnastiklärare bör enligt min mening snarast ökas för att nuvarande brist på lärare i gymnastik skall kunna avhjälpas och det behov, som växer fram i takt med skolväsendets utbyggnad, kunna mötas. Det finns även påtagliga tendenser till en ökad efterfrågan på gymnastikdirektörer utanför skolans område. Det var mot denna bakgrund som jag i april 1965 tillkallade särskilda sakkunniga för att utreda frågan om ökad utbildning av gymnastiklärare. Den årliga intagningskapaciteten vid gymnastiska centralinstitutet i Stockholm är f. n. 150 platser. Eftersom utbildningskapaciteten för gymnastiklärare bör höjas avsevärt, fick de sakkunniga i uppdrag att pröva förutsättningarna för att

upprätta en ny utbildningsanstalt. Denna borde enligt direktiven förläggas till någon ort i Mellansverige utanför de nuvarande universitets- och högskoleorterna, i första hand Örebro.

De sakkunniga, som antog benämningen gymnastik- och idrottsläroverutredningen, har föreslagit, att en högskola för utbildning av gymnastiklärare inrättas i Örebro den 1 juli 1966. Den bör enligt utredningen ges en intagningskapacitet av 75 platser per år under provisorieskedet för att vid permanent utbyggnad nå en kapacitet av 125—150 platser. I likhet med utredningen och det stora flertalet remissinstanser finner jag, att goda förutsättningar finns att till Örebro förlägga en utbildningsanstalt för gymnastiklärare och där påbörja en verksamhet i provisoriska lokaler hösten 1966. Jag förordar därför, att en ny utbildningsanstalt inrättas i Örebro den 1 juli 1966 och att under uppbyggnadsskedet en årlig intagning av 75 studerande kommer till stånd enligt de riktlinjer som utredningen föreslagit. Intagningen bör samordnas med intagningen i Stockholm. Jag tillstyrker, att den nya utbildningsanstalten får namnet gymnastik- och idrottshögskolan i Örebro. Kungl. gymnastiska centralinstitutet bör i konsekvens härmed få namnet gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm.

Av den föregående redogörelsen framgår, vilka resurser i fråga om lokaler och möjligheter till övningsundervisning m. m. som kan ställas till förfogande för gymnastikläroverutbildningen i Örebro. Jag räknar med att dessa lokaler m. m. skall kunna disponeras under en övergångstid av minst fem år. Vad gäller kostnader för förhyrning av lokaler förutsätts att dessa i vanlig ordning bestrids ur anslag, som står till byggnadsstyrelsens förfogande. Vid den fortsatta lokalplaneringen bör undersökas, i vilken utsträckning lokaler bör uppföras enbart för högskolans behov och i vilken utsträckning lokaler kan utnyttjas gemensamt av högskolan och Örebro stad. Det torde t. ex. beträffande simhall bli aktuellt med en samverkan på längre sikt.

Utredningens förslag angående rektor och lärarpersonal vid den nya högskolan kan jag i allt väsentligt tillstyrka. Jag återkommer till dessa frågor i samband med redovisningen av anslagsberäkningar för budgetåret 1966/67.

De sakkunniga har övervägt olika anordningar i syfte att skapa en forskningsanknuten undervisning vid den nya högskolan, dels genom samverkan med regionsjukhuset i Örebro, dels genom fortlöpande kontakt med gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm. Jag avser att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter i sistnämnda avseende. För att tillgodose utbildningens krav bör även tillfälliga föreläsare kunna engageras vid gymnastik- och idrottshögskolan i Örebro. Jag kommer i det följande att föreslå medel för detta ändamål.

Övningsundervisningen utgör ett betydelsefullt inslag i läroverutbildningen. Utredningen har för örebrohögskolans del föreslagit en ny uppläggning av övningsundervisningen som innebär att denna bedrivs under tre korta koncentrerade perioder. Förslaget är betingat av organisatoriska omständigheter. I vissa remissyttranden framhålls emellertid, att förslaget är förenat med nackdelar från pedagogisk synpunkt jämfört med uppläggnings- och motsvarande undervisning vid gymnastiska centralinstitutet. Det ankommer på örebrohögskolans ledning att

med beaktande av de organisatoriska och pedagogiska aspekterna närmare pröva frågan om övningsundervisningens utformning.

För gymnastik- och idrottshögskolorna bör enligt min mening finnas en gemensam styrelse. Härmed sammanhängande frågor kommer jag att närmare behandla i det följande.

Förslaget om idrottslärarytbildning har av vissa remissinstanser mottagits positivt, medan andra instanser antingen förordat en annan utformning av denna utbildning eller helt avstyrkt densamma. Förslagen om en på annat sätt utformad utbildning avser närmast omfattningen och uppläggningsen av de samhällsvetenskapliga avsnitten. Man föreslår en begränsning av den samhällsvetenskapliga utbildningen bl. a. genom integrering av olika moment och genom koncentration på idrottsadministration. De remissinstanser, som avstyrker förslaget om idrottslärlinje, motiverar detta med att behovet av idrottslärare bäst tillgodoses genom vidareutbildning av gymnastikdirektörer. För egen del anser jag mig böra tillstyrka, att en idrottslärlinje inrättas vid gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm. Styrelsen för gymnastik- och idrottshögskolorna bör få i uppdrag att på grundval av utredningens förslag och under beaktande av vad som framkommit vid remissbehandlingen utforma ett nytt förslag till läroplan för en idrottslärlinje. Med hänsyn härtill räknar jag med att idrottslärlinjen skall komma till stånd först budgetåret 1967/68. I fråga om intagningen till denna linje har utredningen föreslagit en relativt frikostig dispensgivning från nu gällande förkunskapskrav. För egen del ansluter jag mig till denna ståndpunkt och anser, att sådana meriter som framstående idrottslig verksamhet, erfarenhet som ungdomsledare m. m. i särskilt hög grad bör beaktas vid intagningen på denna linje. De teoretiska förkunskaperna bör således inte tillmätas avgörande betydelse vid intagningen.

I detta sammanhang bör även anmälas, att Nordiska kulturkommissionen vid sitt plenarmöte år 1964 rekommenderade de nordiska regeringarna att ställa medel till förfogande för en gemensam nordisk kurs för lärare i metodik och praktik vid utbildningsanstalter för gymnastiklärare. Förslaget har överarbetats inom kommissionens sektion för undervisning och utbildning på skolans område och kursen avses komma till stånd under detta år. De totala kurskostnaderna beräknas till ca 85 000 kr., vilket belopp förutsätts fördelat på de olika länderna. Enligt min mening är förslaget ett värdefullt initiativ, varför jag avser att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t, att den på Sverige belöpande delen av kurskostnaderna anvisas ur den del av anslaget till särskilda lärarutbildningsåtgärder, som står till Kungl. Maj:ts disposition.

Under återopande av vad jag anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) besluta att den 1 juli 1966 inrätta en gymnastik- och idrottshögskola i Örebro, i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag förordat i det föregående,

b) godkänna de av mig förordade riktlinjerna för en särskild idrottslärarytbildning vid gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm.

4. Vissa gemensamma frågor

4.1. Föreliggande förslag

4.1.1. Administrationen m. m.

1965 års utredning om socialhögskola i Örebro samt gymnastik- och idrottsläroretredningen har vid utarbetandet av förslag rörande administrationen av de föreslagna nya högskolorna haft nära samråd sinsemellan, och de i betänkan-dena framlagda förslagen är i nu aktuellt hänseende nästan identiska.

Som redovisats i det föregående föreslår utredningarna var för sig, att en sakkunnig för vardera av de föreslagna nya högskolorna tillkallas med uppgift att fr. o. m. den 1 mars 1966 förbereda och organisera utbildningen.

Vad gäller uppbyggnaden av den definitiva organisationen finner utredningarna flera skäl tala för att en gemensam ledning och administration bör upp-rättas för samtliga i Örebro befintliga och planerade utbildningsgrenar på högskolenivå, dvs. socialhögskola, gymnastik- och idrottshögskola, teknisk magisterutbildning samt utbildning vid universitetsfilial. En dylik gemensam admi-nistration skulle enligt utredningarnas mening vara av värde inte minst från praktisk synpunkt då det gäller att lösa lokalfrågorna under uppbyggnadsskedet. Vidare skulle vinster kunna göras i fråga om ett rationellt utnyttjande av undervisnings-, biblioteks- och administrationslokaler m. m. Förhandlingar i lokalfrågor ävensom programmeringsarbetet för en gemensam högskoleanläggning skulle enligt utredningarna väsentligt underlättas, om samtliga utbildningsgrenar stod under gemensam ledning.

Även i vad avser rekryteringen och utnyttjandet av lärarkrafterna skulle, anför utredningarna, en samlad organisation vara värdefull. Vid en samorgani-sation av de olika utbildningsvägarna skulle man i flera ämnen kunna slå sam-man undervisningsunderlaget varigenom ökade möjligheter till heltidstjänster för lärare skapas. I ämnen med utpräglad lärarbrist skulle i viss omfattning kunna anordnas samundervisning. Administrativt skulle man vidare — framhåller ut-redningarna — erhålla den förenklingen, att förordnande av lärare i sådana fall skulle kunna ske vid den gemensamma organisationen.

Utredningarna anför vidare, att på grund av rådande skillnader i de olika högskolegrenarnas centrala utbildningsorganisation kommer vissa administra-tiva svårigheter att uppstå för en gemensam högskoleorganisation. Enligt ut-redningarnas mening blir emellertid dessa svårigheter ingalunda mindre vid en splittrad organisation. I betänkan-dena framhålls att det fallit utanför utredningarnas uppdrag att överväga huruvida skilda administrationsorgan är nöd-vändiga och lämpliga för de olika utbildningsvägarna. Utredningarna har likväl ansett sig böra pröva frågan om en gemensam lokal organisation. Enligt deras mening kan en dylik organisation försees med ett så välutrustat kansli att där-igenom väsentligt bättre förutsättningar skapas för rationell planering, bok-

föring, administration och ledning av den totala verksamheten än om varje utbildningsväg för sig skulle ombesörja dessa göromål.

Utredningarna — som i dessa frågor samrätt med representanter för universitetskanslersämbetet, styrelsen för regional teknisk magisterutbildning och samarbetsnämnden för socialhögskolorna — föreslår, mot bakgrund av de i det föregående redovisade övervägandena, att samtliga ifrågavarande utbildningsgrenar i Örebro sammanförs till en enda gemensam organisation, benämnd *högskoleorganisationen i Örebro*. Denna organisation bör enligt förslaget föras med gemensam kanslipersonal och erforderliga administrationslokaler. I fråga om organisationens ledning föreslår utredningarna att för var och en av de fyra utbildningsgrenarna skall finnas en utbildningsledare eller rektor. En av rektorerna skall, förslagsvis mot särskilt befattningsarvode, förordnas att vara förste rektor och chef för högskoleorganisationen i Örebro. Under förste rektor skall enligt förslaget tillsättas en administrativ chef med uppgift att närmast svara för organisationens kansli. För överläggningar i viktigare förvaltningsfrågor föreslås de fyra rektorerna bilda en nämnd.

Utredningarna föreslår vidare att en särskild styrelse med lokal förankring inrättas för högskoleorganisationen i Örebro. Denna styrelse, som enligt förslaget bör ha den högsta uppsikten över högskoleorganisationens administration och verksamhet föreslås bestå av en av Kungl. Maj:t utsedd ordförande, två av vardera landstinget och staden utsedda ledamöter samt rektorerna för de fyra utbildningsgrenarna. Styrelsen föreslås också fungera som socialhögskolans samt gymnastik- och idrottshögskolans styrelse i utbildningsfrågor. Den skulle sålunda vad socialhögskolan beträffar ersätta den vid övriga socialhögskolor förekommande lokala styrelsen.

Utredningarna föreslår att en särskild sakkunnig tillkallas för att fr. o. m. den 1 mars 1966 planlägga den gemensamma administrativa organisationen. I avslutning härtill framhåller utredningarna bl. a., att till de faktorer, som normalt sett är av betydelse vid uppbyggandet av en högskoleorganisations kansli i detta fall kommer att kunna läggas skillnaderna i fråga om utbildningsmål och undervisningsorganisation vid de olika enheterna. Detta förhållande talar enligt utredningarnas mening för att man vid uppbyggandet av högskoleorganisationen i Örebro och dess kansli bör söka skapa en administration med förebild i modern statlig verksamhet med sammansatta arbetsuppgifter. Kansliet bör enligt utredningarna organiseras inte efter de olika utbildningsvägarna utan efter funktioner, med uppdelning på i första hand en planeringsavdelning och en administrativ avdelning. För ledningen av kansliorganisationen föreslås en byrådirektör.

Enligt förslaget bör vidare — i syfte att uppnå önskvärd flexibilitet i organisationen — även den skrivpersonal som är avsedd för lärarna uppföras på den för högskoleorganisationen gemensamma personalstaten utan fast fördelning på de olika utbildningsgrenarna.

Utredningarna har inte funnit det möjligt att nu framlägga några detaljerade

beräkningar beträffande personalbehov och kostnader för en gemensam högskoleorganisation. I sina sammanställningar över personalorganisationen vid resp. högskola — vilka redovisats i det föregående — anger utredningarna det för utbildningsenheten i fråga beräknade behovet av administrativ personal.

Administrationskostnaderna för de separata enheterna anges för budgetåret 1966/67 till 103 000 kr. för socialhögskolan och 43 000 kr. för gymnastik- och idrottshögskolan, dvs. sammanlagt 146 000 kr. Vid full utbyggnad kommer enligt förslaget motsvarande kostnader att uppgå till $(175\ 000 + 51\ 000 =) 226\ 000$ kr.

Som framgått av det föregående anser utredningarna, att i första hand en gemensam organisation bör eftersträvas. Därför föreslås att riksdagens bemyndigande inhämtas, att de medel som kan komma att anvisas under olika anslag för att täcka administrationskostnaderna för högre utbildning i Örebro skall få disponeras för uppbyggande av en gemensam högskoleorganisation där under budgetåret 1966/67.

Utredningarna föreslår vidare att ett expertanslag av 30 000 kr. ställs till högskoleorganisationens styrelses förfogande för budgetåret 1966/67 för upprättande av den gemensamma organisationen.

4.1.2. Biblioteksorganisationen

1965 års utredning om socialhögskola i Örebro samt gymnastik- och idrottsläroverutredningen har efter samråd sinsemellan och med företrädare för den tekniska och naturvetenskapliga utbildningen i Örebro funnit, att en samordning av biblioteksfunktionerna vid de befintliga och planerade högre utbildningsgrenarna i staden på något längre sikt bör kunna komma till stånd med ett för socialhögskolan avsett samhällsvetenskapligt bibliotek som bas.

Socialhögskoleutredningen konstaterar inledningsvis att stadsbiblioteket i Örebro har aktningvärda samlingar av stor betydelse för samhällsvetenskaplig undervisning. Med hänsyn till att stadsbiblioteket dels saknar möjligheter att erbjuda ett för de högskolestuderande erforderligt antal läsplatser, dels ligger på alltför stort avstånd från det område dit högskoleenheterna i Örebro planeras bli förlagda på längre sikt, finner utredningen det emellertid nödvändigt att för socialhögskolan inrättas ett särskilt bibliotek, vilket bör planeras så att det utan svårighet kan utvidgas för att tillgodose även annan samhällsvetenskaplig utbildning m. m. Biblioteket föreslås bli ett referensbibliotek med hög grad av självbetjäning. Provisoriska lokaler för den första verksamhetsperioden kan — såsom redan framgått — disponeras i Medborgarhuset i Örebro. Det bibliotek av permanent karaktär som föreslås avlösa provisoriet bör, framhåller utredningen, kunna betjäna såväl socialhögskolan som den planerade gymnastik- och idrottshögskolan liksom även viss decentraliserad akademisk utbildning.

Båda utredningarna anser, att det genom integrering med socialhögskolans bibliotek kommer att bli möjligt att göra vissa mindre besparingar vid bokanskaffningen till gymnastik- och idrottshögskolan, främst i vad avser allmänna

uppslagsverk samt litteratur i ämnena psykologi, pedagogik och sociologi. Några särskilda kostnader för utrustning eller personal skulle, framhåller utredningarna, till en början inte uppstå, om litteraturen på gymnastik- och idrottsområdet inryms tillsammans med den socialvetenskapliga.

Vad gäller biblioteksbehovet för teknisk och naturvetenskaplig utbildning i Örebro framhåller socialhögskoleutredningen, att vissa besparingar kommer att kunna göras, om de socialvetenskapliga och teknisk-naturvetenskapliga biblioteken placeras i nära anslutning till varandra. Dessa besparingar hänför sig till bl. a. vakt- och expeditionspersonalen samt katalogiseringsarbetet. För de studerande med teknisk och naturvetenskaplig inriktning bör enligt utredningen en sammanslagning medföra avsevärda vinster i form av längre öppethållande och förlängd expeditionstid.

Utredningens beräkningar av personalbehovet för biblioteksorganisationen vid socialhögskolan under de första verksamhetsåren har redovisats i det föregående. För bokinköp under uppbyggnadsperioden beräknar utredningen ett på tre år fördelat engångsanslag av i runt tal 225 000 kr. Därutöver föreslås ett årligt anslag av 50 000 kr. för inköp av nyutkommen litteratur.

De beräknade sammanlagda kostnaderna för socialhögskolans bibliotek under de första verksamhetsåren framgår av följande sammanställning (avrundade belopp).

<i>Första verksamhetsåret</i>	kr.
Avlöningar	98 000
Delbelopp av engångsanslag för bokinköp	75 000
Arsanslag för bokinköp	50 000
Expenser	10 000
Utrustning	18 000
Inredning av lokaler	55 000
	<hr/>
	Summa 306 000

Andra och tredje verksamhetsåren

Första årets kostnader med bortfall av inrednings- och utrustningskostnaderna	
	<hr/>
	Summa 233 000

Fjärde verksamhetsåret

Avlöningar	134 000
Bokinköp	50 000
Expenser	10 000
	<hr/>
	Summa 194 000

Vid en sammanslagning av biblioteksfunktionerna för socialhögskolan och gymnastik- och idrotthögskolan beräknas tillkomma dels ett på tre år uppdelat engångsanslag av 20 000 kr. för inköp under uppbyggnadsskedet av litteratur inom gymnastik- och idrottsområdet, dels ett årligt anslag av 10 000 kr. för nyanskaffning av dylik litteratur.

Vid en integration av även det teknisk-naturvetenskapliga biblioteket erfordras enligt socialhögskoleutredningen en förstärkning av personalen med en teknisk bibliotekarie eller litteraturingenjör i lönegrad A 27 jämte ett biträde till denne. Kostnaderna för bokinköp på detta område uppskattas av utredningen till ca 50 000 kr. årligen.

Sammanfattningsvis anför de båda utredningarna, vad gäller planeringen av ett gemensamt högskolebibliotek, att såvitt nu kan bedömas de fyra utbildningsgrenarna i Örebro omkring år 1970 torde kräva ett bibliotek av den omfattning som redovisas i följande sammanställning. Utredningarna räknar med att för ledningen av biblioteket bör inrättas en tjänst som överbibliotekarie.

Läsplatser

Socialvetenskaplig avdelning	330
Tekniskt-naturvetenskaplig avdelning	100
Gymnastisk avdelning	60
Summa läsplatser	490

Hyllutrymme i läsesalen

Socialvetenskaplig avdelning	800
Tekniskt-naturvetenskaplig avdelning	300
Gymnastisk avdelning	100
Summa hyllmeter	1 200

Bokmagasin: minst 1 000 hyllmeter i första etappen.

Personalorganisation (tjänsterum för tio personer)

Överbibliotekarie
Förste bibliotekarie eller litteraturingenjör
Bibliotekarie
Assistent
Två biträden
Förste expeditionsvakt
Extra timtjänst

Utredningen understryker, att — även om nu redovisade kalkyl torde kunna läggas till grund för planeringen av ett gemensamt högskolebibliotek — ett större antal läsplatser kan komma att bli erforderligt, om antalet högskolestuderande i Örebro ökas mera väsentligt utöver det antal som utredningen räknat med. Den socialvetenskapliga avdelningen måste enligt utredningen expandera, om en decentraliserad samhällsvetenskaplig utbildning av större omfattning kommer att förläggas till Örebro. Den planerade humanistiska utbildningen i Örebro kan, betonar utredningen, komma att leda till en ytterligare utvidgning av biblioteksfunktionen.

4.2. Remissyttrandena

Utredningarnas förslag om gemensam ledning och förvaltningsorganisation för samtliga utbildningsgrenar på högskolenivå i Örebro tillstyrks av bl. a. *riksrevisionsverket, rektorsämbetena vid universitetet i Stockholm, karolinska institutet och tekniska högskolan i Stockholm, direktionen över gymnastiska centralinstitutet, styrelsen för regional teknisk magisterutbildning, länsstyrelsen i Örebro län och Örebro läns landstingskommuns förvaltningsutskott*. Vissa remissinstanser, däribland *statskontoret, TCO, SFS, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet*, ställer sig i princip positiva till förslaget men förklarar sig inte vara beredda att nu ta definitiv ställning till detsamma. I stället förordas närmare utredning av de aktuella problemen. Statskontoret anser, att den nyligen tillsatta organisationskommittén för universitetsfilialen i Örebro bör tills vidare fungera som styrelse för socialhögskolan samt framlägga förslag till permanent förvaltningsorganisation. Enligt *medicinalstyrelsen* bör — utöver den gemensamma organisationen — finnas en särskild styrelse för socialhögskolan med uppgift att handlägga utbildningsfrågor.

Skolöverstyrelsen och *universitetskanslersämbetet* framhåller, att frågan om den nu föreslagna gemensamma högskoleorganisationen hänger samman med spørsmålet om den administrativa ledningen av den blivande universitetsfilialen i Örebro. Kanslersämbetet accepterar förslaget om en gemensam organisation endast i vad avser visst praktiskt-administrativt samarbete såsom i fråga om lokaler, bibliotek, biträdespersonal m. m. *Rektorsämbetet vid universitetet i Uppsala* avvisar tanken på en gemensam högskoleorganisation med hänsyn till bl. a. att universitetsfilialen i Örebro inte får bli en filial endast till namnet utan måste vara direkt knuten till moderuniversitetet.

Kritik mot utredningarnas förslag i nu aktuellt hänseende framförs även av bl. a. *samarbetsnämnden för socialhögskolorna* samt *styrelsen för socialhögskolan i Stockholm*, vilken framhåller, att särskilda samarbetsformer är motiverade endast under en kort utbyggnadsperiod. Enligt styrelsens mening vore en samarbetskommitté mellan berörda utbildningsgrenar och representanter för Örebro stad och Örebro läns landstingskommun mest ändamålsenlig. På lång sikt bör, anser styrelsen, den organisatoriska uppbyggnaden vara enhetlig för samtliga socialhögskolor. Styrelsen finner det vidare angeläget att man överväger frågan om inrättande av en för samtliga socialhögskolor gemensam överstyrelse. Till en sådan överstyrelse — som skulle ersätta såväl de nuvarande särskilda högskolestyrelserna som samarbetsnämnden — borde, anføres i yttrandet, kunna överföras uppgifter avseende utbildningsplanering, anslagsframställningar, anslagsdisposition, remisser, antagande av studerande m. m. Även *Svenska stadsförbundet* och *Svenska kommunförbundet* finner det befogat att man utreder frågan om en för samtliga socialhögskolor gemensam ledning. *Styrelsen för socialhögskolan i Lund* anser att en gemensam styrelse för de olika utbildningsgrenarna i Örebro med den utformning utredningarna föreslagit skulle i hög grad

försvåra samarbete såväl mellan socialhögskolornas styrelser inbördes som mellan styrelsen i Örebro och samarbetsnämnden för socialhögskolorna.

Gymnastik- och idrottshögskolan bör enligt *statistiska centralbyrån* till en början vara filial till gymnastiska centralinstitutet på samma sätt som den akademiska utbildningen i Örebro kommer att anordnas som filial till universitetet i Uppsala. *Direktionen över gymnastiska centralinstitutet* förordar att möjligheterna att inordna såväl gymnastiska centralinstitutet som en gymnastik- och idrottshögskola i Örebro under universitetskanslersämbetet utreds.

Utredningarnas förslag om ett gemensamt högskolebibliotek i Örebro har berörts endast i ett mindre antal remissyttranden. Förslaget tillstyrks av bl.a. *riksrevisionsverket*, *rektorsämbetet vid universitetet i Uppsala*, *LUP-nämnden*, *styrelsen för regional teknisk magisterutbildning*, *direktionen över gymnastiska centralinstitutet*, *TCO*, *SFS* samt *Örebro läns landstingskommuns förvaltningsutskott*. *Rektorsämbetet vid universitetet i Uppsala* och *Örebro läns avdelning av Svenska kommunförbundet* anser, att man redan från början bör planera för ett universitetsbibliotek, avsett att tillgodose även forskningens behov. Enligt länsavdelningen av kommunförbundet bör man undersöka om inte i det inledande skedet stadsbiblioteket i Örebro kan åta sig att samordna alla biblioteksintressen för de högre utbildningsgrenarna i staden. *Skolöverstyrelsen* anser, att man vid den fortsatta planeringen för ett gemensamt högskolebibliotek bör sträva efter att uppnå en enhetlig förvaltning av de statliga och kommunala biblioteksresurserna i Örebro. Enligt *länskolnämnden i Örebro län* bör ett gemensamt högskolebibliotek snabbt skapas i Örebro. Under provisorietiden måste emellertid, anser länskolnämnden, var och en av de olika utbildningsgrenarna ha ett eget bibliotek. *Lärarkollegiet vid gymnastiska centralinstitutet* finner det nödvändigt att ett rikhaltigt referensbibliotek för gymnastik- och idrottläroverutbildningen redan under provisorietiden inrättas i idrottshuset.

Riksbibliotekarien, som finner det lämpligare från bibliotekssynpunkt att de nu aktuella nya högskolorna förläggs till Västerås, förordar, att biblioteksorganisationen för de båda högskolenheterna samordnas. Det av utredningarna beräknade årliga anslaget till bokinköp är enligt riksbibliotekarien alltför knappt tilltaget och bör i varje fall såvitt gäller Örebro-alternativet uppräknas med 50 %. Vidare framhålls, att den föreslagna personalstaten bör ses över närmare. Riksbibliotekarien understryker även att frågan om s. k. timpläsesalar bör beaktas vid det fortsatta planeringsarbetet.

4.3. Departementschefen

De båda utredningarna har föreslagit att för samtliga utbildningsenheter på högskolenivå i Örebro skall finnas en gemensam ledning och förvaltningsorganisation. Detta förslag har av åtskilliga remissinstanser ansetts vara i princip godtagbart men i behov av viss överarbetning. Andra instanser, exempelvis sam-

arbetsnämnden för socialhögskolorna och universitetskanslersämbetet, avvisar förslaget och förordar i stället ett samarbetsorgan i Örebro med uppgifter begränsade till i huvudsak lokal- och biblioteksfrågor samt praktiskt administrativt samarbete. Vid remissbehandlingen har berörts även sambandet mellan nu aktuella utbildningslinjer i Örebro och motsvarande enheter på andra orter. Sälunda har aktualiserats bl. a. tanken på en särskild överstyrelse för socialhögskolorna samt frågan om ändrad organisation av den centrala ledningen för gymnastik- och idrottsläroverutbildningen. Vidare har diskuterats vissa spörsmål som hänger samman med anknytningen universitetsfilial — moderuniversitet.

Många problem återstår ännu att lösa såväl beträffande organisationen av de olika utbildningsvägarna var för sig som i fråga om samarbetet mellan de nu aktuella enheterna för högre utbildning i Örebro. Vad gäller socialhögskolorna har jag i prop. 1966: 1 (bil. 10 s. 500) anmält min avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att ge samarbetsnämnden för socialhögskolorna i uppdrag att undersöka möjligheterna till ökad samordning av dessa högskolors administrativa uppgifter och resurser. Med hänsyn till bl. a. de synpunkter som framkommit vid remissbehandlingen av betänkandet rörande ökad socionomutbildning anser jag att nyssnämnda uppdrag bör omfatta även frågan om förutsättningarna för samordning av styrelsefunktionerna för socialhögskolorna fr. o. m. den 1 juli 1967. Vidare ämnar jag inom kort föreslå Kungl. Maj:t att uppdraga åt statskontoret att utreda hur den ekonomiska förvaltningen vid dels socialhögskolorna, dels de blivande universitetsfilialerna bör vara organiserad från nyssnämnda tidpunkt. Styrelsefunktionerna för socialhögskolan i Örebro bör interimistiskt — intill utgången av budgetåret 1966/67 — fullgöras av styrelsen för stockholmshögskolan. Tjänsten som rektor vid socialhögskolan i Örebro bör inrättas redan den 1 juli 1966 — med uppgift för tjänst innehavaren bl. a. att under budgetåret 1966/67 som ledamot i stockholmshögskolans styrelse delta vid handläggningen av ärenden rörande örebrohögskolan. Den administrativa verksamheten vid sistnämnda högskola bör — i avvaktan på resultatet av samarbetsnämndens undersökningar — under vårterminen 1967 bedrivas i provisoriska former.

I fråga om gymnastik- och idrottshögskolorna har jag funnit, att den nuvarande direktionen över gymnastiska centralinstitutet bör ersättas med en för de båda högskolorna — i Stockholm och Örebro — gemensam styrelse med huvudsakligen samma uppgifter och sammansättning som direktionen f. n. har. Vid högskolan i Örebro bör — som framgått av vad jag anfört i det föregående — den 1 juli 1966 inrättas en tjänst som rektor. Jag räknar med att innehavaren av denna tjänst skall vara ledamot av nyssnämnda gemensamma styrelse samt att en representant från lärarkollegiet i Örebro skall äga rätt att delta i styrelsens överläggningar.

Med stöd av ett av Kungl. Maj:t nyligen lämnat bemyndigande avser jag att — så snart rektorerna för de båda nya högskolorna i Örebro förordnats — tillkalla dessa såsom ledamöter av organisationskommittén för anordnande av högre utbildning i Örebro. Sedan organisationskommittén avslutat sitt arbete

bör enligt min mening ledarna för de fyra högre utbildningsgrenarna i staden — dvs. universitetsfilialen, den regionala tekniska magisterutbildningen, socialhögskolan samt gymnastik- och idrottshögskolan — utgöra en samarbetsgrupp med uppgift att överlägga om uppkommande praktiska problem på det lokala planet.

Den av utredningarna skisserade utvecklingen mot ett framtida permanent högskolebibliotek, gemensamt för samtliga högre utbildningsenheter i Örebro, är jag inte beredd att ta ställning till i förevarande sammanhang. Vad beträffar dimensioneringen och utformningen av den nu aktuella biblioteksorganisationen för socialhögskolan i Örebro bör man enligt min mening ta som utgångspunkt biblioteksförhållandena vid den senast tillkomna socialhögskolan, dvs. den i Umeå. Sistnämnda högskola har — i avvaktan på en definitiv lösning av biblioteksfrågan inom ramen för Umeå universitetsbibliotek — dels disponerat ett mindre referensbibliotek inom högskolans lokaler, dels anlitat stadsbibliotekets resurser. På samma sätt bör för örebrohögskolan — i anslutning till de provisoriska undervisningslokalerna i Medborgarhuset — anordnas ett institutionsbibliotek med uppslagsverk, utredningar, handböcker och ett antal exemplar av kurslitteraturen samt vissa tidningar och tidskrifter. Vidare bör stadsbiblioteket i Örebro — vilket ligger ca 500 meter från Medborgarhuset — kunna tjäna som huvudbibliotek för högskolan. Jag vill i detta sammanhang erinra om att utredningarna funnit stadsbiblioteket äga avsevärda samlingar av stor betydelse för samhällsvetenskaplig undervisning. Av det yttrande som Örebro stad tillsammans med Örebro läns landstingskommuns förvaltningsutskott förra året avgav över 1963 års universitets- och högskolekommittés betänkanden framgår vidare, att de lokala myndigheterna räknar med att stadsbiblioteket kommer att tas i anspråk av studerande vid postgymnasiala utbildningslinjer. Med hänsyn till att läsesalsutrymmena i stadsbiblioteket är starkt begränsade bör enligt min mening behovet av läsplatser för de studerande vid socialhögskolan resp. gymnastik- och idrottshögskolan tillgodoses i Medborgarhusets lokaler.

I detta sammanhang vill jag framhålla, att jag ställer mig positiv till en samordning av de båda nya högskolornas biblioteksfunktioner. Sålunda bör gymnastik- och idrottshögskolans boksamlingar, om så befinner lämpligt, ställas upp i anslutning till socialhögskolans bibliotek. Jag räknar med att viss särskilt avdelad personal erfordras för biblioteksverksamheten vid socialhögskolan. Till denna fråga återkommer jag i det följande vid mina anslagsberäkningar för nästa budgetår. Den nu aktuella personalen bör enligt min mening kunna ombesörja även biblioteksverksamheten vid gymnastik- och idrottshögskolan.

5. Anslagsberäkningar för budgetåret 1966/67

5.1. Socialhögskolan i Örebro: Avlöningar

1965 års utredning om socialhögskola i Örebro redovisar i sitt huvudförslag ett anslagsbehov för budgetåret 1966/67 av i runt tal 592 000 kr. för avlöningar vid den föreslagna socialhögskolan i Örebro. Utredningens förslag fördelar sig på följande ändamål.

Undervisning m. m.

1. rektor i Bp 1,
2. universitetslektor i rättskunskap, särskilt förvaltningsrätt,
3. lektor i Ae 25 i praktisk förvaltningskunskap,
4. tre konsulenter i Ae 21,
5. medelsanvisning av 92 000 kr. till undervisnings- och examinationsarvoden,
6. medelsanvisning av 3 000 kr. till undervisningsarvoden vid kurs i bokföring,
7. medelsanvisning av 18 000 kr. till undervisningsarvoden vid yrkesorientering,
8. medelsanvisning av 8 500 kr. till arvoden i samband med inträdesprov,
9. medelsanvisning av 2 000 kr. till arvoden åt tentamensvakter,
10. medelsanvisning av 12 000 kr. till undervisningsarvoden vid handledarkurser,
11. medelsanvisning av 10 000 kr. till assistenttimmar för allmänt institutionsarbete.

Bibliotek

12. förste bibliotekarie,
13. biblioteksassistent i Ae 11,
14. förste biblioteksbiträde i Ae 9,
15. förste expeditionsvakt/expeditionsvakt,
16. medelsanvisning av 4 000 kr. till extra personal.

Administration

17. förste byråsekreterare i Ae 21,
18. assistent i Ae 17,
19. förste expeditionsvakt/expeditionsvakt,
20. kanslibiträde i Ae 7,
21. kontorsbiträde i högst Ae 5,
22. medelsanvisning av 3 400 kr. till arvoden åt ordförande och ledamöter i styrelse för högskolan.

Av betänkandet inhämtas bl. a.

Punkterna 1—3 och 5. Undervisningsbehovet har beräknats med utgångspunkt i ett förslag till timplan för socialhögskolorna, vilket i reviderat skick godkändes av Kungl. Maj:t den 5 november 1965. Av den sålunda framräknade undervisningsvolymen skall — förutsätter utredningen — $3/4$ bestridas av lärare, som är fast anställda på tjänster av samma slag som vid de befintliga socialhögskolorna. Det största antalet undervisningstimmar under det första läsåret, då enbart grundkurs anordnas, finns inom ämnena rättskunskap och praktisk förvaltningskunskap. Utredningen föreslår därför, att — förutom en rektorstjänst i lönegrad Bp 1 — skall inrättas ett ordinarie universitetslektorat i rättskunskap, särskilt förvaltningsrätt, samt ett lektorat i lönegrad Ae 25 i praktisk förvaltningskunskap redan i samband med att högskolan inleder sin verksamhet. Behörighetsvillkor samt tjänstgöringsskyldigheter förutsätts av utredningen bli desamma som f. n. gäller vid övriga socialhögskolor. Rektor och universitetslektor förutsätts vidare erhålla avlöningsförstärkning med 4 980 kr. per år.

Punkt 4. Med hänsyn till den knapphet som råder i fråga om praktikplatser, särskilt för studerande från social linje, måste enligt utredningen kraftiga ansträngningar göras för att anskaffa lämpliga sådana platser. Utredningen föreslår till följd härav, att redan från högskolans start skall tillkomma tre tjänster som konsulent.

Departementschefen

I det föregående har jag förordat, att en ny socialhögskola skall inrättas i Örebro den 1 januari 1967. De medel som erfordras för avlöningar vid denna högskola bör i riksstaten för nästa budgetår anvisas under ett särskilt förslagsanslag, benämnt Socialhögskolan i Örebro: Avlöningar.

I anslutning till vad jag förut anfört föreslår jag, att en tjänst som rektor vid socialhögskolan i Örebro inrättas redan den 1 juli 1966. Denna tjänst bör placeras i lönegrad Bp 1. Till vederbörande tjänstinnehavare bör därjämte utgå avlöningsförstärkning med 4 980 kr. per år. Liksom rektorerna vid övriga socialhögskolor bör rektorn vid örebrohögskolan beredas möjlighet att erhålla ordinarie bottentjänst som universitetslektor. På grund härav föreslår jag, att ett ordinarie universitetslektorat — i ämne som Kungl. Maj:t senare får bestämma inom ramen för förekommande examensämnen vid socialhögskolorna — inrättas vid högskolan fr. o. m. nästa budgetår. Jag avser att, vid bifall till mitt förslag, i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t att — utan att tjänsten först förklaras ledig — utnämna och förordna vederbörande rektor som innehavare av densamma. Tjänsten bör i överensstämmelse med vad som gäller för motsvarande fall vid de nuvarande socialhögskolorna inte få uppehållas så länge innehavaren är förordnad som rektor.

Beträffande övriga av utredningen föreslagna lärartjänster förordar jag, att ett ordinarie universitetslektorat i rättskunskap, särskilt förvaltningsrätt, samt ett lektorat i lönegrad Ae 25 i praktisk förvaltningskunskap inrättas vid högskolan den 1 januari 1967. Vidare beräknar jag för undervisnings- och examina-

tionsarvoden åt timarvoderad personal under vårterminen 1967 sammanlagt 27 000 kr.

De i det föregående berörda svårigheterna att anskaffa praktikplatser för den på social linje och förvaltningslinje obligatoriska studiepraktiken ger enligt min mening stöd åt utredningens förslag, att konsulentverksamheten vid örebrohögskolan bör inledas ett år innan praktikutbildningen av studerande från denna högskola börjar. Jag tillstyrker därför utredningens förslag såtillvida, att jag beräknar medel för en tjänst som konsulent i lönegrad Ae 21 vid högskolan från den 1 januari 1967. Därjämte förordar jag, att ett belopp av 8 000 kr. anvisas till undervisningsarvoden vid handledarkurser i högskolans regi.

I fråga om assistenttimmar för allmänt institutionsarbete räknar jag med en medelsanvisning av 5 000 kr. Till arvoden i samband med inträdesprov beräknar jag 4 000 kr. samt till arvoden åt tentamensvakter 1 000 kr. För verksamheten vid högskolans bibliotek tar jag upp dels medel för en tjänst som förste biblioteksbiträde, dels ett belopp av 4 000 kr. för avlöning av tillfälligt anställd personal. Såsom jag framhållit i det föregående bör den administrativa verksamheten vid högskolan under vårterminen 1967 bedrivas i provisoriska former. Med hänsyn härtill tar jag nu upp ett belopp av 40 000 kr. för avlöning av tillfälligt anställd personal med förvaltningsuppgifter. Detta belopp bör kunna täcka kostnader även för det förberedelsearbete som under rektors ledning avses komma att bedrivas under senare hälften av innevarande kalenderår.

Vid bifall till vad jag här föreslagit bör i personalförteckning för socialhögskolan i Örebro föras upp följande tjänstemän, nämligen en rektor i lönegrad Bp 1, två universitetslektorer i lönegrad Ao 27 samt en lektor i lönegrad Ae 25. Det totala medelsbehovet under högskolans avlöningsanslag beräknar jag för budgetåret 1966/67 till 218 000 kr.

Under återopande av vad jag anfört i det föregående hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för socialhögskolan i Örebro enligt vad jag förordat i det föregående,

b) godkänna följande avlöningsstat för socialhögskolan i Örebro, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> ..	84 000
2. Avlöningar till vissa lärare m. m., <i>förslagsvis</i>	81 000
3. Avlöningar till annan icke-ordinarie personal	53 000

Summa kr. 218 000

c) till *Socialhögskolan i Örebro: Avlöningar* för budgetåret 1966/67 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 218 000 kr.

5.2. Socialhögskolan i Örebro: Omkostnader

1965 års utredning om socialhögskola i Örebro redovisar i sitt huvudförslag ett anslagsbehov för budgetåret 1966/67 av 158 000 kr. för omkostnader vid den föreslagna socialhögskolan i Örebro. I detta sammanhang framlägger utredningen förslag om jämväl vissa engångsanvisningar för inredning och utrustning av tjänsterum och bibliotek m. m. av sammanlagt 200 000 kr. samt för bokinköp av 75 000 kr. Följande sammanställning upptar — bortsett från inredning och utrustning — dels utredningens förslag, dels min egen anslagsberäkning.

	1966/67	
	Utredningen	Departements- chefen
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	2 000	2 000
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	50 000	42 000
3. <i>Expenser:</i>		
a) Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	8 000	4 000
b) Biblioteket	125 000	30 000
c) Högskolan i övrigt	48 000	24 000
Summa kr.	233 000	102 000

Medan utredningens förslag avser helårskostnader för budgetåret 1966/67, gäller min egen anslagsberäkning i allt väsentligt kostnader som hänför sig till vårterminen 1967. I sistnämnda beräkning upptas inom ramen för beloppet till reseersättningar 36 000 kr. till rese- och traktamentsersättningar åt lärare och deltagare i kurser för praktikhandledare, inom ramen för beloppet till biblioteket — avseende bokinköp m. m. — dels ett årsanslag av 15 000 kr., dels en engångsanvisning av 15 000 kr. samt inom ramen för beloppet till högskolan i övrigt medel till bl. a. viss försöksverksamhet med tekniska hjälpmedel i undervisningen.

Departementschefen

De medel som erfordras för omkostnader vid den föreslagna socialhögskolan i Örebro bör i riksstaten för nästa budgetår anvisas under ett särskilt förslagsanslag, benämnt Socialhögskolan i Örebro: Omkostnader.

Beträffande utredningens förslag om medel till inredning och utrustning av tjänsterum och bibliotek m. m. vill jag framhålla, att erforderliga kostnader härför bör bestridas med sådana medel under anslaget till inredning och utrustning av lokaler vid universitet, högskolor m. m., som står eller kommer att ställas till Kungl. Maj:ts disposition (jfr bl. a. prop. 1965: 1 bil. 10 s. 481, SU 90, rskr 223).

Med hänvisning till beräkningarna i den föregående sammanställningen förordar jag, att anslaget för nästa budgetår förs upp med 102 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Socialhögskolan i Örebro: Omkostnader* för budgetåret 1966/67 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 102 000 kr.

5.3. Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	1 192 000	1 218 428
1965/66	1 500 000	
1966/67 (förslag)	1 622 000	

Direktionen över gymnastiska centralinstitutet föreslår, att detta anslag höjs med 204 000 kr. Höjningen betingas dels av automatiskt verkande omständigheter, 99 400 kr., dels av förslag om inrättande av nya tjänster m. m. Direktiönens yrkanden i sistnämnda avseende anges i följande sammanställning.

1. Amanuens på halvtid i reglerad befordringsgång i psykologi och pedagogik.
2. Laboratorieingenjör i högst Ae 15 vid fysiologiska institutionen.
3. Laboratorieassistent i Ae 12 vid fysiologiska institutionen.
4. Bibliotekarie i Ae 23, med samtidig indragning av en arvodestjänst som bibliotekarie (arvode 1 800 kr.).
5. Uppflyttning av en tjänst som instrumentmakare i Ao 12 till tjänst som förste instrumentmakare.
6. Uppflyttning av en tjänst som laboratorieassistent i Ae 12 till tjänst som förste laboratorieassistent.
7. Höjda arvoden till medhjälpare vid vinter- och sommarövningar (+ 2 600 kr.).
8. Ökade kostnader för pianobeledsagning (+ 1 440 kr.).
9. Ökade kostnader för arvoden till föreläsare och för filmförhyring (+ 600 kr.).
10. Vaktmästarhjälp vid idrottshallen under ytterligare en månad (+ 900 kr.).

Av direktionens framställning inhämtas bl. a.

2 och 3. Direktionen anser det önskvärt att avlasta institutionens forskare arbetsuppgifter av rutinkaraktär. Den komplicerade apparaturen kräver kontinuerlig tillsyn.

4. Gymnastiska centralinstitutets bibliotek omfattar f. n. 15 000 band och är enligt direktionens mening genom en betydande interurbanutlåning av stor betydelse även utanför institutet, inte minst för gymnastik- och idrottsrörelsen i hela landet. Direktionen föreslår, att institutet fr. o. m. budgetåret 1966/67 på grund av omfattningen av institutets biblioteksverksamhet erhåller en bibliotekarietjänst i Ae 23.

Departementschefen

Mot det av direktionen beräknade medelsbehovet av 99 400 kr. på grund av redan fattade beslut om löne- och arvodeshöjningar har jag ingen erinran. Jag

tillstyrker att en bibliotekarietjänst i lönegrad Ae 23 med halvtidstjänstgöring inrättas (p. 4). Jag beräknar för pianobeledsagning, föreläsararvoden m. m. och vaktmästarhjälp (p. 8—10) en höjning med 3 000 kr. Anslaget, som bör få här angiven ny rubrik, bör således uppföras med (1 500 000 + 122 000 =) 1 622 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm enligt vad jag förordat i det föregående,

b) godkänna följande avlöningsstat för gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	497 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	9 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	1 061 000
4. Arvoden m. m. vid särskild undervisning i idrott och gymnastik, <i>förslagsvis</i>	55 000
	Summa kr. 1 622 000

c) till *Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm: Avlöningar* för budgetåret 1966/67 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 622 000 kr.

5.4. Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	271 000	271 237
1965/66	296 000	
1966/67 (förslag)	361 000	

Följande sammanställning upptar dels den för innevarande budgetår gällande omkostnadsstaten, dels för nästa budgetår direktionens över gymnastiska centralinstitutet anslagsförslag samt departementschefens anslagsberäkning.

	1965/66	1966/67	
		Direktionen	Departements- chefen
Utgifter			
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	1 200	of.	of.
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	43 100	of.	of.
3. Resebidrag till elever	47 000	+ 174 000	+ 10 000
4. Expenser			
a) Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i> ...	90 000	+ 24 700	+ 24 700
b) Övriga expenser	102 800	+ 28 100	+ 28 100
5. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	1 700	+ 200	+ 200
6. Lokaler m. m. för särskild undervisning i idrott och gymnastik, <i>förslagsvis</i>	22 200	of.	of.
Summa kr.	308 000	+ 227 000	+ 63 000
Särskilda uppbördsmedel			
Lokalhyror m. m.	12 000	+ 2 000	+ 2 000
Nettoutgift kr.	296 000	+ 229 000	+ 65 000

Av direktionens framställning inhämtas bl. a.

3. F. n. utgår vid de obligatoriska sommar- och vinterövningarna ersättning till de studerande för tur och returresa till övningsplatserna i Sigtuna (kvinnliga studerande) och på Bosön (manliga studerande), resp. i fjällen. Direktionen föreslår, att traktamente om 17 kr. per dygn skall utgå till de studerande under dessa övningar (+ 163 200 kr.). Därjämte föreslås ersättning för sovvnagskostnader vid fjällfärd (+ 10 800 kr.).

4. Föreslagen uppräknig av anslagsposten är enligt direktionen framförallt betingad av kostnader, som sammanhänger med nytillkomna lokalutrymmen.

Departementschefen

Jag tillstyrker direktionens förslag om ersättning till de studerande för sovvnagskostnader vid fjällfärd och beräknar för detta ändamål 10 000 kr. Förslaget om traktamente till de studerande i samband med fjällfärd m. m. är jag inte beredd att tillstyrka. Hänsyn till sådana behov har tagits vid avvägningen av det belopp, som i form av studiemedel utgår till de studerande. Beträffande övriga anslagsposter hänvisar jag till min i sammanställningen redovisade anslagsberäkning och förordar, att ett anslag med här angiven ny rubrik uppförs med (296 000 + 65 000 =) 361 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm: Omkostnader* för budgetåret 1966/67 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 361 000 kr.

5.5. Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm: Materiel, böcker m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1964/65	73 000	76 972
1965/66	91 000	
1966/67 (förslag)	132 000	

Direktionen över gymnastiska centralinstitutet föreslår, att anslaget höjs med 90 000 kr. Den föreslagna ökningen fördelar sig på sätt som framgår av följande sammanställning.

1. Gymnastik- och idrottsmateriel (+ 4 000 kr.).
2. Inköp av sex pianon under en treårsperiod till en total kostnad av 30 000 kr. (+ 10 000 kr.).
3. Allmän undervisningsmateriel (+ 1 000 kr.).
4. Diskmaskin för glasvaror samt torkskåp för fysiologiska institutionen (+ 17 500 kr.).
5. Apparatur för fysiologiska institutionen till en total kostnad av 87 000 kr. under en treårsperiod (+ 30 000 kr.).
6. Intern TV-anläggning för demonstrationer inom fysiologi- och anatomiundervisningen (+ 26 000 kr.).
7. Bokinköp (+ 1 500 kr.).

Av direktionens framställning inhämtas bl. a.

1. Höjningen motiveras med höjda priser på ifrågavarande materiel.
2. Institutets sex pianon för pianobeledsagning bör enligt direktionens mening på grund av stark förslitning snarast utbytas mot nya.
4. För att möjliggöra rationell användning av personal och resurser vid fysiologiska institutionen föreslår direktionen inköp av en särskild diskmaskin för laboriemateriel jämte tillhörande torkskåp.
5. Den apparatur, för vilken nu anslag av engångsnatur begärs, utgör huvudsakligen en komplettering av försliten, nödvändig basutrustning.

Departementschefen

Jag tillstyrker direktionens förslag om en höjning med 4 000 kr. av nu utgående belopp till gymnastik- och idrottsmateriel (p. 1). Till inköp av pianon beräknar jag 7 000 kr. (p. 2). Jag föreslår vidare en förhöjning av nu utgående materielanslag till fysiologiska institutionen med 30 000 kr. (p. 4 och 5). I övrigt räknar jag inte med några höjningar av anslaget. Jag förordar, att ett anslag med här angiven ny rubrik uppförs med (91 000 + 41 000 =) 132 000 kr. och hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1966/67 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 132 000 kr.

5.6. Gymnastik- och idrottshögskolan i Örebro: Avlöningar

Gymnastik- och idrottläroretredningen föreslår, att ett anslag med angiven rubrik upptas i riksstaten och uppförs med 475 300 kr. för budgetåret 1966/67. Utredningens förslag fördelar sig på följande tjänster m. m.

1. Rektor i Bp 1.
2. Universitetslektor i fysiologi i Ao 27 fr. o. m. 1 januari 1967.
3. Universitetslektor i pedagogik i Ao 27.
4. Tre lärare i gymnastik i Ag 23.
5. Tre lärare i idrott i Ag 23.
6. Amanuens i fysiologi med halvtidstjänstgöring i reglerad befordringsgång fr. o. m. 1 januari 1967.
7. Timlärare i anatomi (150 timmar).
8. Timlärare i gymnastik (60 timmar).
9. Timlärare i idrott (135 timmar).
10. Tre extra lärare i idrott under koncentrationsperioderna.
11. Timlärare i musik (192 timmar).
12. Pianister (160 timmar).
13. Timlärare i samaritlära (36 timmar).
14. Timlärare i röstbehandling (130 timmar).
15. Handledare vid övningsundervisning (1 000 timmar).
16. Kanslist i högst Ae 15.
17. Kontorist i Ao 9.
18. Medel till skrivhjälp, motsvarande halv tjänst i A 7.
19. Vaktmästare i högst Ae 9.

Av betänkandet inhämtas bl. a.

2 och 6. Antalet elevtimmar i fysiologi uppgår till sammanlagt 165 och studiet försiggår under andra och tredje terminerna. Vid teoriundervisningen, som omfattar 135 timmar, anses det lämpligt att dela upp årskursen i två avdelningar. Vad gäller en laborationskurs om ca 30 timmar bör årskursen uppdelas i mindre grupper. Det förutsätts, att föreslagen amanuentjänst får uppdelas i lösa amanuentimmar, om undervisningssituationen så fordrar.

3. Pedagogik läses under det första året genomsnittligen 4 timmar per vecka. Vid undervisningen bör årskursen uppdelas i två avdelningar.

4. Antalet elevtimmar i gymnastik uppgår per år till 330 för kvinnliga studerande och 300 för manliga. Undervisningen bedrivs dels i klass, dels i grupp om halv klass. Gymnastiklärarna skall i viss utsträckning handleda eleverna vid deras övningsundervisning i skolor.

5. Antalet elevtimmar i idrott uppgår per år till ca 400 för kvinnliga studerande och 425 för manliga. Undervisningen bedrivs dels i klass, dels i mindre grupper. Idrottlärarna är handledare vid undervisningsövningar omfattande funktionering vid tävlingar, friluftsdagar, simskola och skolungdomens allmänna fjällfärd, ungefär 50 timmar per årskurs. Dessa övningar försiggår i viss utsträckning i mindre grupper.

10. Under tre veckor på våren, då undervisning i fri idrott och bollspel be-

drivs, bör varje klass delas upp i två avdelningar. Detsamma gäller under en tvåveckors vinterutbildning i fjällterräng. Extra lärare bör därför anställas under fem veckor.

11. Enligt utredningen är timplärlarbehovet 1 veckotimme per manlig klass och 4 veckotimmar per kvinnlig klass under sammanlagt 32 veckor.

12. För pianobeledsagning till gymnastikundervisningen behövs pianister 3 veckotimmar per kvinnlig klass och 1 veckotimme per manlig klass under sammanlagt 32 veckor.

13. Undervisningen i samaritlära består dels av en teoretisk kurs på 12 timmar, dels av en praktisk kurs på 4 timmar. Vid teoriundervisningen anses det lämpligt att dela upp årskursen i två avdelningar. Den praktiska undervisningen bör försiggå med klass om 25 elever. Det sammanlagda timantalet blir 24 för den teoretiska kursen, som enligt utredningen bör ledas av timplärlare som är läkare, och 12 för den praktiska kursen, som bör ledas av timplärlare som är sjuksköterska.

14. Timantalet för röstbehandling är 12 vid gymnastiska centralinstitutet. 2 timmar avsätts för teoriundervisning med hel klass. Återstående 10 timmar används för individuell undervisning i grupp om sex elever.

Departementschefen

I det föregående har jag föreslagit, att en gymnastik- och idrottshögskola skall inrättas i Örebro den 1 juli 1966. De medel som erfordras för verksamheten vid denna högskola, bör i riksstaten för nästa budgetår redovisas under särskilda anslag, benämnda Gymnastik- och idrottshögskolan i Örebro: Avlöningar, Omkostnader, resp. Materiel, böcker m m.

Jag tillstyrker inrättande av föreslagen rektorstjänst den 1 juli 1966. En tjänst som universitetslektor i fysiologi bör inrättas den 1 januari 1967. Innehavaren bör, i den mån fullt undervisningsunderlag inte finns vid gymnastik- och idrottshögskolan, kunna fullgöra viss del av tjänstgöringsskyldigheten vid annan skola, exempelvis vid Örebro läns landstingskommuns centrala värddyrkesskola. Jag föreslår vidare, att en ordinarie lektorstjänst i psykologi och pedagogik inrättas den 1 juli 1966. Under läsåret 1966/67 bör innehavaren av tjänsten fullgöra fyllnadstjänstgöring vid föreslagen socialhögskola och vid den praktisk-pedagogiska utbildningen för teknisk magisterexamen i Örebro. Jag tillstyrker utredningens förslag om tre lärartjänster i gymnastik och tre lärartjänster i idrott. För timplärlare i anatomi, gymnastik, idrott, musik, samaritlära och röstbehandling beräknar jag 41 300 kr. Till ersättning åt gästföreläsare beräknar jag ett belopp av 5 000 kr. För amanuensundervisning i fysiologi och för pianobeledsagning beräknar jag 6 300 kr. Jag tillstyrker inrättande av en kontoristtjänst och förordar slutligen föreslaget belopp till kanslist, skrivhjälp och vaktmästare samt till handledare vid övningsundervisningen.

Anslaget bör för nästa budgetår uppföras med 472 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för gymnastik- och idrottshögskolan i Örebro enligt vad jag förordat i det föregående,

b) godkänna följande avlöningsstat för gymnastik- och idrottshögskolan i Örebro, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> .	129 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	317 300
3. Arvoden m. m. vid särskild undervisning i idrott och gymnastik, <i>förslagsvis</i>	25 700
	Summa kr. 472 000

c) till *Gymnastik- och idrottshögskolan i Örebro: Avlöningar* för budgetåret 1966/67 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 472 000 kr.

5.7. Gymnastik- och idrottshögskolan i Örebro: Omkostnader

Gymnastik- och idrottsläroverutredningen föreslår, att ett anslag av 88 000 kr. med angiven rubrik upptas i riksstaten för nästa budgetår. Följande sammanställning upptar utredningens anslagsförslag samt departementschefens anslagsberäkning.

	1966/67	
	Utredningen	Departements- chefen
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	600	600
2. Resersättningar, <i>förslagsvis</i>	13 000	13 000
3. Resebidrag till elever	40 400	15 400
4. Övriga expenser	33 000	33 000
5. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	1 000	1 000
	Summa kr. 88 000	63 000

Av betänkandet inhämtas bl. a.

3. Utredningen föreslår, att vid obligatoriska sommar- och vinterövningar inte bara skall utgå resekostnadsersättning utan även traktamente om 17 kr. per dygn. Därjämte föreslås ersättning för sovvagnskostnader vid fjällfärd.

4. Under provisorietiden räknar utredningen inte med några särskilda kostnader för bränsle, lyse och vatten samt städning m. m., eftersom kostnaderna härför förutsätts ingå i hyreskostnaderna för föreslagna lokaler. Anslagsposten Övriga expenser rymmer en engångsanvisning om 25 000 kr. för inköp av möbler, skriv- och räknemaskiner m. m.

Departementschefen

Under hänvisning till min i sammanställningen redovisade anslagsberäkning förordar jag, att anslaget uppförs med 63 000 kr. och hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Gymnastik- och idrottshögskolan i Örebro: Omkostnader* för budgetåret 1966/67 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 63 000 kr.

5.8. Gymnastik- och idrottshögskolan i Örebro: Materiel, böcker m. m.

Gymnastik- och idrottläroretredningen föreslår, att ett anslag med angiven rubrik upptas i riksstaten och uppförs med 115 000 kr. för budgetåret 1966/67. Utredningens förslag fördelar sig på följande ändamål.

1. Idrottsmateriel	34 000
2. Gymnastikmateriel	27 000
3. Fysiologimateriel	13 000
4. Anatomimateriel	5 000
5. Psykologimateriel	5 000
6. Allmän undervisningsmateriel	6 000
7. Löpande materiel	25 000
	Summa kr. 115 000

Vad gäller medel för inköp av böcker under budgetåret 1966/67 har de sakkunniga i ett särskilt kapitel om gemensam biblioteksorganisation för högskoleundervisningen i Örebro föreslagit ett belopp av 16 700 kr. för litteratur i gymnastik, idrott, anatomi, fysiologi och hygien.

Departementschefen

Jag beräknar för gymnastikmateriel 23 000 kr. och för böcker 8 000 kr. I övrigt tillstyrker jag utredningens förslag. Jag förordar, att anslaget uppförs med 119 000 kr. och hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Gymnastik- och idrottshögskolan i Örebro: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1966/67 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 119 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Kerstin Ennerfelt

INNEHÅLL

	Sid.
1. Inledning	3
2. Utbildning av socionomer	5
2.1. Nuläget	5
2.2. Utredningens förslag om ökad socionomutbildning	5
2.3. Remissyttrandena	17
2.4. Departementschefen	23
3. Utbildning av gymnastiklärare m. m.	28
3.1. Nuläget	28
3.2. Utredningens förslag om ökad gymnastiklärarutbildning	30
3.3. Utredningens förslag om idrottslärarutbildning	42
3.4. Remissyttrandena	47
3.5. Departementschefen	51
4. Vissa gemensamma frågor	54
4.1. Föreliggande förslag	54
4.2. Remissyttrandena	59
4.3. Departementschefen	60
5. Anslagsberäkningar för budgetåret 1966/67	63
5.1. Socialhögskolan i Örebro: Avlöningar	63
5.2. Socialhögskolan i Örebro: Omkostnader	66
5.3. Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm: Avlöningar	67
5.4. Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm: Omkostnader	68
5.5. Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm: Materiel, böcker m. m.	70
5.6. Gymnastik- och idrottshögskolan i Örebro: Avlöningar	71
5.7. Gymnastik- och idrottshögskolan i Örebro: Omkostnader	73
5.8. Gymnastik- och idrottshögskolan i Örebro: Materiel, böcker m. m.	74